

Projekt aktualizacji programu ochrony wód morskich

Wersja specjalistyczna

Załącznik 1
Podsumowanie istniejących działań

**CHROŃ
MORZE**

SPIS TREŚCI

1	Zagadnienia wstępne	1
1.1	Umowy międzynarodowe.....	1
1.1.1	Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r.	2
1.1.2	Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r.....	3
1.1.3	Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r.....	4
1.1.4	Międzynarodowa Konwencja o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami sporządzona w Londynie dnia 13 lutego 2004 r.....	6
1.1.5	Międzynarodowa Konwencja w sprawie szkodliwych systemów przeciwporostowych na statkach, podpisana w Londynie 5 października 2001 r.....	6
1.1.6	Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r.....	7
1.1.7	Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r.....	7
1.1.8	Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r.....	8
1.2	Prawo unijne.....	9
1.2.1	Ocena oddziaływania na środowisko / obszary Natura 2000.....	11
1.2.2	Cele ochrony wód	17
1.2.3	Zanieczyszczenie związkami azotu.....	19
1.2.4	Zagospodarowanie przestrzenne obszarów morskich	21
2	D1 Bioróżnorodność, D4 Łańcuchy troficzne	23
2.1	Obszary Natura 2000	23
2.2	Ochrona gatunkowa.....	24
2.2.1	Gatunki roślin.....	25
2.2.2	Gatunki ptaków.....	26

2.2.3	Pozostałe gatunki zwierząt	28
2.3	Ochrona morświna	30
3	D2 Gatunki obce.....	31
3.1	Wprowadzanie gatunków obcych do akwakultury.....	32
3.2	Postępowanie z wodami balastowymi	35
4	D3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków	36
4.1	Wspólna Polityka Rybołówstwa.....	36
4.1.1	Ochrona zasobów połowowych	37
4.1.2	Zdolność połowowa i kwota połowowa.....	38
4.1.3	Gromadzenie danych połowowych.....	39
4.1.4	System kontroli nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów	42
4.1.5	Poważne naruszenia WPRyb.....	44
5	D5 Eutrofizacja	44
5.1	Rolnicze wykorzystywanie nawozów	45
5.2	Odprowadzanie ścieków komunalnych i bytowych	49
6	D6 Integralność dna morskiego.....	51
7	D7 Warunki hydrograficzne	55
8	D8 Substancje zanieczyszczające i efekty zanieczyszczeń.....	55
8.1	Zanieczyszczenia ze źródeł lądowych.....	55
8.1.1	Standardy emisyjne i imisyjne	55
8.1.2	Pozwolenia emisyjne	64
8.1.3	Stosowanie chemikaliów.....	66
8.1.4	Stosowanie środków ochrony roślin.....	67
8.1.5	Państwowy Monitoring Środowiska.....	68
8.1.6	Monitoring wód	69
8.1.7	Monitoring działalności przybrzeżnej	71
8.1.8	Pomiary wielkości emisji	71
8.1.9	Kontrola gospodarowania wodami.....	74
8.1.10	Przegląd ekologiczny	76

8.2	Zanieczyszczenia pochodzące ze statków	76
8.2.1	Przeglądy i inspekcje	76
8.2.2	Substancje przeciwporostowe.....	77
8.2.3	Przewóz ładunków niebezpiecznych.....	79
8.2.4	Informowanie i postępowanie w razie zaistnienia wypadku powodujące zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego.....	80
8.2.5	Wymogi dotyczące paliwa żeglugowego.....	82
8.3	Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom z działalności wydobywczej	83
9	D9 Substancje szkodliwe w rybach i owocach morza.....	88
9.1	Dopuszczalne poziomy substancji zanieczyszczających	88
10	D10 Odpady w środowisku morskim	93
10.1	Odpady pochodzące ze źródeł lądowych.....	93
10.2	Odpady pochodzące ze statków	98
10.2.1	Wymogi w zakresie zapobiegania zanieczyszczaniu morza	98
10.2.2	Obowiązek informowania o odpadach i pozostałościach ładunkowych ze statków.....	99
10.2.3	Obowiązki odbiorcy odpadów	100
10.2.4	Zatapanie odpadów pochodzących ze statków	101
11	D11 Hałas podwodny i inne źródła energii.....	102
12	Wprowadzenie	105
13	Działania przewidziane w dokumentach programowych dla poprawy stanu morskich wód w ramach poszczególnych cech charakterystycznych.....	131
13.1	D1 Bioróżnorodność	131
13.1.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	132
13.1.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	135
13.1.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	140
13.1.4	Działania istniejące – niewdrożone	141
13.2	D2 Gatunki obce	142

13.2.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	143
13.2.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	143
13.2.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	144
13.3 D3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków.....	144
13.3.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	145
13.3.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	148
13.3.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	149
13.4 D4 Łańcuch troficzny.....	150
13.4.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	151
13.4.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	152
13.4.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	153
13.5 D5 Eutrofizacja.....	154
13.5.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	155
13.5.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	156
13.5.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	160
13.5.4 Działania istniejące – niewdrożone	161
13.6 D6 Integralność dna morskiego	162
13.6.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	163
13.6.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	163
13.6.3 Działania istniejące – niewdrożone	165
13.7 D7 Warunki hydrograficzne.....	165
13.7.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	165

13.7.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	166
13.7.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	168
13.8	D8 Substancje zanieczyszczające	169
13.8.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	169
13.8.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	173
13.8.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	177
13.8.4	Działania istniejące – niewdrożone	179
13.9	D9 Substancje zanieczyszczające w rybach i owocach morza.....	180
13.9.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	180
13.9.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	182
13.9.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	185
13.10	D10 Odpady w środowisku morskim.....	186
13.10.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	187
13.10.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	189
13.10.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	193
13.10.4	Działania istniejące – niewdrożone	194
13.11	D11 Hałas podwodny i inne źródła energii.....	194
13.11.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych.....	195
13.11.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	195
13.11.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	197
14	Presje i wpływ dokumentów programowych na Morze Bałtyckie	197

15	Presje i wpływ planowanych działań na przybrzeżne i przejściowe jednolite części wód.....	200
16	Spis dokumentów programowych	201
	Spis rycin.....	206
	Spis tabel	206

Spis skrótów

Skrót	Rozwinięcie
aPGW	Aktualizacja Planów gospodarowania wodami
aPOWM	Aktualizacja Programu Ochrony Wód Morskich
aPWŚK	Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju
AKPOŚK	Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
BAT	Najlepsze Dostępne Techniki
BEP	Najlepsze praktyki środowiskowe
CBD	Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r.
CMR	Centrum Monitorowania Rybołówstwa
Dyrektywa azotanowa	Dyrektywa Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG)
Dyrektywa Offshore	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/30/WE z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie bezpieczeństwa działalności związanej ze złożami ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach morskich oraz zmiany dyrektywy 2004/35/WE (Dz. Urz. UE L 178 z 28.6.2013 str. 66; dalej jako Dyrektywa <i>Offshore</i>)
Dyrektywa ptasia	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE L 20 z 26.01.2010, str. 7, z późn. zm.)
Dyrektywa ściekowa	Dyrektywa Rady z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG)
DŚU	Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GES	ang. Good Environmental Status (Dobry stan środowiska)
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GIRM	Główny Inspektorat Rybołówstwa Morskiego
HELCOM	Komisja Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku, znana również jako Komisja Helsińska – organizacja międzynarodowa proklamowana przez tzw. Konwencję helsińską z 1974 roku jako jej organ wykonawczy
IMO	Międzynarodowa Organizacja Morska
JCWP	Jednolite części wód powierzchniowych
KE	Komisja Europejska
Konwencja Berneńska	Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 58, poz. 263;

Skrót	Rozwinięcie
Konwencja BWM	Międzynarodowa konwencja o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami z dnia 13 lutego 2004 r. (Dz.U. 2020 poz. 1800)
Konwencja Helsińska	Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r. (Dz. U. 2000 nr 28, poz. 347)
Konwencja o zatapianiu	Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r.
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPOWM	Krajowy program ochrony wód morskich
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
MARPOL	Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r. (Dz.U. 1987 nr 17 poz. 102)
NNN	System kontroli nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów
OOŚ	Ocena oddziaływania na środowisko
OSO	Obszar specjalnej ochrony ptaków
p.o.ś.	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013, poz. 1232 ze zm.)
Program azotanowy	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie przyjęcia "Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (Dz.U. 2020 poz. 243).
Pr. wod.	Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. 2015, poz. 469 z późn. zm.)
PWŚK	Program Wodno-Środowiskowy Kraju
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RDSM	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (OJ L 164, 25.6.2008, p. 19–40), zwana również Ramowa Dyrektywa w sprawie Strategii Morskiej
RDW	Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (OJ L 327, 22.12.2000, p. 1–73 z późn. zm.), zwana również Ramową Dyrektywą Wodną
REACH	Rozporządzenia (WE) NR 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów
subGES / nieGES	Sub Good Environmental Status / Niezadowolający stan środowiska
u.b.ż.	Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (tekst jedn. Dz. U. 2015, poz. 594)

Skrót	Rozwinięcie
UE	Unia Europejska
UNCLOS	Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz. U. z 2002 r. nr 59, poz. 543)
U.n.n.	Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. 2015, poz. 625 – tekst jedn., dalej jako u.n.n.)
u.o.	Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 21 ze zm.)
u.o.o.s	Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.)
u.o.p.	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. 2015, poz. 1651 ze zm.)
u.p.b.	Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o produktach biobójczych (Dz. U. poz. 1926 ze zm.; dalej jako u.p.b.)
U.p.u.o.	Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o portowych urządzeniach do odbioru odpadów oraz pozostałości ładunkowych ze statków (Dz. U. 2002 nr 166, poz. 1361)
U.r.m.	Ustawa z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim (Dz. U. 2015, poz. 222)
U.z.z.m.	Ustawa z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (tekst jedn. Dz. U. 2015, poz. 434)
WPRyb (CFP)	Wspólna Polityka Rybołówstwa (ang. Common Fisheries Policy)

Działania wynikające z aktów prawa

A

1 Zagadnienia wstępne

Niniejszy raport stanowi załącznik do aktualizacji Programu Ochrony Wód Morskich (aPOWM), który stanowi finalną część Strategii Morskiej. Podstawy prawne opracowania aPOWM i jego struktura omówione zostały w jego rozdziale 1.

Zgodnie z wytycznymi do wdrażania przepisów Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego, (RDSM)¹, w aPOWM określa się działania istniejące o charakterze m.in. prawnym, administracyjnym i kontrolnym. Działania te zostały wskazane w dziale 4 kart działań, natomiast tekst niniejszego opracowania zawiera ich szczegółowy opis, wraz z uzasadnieniem sposobu, w jaki przyczyniają się one do osiągnięcia dobrego stanu środowiska morskiego (ang. *Good Environmental Status*), (GES).

1.1 Umowy międzynarodowe

W niniejszym rozdziale omówiono pokrótce umowy międzynarodowe odnoszące się do ochrony środowiska morskiego. Poniższa tabela przedstawia ich spis ze wskazaniem, na którą cechę GES wpływ mają przepisy danego aktu prawnego.

Tab. 1.1-1 Akty prawa międzynarodowego dotyczące ochrony środowiska morskiego

Akt prawny	Wskaźnik GES											
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
Prawo międzynarodowe												
Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r.	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	
Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r.	+	+		+					+	+		
Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Międzynarodowa Konwencja o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi	+	+						+	+			

¹ Zmienionej dyrektywą Komisji (UE) 2017/845 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE w odniesieniu do przykładowych wykazów elementów branych pod uwagę przy opracowaniu strategii morskich (Dz. U. L 125 z 18.5.2017, str. 27)

Akt prawny	Wskaźnik GES											
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
Prawo międzynarodowe												
i osadami sporządzona w Londynie dnia 13 lutego 2004 r.												
Międzynarodowa Konwencja w sprawie szkodliwych systemów przeciwpiorostowych na statkach, podpisana w Londynie 5 października 2001 r.	+			+				+	+			
Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r.	+					+		+	+	+		
Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r.	+			+								
Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r.	+	+		+		+	+					

Źródło: opracowanie własne

1.1.1 Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r.

Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz. U. z 2002 r. nr 59, poz. 543), (UNCLOS) to największa umowa międzynarodowa dotycząca morza, regulująca najbardziej podstawowe kwestie z zakresu prawa morza. Została ona ratyfikowana przez Polskę w dniu 2 lipca 1998 r. Stroną UNCLOS jest również Unia Europejska (UE)², a więc przepisy Konwencji są niejako podwójnie umocowane jako źródło prawa w Polsce.

W UNCLOS dokonano podziału obszarów morskich, wskazano ich zasięg oraz skodyfikowano niektóre pojęcia związane z działalnością na morzu funkcjonujące wcześniej jedynie w oparciu o prawo zwyczajowe. Jej część XII odnosi się do ochrony

² Decyzja Rady z dnia 23 marca 1998 r. dotycząca zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych z dnia 10 grudnia 1982 r. o prawie morza i Porozumienia z dnia 28 lipca 1994 r. odnoszącego się do stosowania jego części XI (Dz. Urz. UE L 179 z 23.6.1998, str. 1).

i zachowania środowiska morskiego. Rozpoczyna się ona art. 192, zawierającym ogólne zobowiązanie Państw-Stron do ochrony środowiska morskiego. Z punktu widzenia POWM istotne są następujące postanowienia UNCLOS:

- Art. 197, stanowiący, iż państwa współpracują na płaszczyźnie globalnej i, w razie potrzeby, regionalnej, bezpośrednio lub za pośrednictwem właściwych organizacji międzynarodowych, w zakresie formułowania i opracowywania międzynarodowych norm, standardów i zalecanych metod postępowania oraz procedur zgodnych z niniejszą konwencją, w celu ochrony i zachowania środowiska morskiego, z uwzględnieniem charakterystycznych cech regionalnych;
- Art. 204 ust. 1, stanowiący, iż państwa, działając w sposób zgodny z prawami innych państw, starają się tak dalece, jak to jest praktycznie możliwe, bezpośrednio lub za pośrednictwem właściwych organizacji międzynarodowych, dokonywać za pomocą uznanych metod naukowych obserwacji, pomiaru, oceny i analizy zagrożeń lub następstw zanieczyszczenia środowiska morskiego;
- Art. 237 ust. 1 i 2, stanowiące, iż postanowienia niniejszej [XII] części pozostają bez uszczerbku dla szczegółowych zobowiązań przyjętych przez państwa na podstawie zawartych wcześniej specjalnych konwencji i umów, które dotyczą ochrony i zachowania środowiska morskiego, a także dla umów, jakie mogą zostać zawarte w celu rozwinięcia ogólnych zasad ustalonych w niniejszej konwencji; szczegółowe zobowiązania przyjęte przez państwa na podstawie specjalnych konwencji w odniesieniu do ochrony i zachowania środowiska morskiego wykonuje się w sposób zgodny z ogólnymi zasadami i celami niniejszej konwencji.

Na podstawie powyższych przepisów widać wyraźnie, iż wszelkie działania podejmowane na forum UE w zakresie ochrony środowiska morskiego - w tym opracowanie Strategii Morskich - wpisują się w realizację ramowych postanowień UNCLOS. Dotyczy to również obecnie najważniejszego, w tym obszarze unijnego narzędzia prawnego jakim mają być Strategie Morskie Państw Członkowskich.

1.1.2 Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r.

Podobnie jak w przypadku UNCLOS, również Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r. (Dz.U. 1987 nr 17 poz. 102, (MARPOL) wiąże Polskę jako Państwo-Stronę i jako Państwo Członkowskie – konwencja ta została zaimplementowana do porządku prawnego UE przepisami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2005/35/WE z dnia 7

września 2005r. w sprawie zanieczyszczenia pochodzącego ze statków oraz wprowadzenia sankcji w przypadku naruszenia prawa³.

W 2016 r. wprowadzono zmiany do Protokołu i oraz do załączników do Międzynarodowej konwencji o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki, 1973, sporządzonej w Londynie dnia 2 listopada 1973 r., zmienionej Protokołem sporządzonym w Londynie dnia 17 lutego 1978 r. oraz uzupełnionej Protokołem przyjętym w Londynie dnia 26 września 1997 r., przyjęte w Londynie w okresie od dnia 5 grudnia 1985 r. do dnia 4 kwietnia 2014 r. (Dz.U. z 2016 r., poz. 761).

Tekstowi głównemu konwencji towarzyszy VI załączników, ratyfikowanych w odrębnych postępowaniach.

Dotyczą one następujących zagadnień:

- ochrona przed zanieczyszczeniem olejami i szkodliwymi substancjami ciekłymi,
- gotowość do przeciwdziałania zanieczyszczeniu morza na skutek wypadku,
- ochrona przed zanieczyszczeniem substancjami przewożonymi w opakowaniach,
- ochrona przed zanieczyszczeniem ściekami pochodzącymi ze statków,
- usuwanie odpadów ze statków do urządzeń portowych oraz do morza,
- redukcja zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze statków.

Postanowienia MARPOL zostały wdrożone w Polsce ustawą z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 1955), (u.z.z.m.).

1.1.3 Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r.

Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r. (Dz. U. z 2000 r. nr 28, poz. 347), (Konwencja Helsińska) jest regionalną umową międzynarodową dotyczącą ochrony Morza Bałtyckiego. Została ona ratyfikowana przez Polskę 8 października 1999 r. i weszła w życie dnia 17 stycznia 2000 r. Sygnatariuszami Konwencji Helsińskiej są wszystkie państwa położone w obrębie basenu Morza Bałtyckiego oraz UE.

Zgodnie z treścią Konwencji Helsińskiej, środowisko morskie obejmuje wodę i dno morskie wraz z ich żywymi zasobami i innymi formami życia w morzu. Podstawowe zasady i obowiązki w zakresie ochrony środowiska morskiego określa art. 3 Konwencji Helsińskiej, zgodnie z którym strony zobowiązują się do:

- podejmowania ustawodawczych, administracyjnych i innych odpowiednich działań zapobiegających i eliminujących zanieczyszczenia w celu popierania

³ Dz. Urz. UE L 255 z 30.9.2005 r., str. 11.

- odnowy ekologicznej obszaru Morza Bałtyckiego i zachowania jego równowagi ekologicznej (przepisy w tym zakresie w dużym stopniu oparte są na postanowieniach MARPOL),
- stosowania zasady zapobiegania, tzn. podejmowania działań zaradczych, kiedy zaistnieją podstawy do przypuszczenia, że substancje lub energia wprowadzone, bezpośrednio lub pośrednio, do środowiska morskiego mogą stworzyć zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, szkodzić żywym zasobom i morskim ekosystemom, niszczyć jego walory lub przeszkadzać dozwolonemu wykorzystaniu morza nawet wtedy, gdy brak jest jednoznacznego dowodu, że istnieje związek przyczynowy między tym wprowadzaniem a jego domniemanymi skutkami,
 - popierania stosowania Najlepszej Praktyki Ekologicznej i Najlepszej Dostępnej Technologii w celu zapobiegania i eliminowania zanieczyszczeń obszaru Morza Bałtyckiego,
 - stosowania zasady „zanieczyszczający płaci”,
 - zapewnienia, że pomiary i obliczenia emisji i zrzutów ze źródeł punktowych oraz ze źródeł rozproszonych do wody i powietrza będą przeprowadzane w sposób właściwy z naukowego punktu widzenia, w celu oceny stanu środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego oraz zapewnienia realizacji Konwencji,
 - dołożenia wszelkich starań w celu zapewnienia, aby wykonywanie Konwencji nie powodowało transgranicznego zanieczyszczenia na obszarach leżących poza obszarem Morza Bałtyckiego, ponadto odpowiednie działania nie powinny prowadzić do niepożądanych efektów ekologicznych mających wpływ na jakość powietrza i atmosfery lub wód, gleby i wody gruntowej, do niemożliwego do zaakceptowania szkodliwego lub wzrastającego pozbywania się odpadów ani do zwiększonego ryzyka dla zdrowia ludzkiego.

Na podstawie przepisów Konwencji Helsińskiej na obszarze Morza Bałtyckiego wyznaczone są Morskie Obszary Chronione (ang. *Marine Protected Areas*, MPAs). Wszystkie MPAs w Polsce objęte zostały ochroną w ramach sieci Natura 2000. Reżim ich ochrony będzie więc identyczny z zakresem ochrony przewidzianym w dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory oraz dyrektywie 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa. Analogicznie, ochrona w tej formie będzie miała największe znaczenie dla wskaźników D1, D4, D6 i D7.

Z punktu widzenia RDSM należy zwrócić uwagę na fakt, iż odwołuje się ona bezpośrednio do obowiązku współpracy na forum międzynarodowym, konkretnie w ramach regionalnych konwencji morskich. Dla obszaru Morza Bałtyckiego konwencją taką jest właśnie Konwencja Helsińska. Podjęcie współpracy na poziomie regionalnym uwarunkowane jest ekosystemowym podejściem do ochrony środowiska morskiego, polegającym na zapewnieniu obecnym i przyszłym pokoleniom możliwości korzystania

z ekosystemów morskich w sposób niepowodujący szkód w funkcjonowaniu, różnorodności i integralności tych ekosystemów, ponieważ działania podejmowane osobno przez poszczególne państwa nie będą nigdy w stanie osiągnąć takiego stopnia efektywności jak inicjatywa skoordynowana i zintegrowana, obejmująca wszystkie koncepcje dotyczące danego obszaru morskiego⁴.

1.1.4 Międzynarodowa Konwencja o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami sporządzona w Londynie dnia 13 lutego 2004 r.

Celem konwencji (ratyfikowanej przez Państwo Polskie Ustawą z dnia 16 października 2019 r. o ratyfikacji Międzynarodowej konwencji o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami, 2004, sporządzonej w dniu 13 lutego 2004 r. w Londynie - Dz. U. z 2019 r., poz. 2213, a wchodzącej w życie 26 listopada 2020 r.), (Konwencja BWM) jest wdrażanie działań mających na celu zapobieganie, minimalizację i ostateczną eliminację przenoszenia szkodliwych organizmów wodnych i patogenów przez kontrolę oraz właściwe postępowanie ze statkowymi wodami balastowymi i osadami.

Konwencja jasno określa wymogi dotyczące postępowania z wodami balastowymi i działania kontrolne dla statków, w tym:

- plan postępowania z wodami balastowymi,
- książkę zapisów balastowych,
- postępowanie z wodami balastowymi na statkach,
- wymianę wód balastowych,
- postępowanie z osadami na statkach,
- obowiązki oficerów i załogi,

jak również określa wymagania specjalne dotyczące niektórych obszarów, normy dotyczące postępowania ze statkowymi wodami balastowymi, wymagania dla przeglądów i wydawania świadectw z wodami balastowymi.

1.1.5 Międzynarodowa Konwencja w sprawie szkodliwych systemów przeciwporostowych na statkach, podpisana w Londynie 5 października 2001 r.

Prace naukowe i przeprowadzone przez rządy i kompetentne organizacje międzynarodowe badania wykazały, że pewne systemy przeciwporostowe używane na statkach stanowią istotne zagrożenie toksyczne oraz mają inny, długoterminowy wpływ na ważne, z punktu widzenia ekologicznego i ekonomicznego organizmy morskie, a także, że zdrowie ludzkie może być zagrożone w wyniku spożycia skażonych owoców morza

⁴ Grzegorzka, I., Kupczyk, P., „Implementacja Ramowej Dyrektywy w sprawie Strategii Morskiej do polskiego porządku prawnego” [w] Wnioski z projektu Wodny Okrągły Stół – porozumienie dla społeczeństwa i przyrody, EkoUnia, Wrocław 2011, str. 62.

Konwencja zobowiązuje podpisujące strony do podejmowania i wprowadzania w pełnym i kompletnym zakresie jej postanowienia w celu zmniejszenia lub wyeliminowania niekorzystnych oddziaływań, jakie dla środowiska morskiego i ludzkiego zdrowia powoduje stosowanie systemów przeciwporostowych, jak również popieranie ciągłego rozwoju systemów przeciwporostowych, które są skuteczne i bezpieczne dla środowiska.

1.1.6 Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r.

Celem Konwencji o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzonej w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 11, poz. 46 ze zm.), (Konwencja o zatapianiu) jest ochrona środowiska morskiego na danym obszarze geograficznym przy uwzględnieniu uwarunkowań regionalnych. Jej wdrożenie ma przeciwdziałać zanieczyszczeniom powodowanym przez zatapianie różnych odpadów i substancji mogących powodować zagrożenie dla rybołówstwa i żeglugi. Na mocy przepisów Konwencji zabronione jest:

- zatapianie odpadów i substancji zawierających rtęć, kadm i ich związki, masy plastyczne i substancje syntetyczne nie ulegające rozkładowi, ropę naftową, oleje i smary, płyny hydrauliczne, odpady wysoko radioaktywne, materiały do prowadzenia wojen biologicznych;
- zatapianie bez zezwolenia odpadów i innych substancji zawierających arsen, ołów, miedź, beryl, chrom, nikiel, wanad i ich związki, a także organiczne związki silikonowe, fluorki, pestycydy, pojemniki i odpady metalowe i inne o dużych rozmiarach.
- Załączniki do Konwencji o zatapianiu określają listę związków chemicznych zakazanych, listę związków dopuszczalnych do zatapiania po uzyskaniu zezwolenia oraz kryteria wydawania pozwoleń na zatapianie odpadów. Bezpośrednio do przepisów Konwencji o zatapianiu odnosi się u.z.z.m.

W 2016 r. wprowadzono zmiany do Protokołu i oraz do załączników do Międzynarodowej konwencji o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, 1973, sporządzonej w Londynie dnia 2 listopada 1973 r., zmienionej Protokołem sporządzonym w Londynie dnia 17 lutego 1978 r. oraz uzupełnionej Protokołem przyjętym w Londynie dnia 26 września 1997 r., przyjęte w Londynie w okresie od dnia 5 grudnia 1985 r. do dnia 4 kwietnia 2014 r. (Dz.U. z 2016 r., poz. 761).

1.1.7 Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r.

Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 58, poz. 263),

(Konwencja Berneńska) zobowiązuje Państwa-Strony do wprowadzenia środków ustawodawczych i administracyjnych oraz innych działań mających na celu ochronę siedlisk dzikiej fauny i flory w szczególności siedlisk gatunków wymienionych w załączniku I i II Konwencji. Państwa powinny zwracać szczególną uwagę na obszary ważne dla gatunków wędrownych, wymienionych w załączniku II i III, które znajdują się na szlakach ich wędrówek i spełniają rolę terenów zimowania, odpoczynku, żerowania, rozmnażania lub pierzenia. Dla takich obszarów oraz siedlisk naturalnych położonych na obszarach przygranicznych, Strony powinny podjąć współpracę z państwami graniczącymi na tych obszarach. Jednocześnie państwa ratyfikujące Konwencję Berneńską powinny uwzględnić w swoich politykach planowania i rozwoju potrzebę ochrony ww. obszarów.

Załączniki Konwencji Berneńskiej zawierają wykaz gatunków roślin i zwierząt zagrożonych, wobec których państwa powinny podjąć odpowiednie środki:

- Załącznik I wymienia gatunki roślin, które powinny być ściśle chronione i względem, których Konwencja wymaga wprowadzenia przez Strony całkowitego zakazu umyślnego zbierania, zrywania, ścinania i wrywania,
- Załącznik II określa gatunki zwierząt, które powinny być ściśle chronione. Przepisy Konwencji wymieniają również zakazy jakie powinny być wprowadzone względem wymienionych gatunków,
- Dodatkowo, załącznik III zawiera wykaz gatunków zwierząt, których eksploatacja powinna być regulowana tak, aby populacje tych gatunków były utrzymane na odpowiednim poziomie. Państwa ratyfikujące mogą np. wyznaczyć okresy ochronne dla tych gatunków lub wprowadzić regulacje odnośnie ich eksploatacji i sprzedaży. Podobnie jak w przypadku siedlisk ważnych dla gatunków wędrownych Strony powinny podjąć współpracę międzynarodową w zakresie działań ochronnych dla gatunków wędrownych wymienionych w załącznikach II i III.

Polska ratyfikowała Konwencję Berneńską w 1995 roku, czym zobowiązała się do realizowania działań mających na celu ochronę zagrożonych i ginących gatunków oraz ich siedlisk, jak również prowadzenia działań edukacyjnych i rozpowszechniania informacji dotyczących ochrony dzikiej fauny i flory oraz podjęcia międzynarodowej współpracy mającej na celu ochronę gatunków transgranicznych. Działania takie prowadzone są obecnie przede wszystkim w oparciu o sieć obszarów Natura 2000.

1.1.8 Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r.

Zgodnie z definicją zawartą w Konwencji o różnorodności biologicznej, sporządzonej w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 118, poz. 565), (ang. *Convention on Biological Diversity*, CBD), różnorodność biologiczna to zróżnicowanie wszystkich

możliwych żywych organizmów, z uwzględnieniem ziemskich, morskich i innych wodnych ekosystemów i zespołów ekologicznych, których są one częścią. Dotyczy to różnorodności w obrębie gatunku, pomiędzy gatunkami i różnorodności ekosystemów. Bioróżnorodność ma podstawowe znaczenie dla ewolucji oraz utrzymania systemów podtrzymujących życie w biosferze, dlatego konieczna jest jej ochrona oraz podejmowanie działań na rzecz restytucji zdegradowanych obszarów. W tym celu należy przeciwdziałać ubożeniu różnorodności biologicznej⁵.

Zgodnie z treścią CBD, Państwa-Strony mają suwerenne prawa do własnych zasobów biologicznych. Oznacza to również obowiązek ochrony bioróżnorodności oraz odpowiedzialność za racjonalne wykorzystywanie jej elementów zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju. CBD przewiduje opracowywanie krajowych strategii, planów i programów dotyczących ochrony bioróżnorodności. Zalecenia szczegółowe dotyczą m.in.:

- prowadzenia monitoringu procesów mogących wywierać istotny wpływ na bioróżnorodność,
- ustanowienia systemu obszarów objętych ochroną,
- przyjęcia środków regulujących zarządzaniem zasobami biologicznymi,
- wprowadzania założeń ekorozwoju na obszarach sąsiadujących z obszarami objętymi ochroną,
- wprowadzenie środków ochrony i restytucji zniszczonych ekosystemów oraz zagrożonych gatunków,
- powstrzymywania wprowadzania lub eliminacji obcych gatunków zagrażających ekosystemowi (art. 8 CBD)
- kontrolowania zagrożeń związanych z wykorzystaniem lub uwolnieniem modyfikowanych organizmów żywych mogących mieć negatywny wpływ na środowisko naturalne,
- opracowania przepisów w zakresie odnowy zagrożonych gatunków lub populacji,
- wprowadzenia ocen wpływu i zmniejszania negatywnych oddziaływań (art. 14 CBD).

1.2 Prawo unijne

Poniżej wskazano i pokrótce omówiono akty prawa unijnego stanowiące podstawę wdrożenia instrumentów prawnych przekrojowo wpływających na cechy GES.

Tab. 1.2-1 Akty prawa unijnego związane z ochroną środowiska morskiego, opracowanie własne

⁵ Ciechanowicz, J. *Międzynarodowe prawo ochrony środowiska*, Warszawa 1999, str. 90 i nast.

Akt prawny	Wskaźnik GES											
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
UE												
Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory / Dyrektywa 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa	+	+		+		+						
Dyrektywa Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego	+			+	+							
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/89/UE z dnia 23 lipca 2014 r. ustanawiająca ramy planowania przestrzennego obszarów morskich	+		+	+		+	+	+	+	+	+	+
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych	+	+		+								

Akt prawny	Wskaźnik GES										
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11
UE											
Dyrektywa Komisji (UE) 2017/845 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE w odniesieniu do przykładowych wykazów elementów branych pod uwagę przy opracowaniu strategii morskich	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Decyzja Komisji (UE) 2017/848 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiająca kryteria i standardy metodologiczne dotyczące dobrego stanu środowiska wód morskich oraz specyfikacje i ujednoczone metody monitorowania i oceny	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

1.2.1 Ocena oddziaływania na środowisko / obszary Natura 2000

Procedura oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) regulowana jest przepisami dyrektywy Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz. Urz. UE L L 26 z 28.1.2012, str. 1), (Dyrektywa EIA), a w przypadku oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 – dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. UE L L 206 z 22.7.1992, str. 7), (Dyrektywa Siedliskowa) oraz dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE L 20 z 26.1.2010 r., str. 7), (Dyrektywa Ptasia). Wymienione dyrektywy zostały transponowane do prawa polskiego ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 247 ze zm. poz. 784), (u.o.o.Ś.).

Przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaga realizacja planowanych przedsięwzięć wskazanych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko⁶. Dzielą się one na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na

⁶ Tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1839.

środowisko (tzw. grupa I przedsięwzięć) oraz przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko tzw. (grupa II przedsięwzięć). Dla tych ostatnich OOŚ przeprowadza się wtedy, gdy obowiązek taki został stwierdzony postanowieniem organu właściwego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach na podstawie art. 63 ust. 1 u.o.o.ś. W postanowieniu tym organ określa jednocześnie zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, którego sporządzenie przez inwestora wówczas staje się obligatoryjne. Należy wskazać następujące rodzaje przedsięwzięć stricte związane z obszarem bądź środowiskiem morskim objęte zakresem u.o.o.ś.:

Grupa I:

- Instalacje wykorzystujące do wytwarzania energii elektrycznej energię wiatru lokalizowane na obszarach morskich,
- wydobywanie ze złoża, w tym metodą otworów wiertniczych lub przerób ropy naftowej, jej naturalnych pochodnych oraz gazu - na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej;
- porty lub przystanie morskie w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 491.), do obsługi statków o nośności większej niż 1350 t, z wyłączeniem przystani dla promów;

Grupa II:

- Wydobywanie kopalin ze złoża na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej, inne niż wskazane w Grupie I;
- wydobywanie kruszyw w celach gospodarczych ze śródlądowych wód powierzchniowych oraz z obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej;
- Poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin na polskich obszarach morskich,
- Pozyskiwanie gruntu na skutek trwałego odkładu na polskich obszarach morskich,
- porty lub przystanie morskie w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich, inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 34, lub infrastruktura portowa związana z tymi portami;
- Przedsięwzięcia ochrony brzegów morskich oraz zabezpieczające przed wpływami morza, a także inne przedsięwzięcia powodujące zmianę strefy brzegowej, w tym wały, mola, pirsy, z wyłączeniem ich konserwacji i odbudowy;
- Chów lub hodowla ryb na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej.

Należy mieć na uwadze, że na stan wód morskich mają wpływ nie tylko powyższe rodzaje przedsięwzięć stricte związane z obszarem bądź środowiskiem morskim i w kontekście presji na środowisko morskie zakresem u.o.o.ś objęte są również inne przedsięwzięcia, w tym lądowe.

Postępowanie w zakresie OOŚ stanowi część postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (DŚU) lub innych postępowań administracyjnych, takich jak:

- postępowanie w sprawie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę,
- decyzja o zatwierdzeniu projektu budowlanego,
- decyzja o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych,
- decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej,
- decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego,
- decyzja o pozwoleniu na realizację inwestycji w rozumieniu ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych⁷,

jeżeli konieczność przeprowadzenia OOŚ została stwierdzona przez organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz w przypadkach określonych w art. 88 ust. 1 u.o.o.ś., tj.:

- na wniosek podmiotu planującego podjęcie realizacji przedsięwzięcia, złożony do organu właściwego do wydania decyzji;
- jeżeli organ właściwy do wydania decyzji stwierdzi, że we wniosku o wydanie decyzji zostały dokonane zmiany w stosunku do wymagań określonych w DŚU;
- w przypadku braku możliwości stwierdzenia gotowości instalacji do wychwytywania dwutlenku węgla na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w przypadku instalacji do spalania paliw w celu wytwarzania energii elektrycznej, o elektrycznej mocy znamionowej nie mniejszej niż 300 MW.

Postępowanie w sprawie wydania DŚU wszczywa się na wniosek podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia. Do wniosku należy dołączyć raport OOŚ lub kartę informacyjną planowanego przedsięwzięcia oraz szereg innych dokumentów, wyszczególnionych w ustawie.

Organem właściwym do wydania DŚU jest – Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (RDOŚ - co do zasady w odniesieniu do budowy dróg, linii kolejowych, napowietrznych linii energetycznych, instalacji do przesyłu ropy naftowej, gazu lub substancji chemicznych, sztucznych zbiorników wodnych), starosta (scalanie, wymiana lub podział gruntów), dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych (zmiana lasu SP na użytek rolny), Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska (GDOŚ - energetyka jądrowa) w pozostałych przypadkach - wójt, burmistrz, prezydent miasta. Dla przedsięwzięć realizowanych na obszarach morskich organem właściwym – niezależnie od rodzaju przedsięwzięcia – jest

⁷ Tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 484, 784.

RDOŚ, którego właściwość miejscową ustala się w odniesieniu do obszaru morskiego wzdłuż wybrzeża na terenie danego województwa.

Ponadto, zgodnie z przepisami u.o.o.ś., realizacja planowanego przedsięwzięcia innego niż mogącego zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli:

- przedsięwzięcie to może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a nie jest bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynika z tej ochrony;
- obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 został stwierdzony na podstawie art. 96 ust. 1 ustawy, tj. gdy organ właściwy do wydania decyzji inwestycyjnej, po rozważeniu czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, nałożył na inwestora obowiązek przedłożenia regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska dokumentów wskazanych w ustawie, a ten ostatni organ, na mocy art. 97 ust. 1 u.o.o.ś., stwierdził, w drodze postanowienia, obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 przeprowadza się w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1 u.o.o.ś., jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 został stwierdzony postanowieniem regionalnego dyrektora ochrony środowiska wydanym na podstawie art. 97 ust. 1 u.o.o.ś. Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 stanowi wówczas część postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1, a przeprowadza ją regionalny dyrektor ochrony środowiska.

W ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określa się, analizuje oraz ocenia:

- 1) bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi, dobra materialne, zabytki, krajobraz, w tym krajobraz kulturowy, wzajemne oddziaływanie między ww. elementami oraz dostępność do złóż kopalin;
- 2) możliwości oraz sposoby zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;
- 3) wymagany zakres monitoringu.

W przypadku przedsięwzięć zawsze znacząco oddziaływujących na środowisko (grupa I przedsięwzięć) OOŚ jest przeprowadzana obligatoryjnie. W odniesieniu do przedsięwzięć potencjalnie znacząco oddziaływujących na środowisko (grupa II przedsięwzięć) organ prowadzący postępowanie ustala, czy OOŚ jest wymagana przy danym projekcie, czy nie (tzw. *screening*).

Narzędzie kontrolne służące do oceny wobec jakich przedsięwzięć wymagany jest screening stanowi ww. rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zawierające w par. 3 listę przedsięwzięć zakwalifikowanych jako mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko oraz określenie progów, których osiągnięcie w przypadku określonego przedsięwzięcia spowoduje uzyskanie przez niego takiego statusu. Ponadto, w ust. 2 par. 3 rozporządzenia wyspecyfikowano przedsięwzięcia, nie spełniające progów dla przedsięwzięć potencjalnie znacząco oddziaływujących na środowisko (z ust. 1 par. 3), a mogące jednak wymagać takiej kwalifikacji z uwagi na kryteria (wymienione w tym przepisie) oceniane w indywidualnych przypadkach przez właściwy organ. Zakwalifikowanie do tej grupy powoduje, że etap screeningu w odniesieniu do tzw. przedsięwzięć podprogowych jest również wymagany. Organ ochrony środowiska stwierdza obowiązek sporządzenia raportu OOŚ lub brak takiego obowiązku w formie postanowienia po zasięgnięciu opinii organów współdziałających, w tym regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Drugim etapem procedury jest tzw. *scoping*, czyli etap, w którym powinien zostać ustalony zakres raportu na podstawie oceny etapu poprzedniego. Zgodnie z art. 63 ust. 4u.o.o.ś. w postanowieniu stwierdzającym obowiązek oceny w odniesieniu do przedsięwzięcia z grupy II organ określa jednocześnie zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, stosując art. 68u.o.o.ś., określający elementy jego treści (z odwołaniem do art. 66 wskazującym zakres raportu). W odniesieniu do przedsięwzięć z grupy I zakres raportu określa ustawa w art. 66u.o.o.ś., jednakże *scoping* może nastąpić na wniosek inwestora. Wnioskodawca, przy składaniu wniosku o wydanie DŚU dla przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, może zamiast raportu złożyć kartę informacyjną przedsięwzięcia wraz z wnioskiem o ustalenie zakresu raportu. W takim przypadku procedurę *scoping* uruchamia wniosek inwestora. Ustalenie zakresu raportu jest natomiast obowiązkowe, w przypadku transgranicznych oddziaływań na środowisko.

Kolejnym obligatoryjnym elementem procedury ocen oddziaływania na środowisko w odniesieniu do przedsięwzięć z grupy I i II jest weryfikacja raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia, czyli proces ustalania czy informacja na temat środowiska przekazana przez projektodawcę jako część procedury OOŚ jest wystarczająca, aby podjąć decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach lub inną decyzję inwestycyjną.

Ponadto, jeżeli jest przeprowadzana ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach organ właściwy do wydania tej decyzji: uzgadnia warunki realizacji przedsięwzięcia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska i, w przypadku gdy przedsięwzięcie jest realizowane na obszarze morskim, z dyrektorem urzędu morskiego oraz zasięga opinii organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Przed wydanie decyzji właściwy organ zapewnia udział społeczeństwa w postępowaniu, w szczególności poprzez zagwarantowanie mu informacji o przedsięwzięciu określonej treści, udostępnienie raportu, umożliwienie składania wniosków i uwag oraz wyznaczenie rozprawy otwartej dla społeczeństwa (fakultatywnie).

Jeżeli była przeprowadzona ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, właściwy organ wydaje decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach, biorąc pod uwagę:

- 1) wyniki uzgodnień i opinii,
- 2) ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 3) wyniki postępowania z udziałem społeczeństwa,
- 4) wyniki postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone.

Właściwy organ wydaje decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach po stwierdzeniu zgodności lokalizacji przedsięwzięcia z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony. W decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, wydawanej po przeprowadzeniu OOŚ właściwy organ określa m. in.: rodzaj i miejsce realizacji przedsięwzięcia, warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich, wymogi w zakresie przeciwdziałania awariom przemysłowym, wymogi w zakresie ograniczenia transgranicznego oddziaływania. Gdy trzeba przeprowadzić kompensację przyrodniczą – stwierdza ją oraz nakłada obowiązek zapobiegania, ograniczania i monitorowania oddziaływania na środowisko. Może nałożyć na wnioskodawcę obowiązek przedstawienia analizy porealizacyjnej – podając jej zakres, termin.

Założeniem u.o.o.ś. jest, że prawidłowo przeprowadzone postępowanie OOŚ powinno wykazać całościowy wpływ przedsięwzięcia inwestycyjnego na środowisko. W przypadku przedsięwzięć powiązanych technologicznie niedopuszczalne jest „dzielenie” ich na części i sporządzanie częściowych raportów OOŚ dla poszczególnych elementów przedsięwzięcia, które znajdują się na obszarze właściwości jednego organu administracji właściwego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach ma swój „termin przydatności”, a więc czas, kiedy może być wiążącą dla organów podstawą do wydania właściwej decyzji inwestycyjnej (określonej w art. 72u.o.o.ś.). Zgodnie z art. 86 u.o.o.ś. decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wiąże organ wydający decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1.

Ze względu na silne powiązanie RDSM i dyrektyw siedliskowej i ptasiej, środki ochrony przedsięwzięte dla obszarów Natura 2000 będą miały znaczenie dla cech D1

Różnorodność, D4 Łańcuchy troficzne, D6 Integralność dna morskiego oraz D7 Wskaźniki hydrograficzne.

1.2.2 Cele ochrony wód

Oddziaływanie wód „ładowych” na wody morskie jest oczywiste. Stąd, dobry stan środowiska w zakresie wód morskich jest immanentnie związany z dobrym stanem wód „ładowych”.

Podstawowym unijnym aktem prawnym odnoszącym się do problematyki ochrony wód jest dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. L 327 z 22.12.2000, str. 1; tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna), (RDW). Przyczyną opracowania i wdrożenia przepisów RDW była potrzeba zwiększenia efektywności ochrony wód poprzez przyjęcie wspólnej, spójnej polityki wodnej na poziomie europejskim. RDW zobowiązuje państwa członkowskie gospodarowania wodami położonymi na ich terytoriach zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, tak aby skutecznie godzić ochronę środowiska morskiego z zapotrzebowaniem na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu.

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (tekst jedn. z 2021 r. poz. 624 ze zm. poz. 784), (Pr. wod.) celem ochrony wód jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych, a także poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych.

Podobnie, w zakresie ochrony wód morskich jako cel środowiskowy, rozumie się pożądaną stan podstawowych cech i właściwości wód morskich, w tym dna i skały macierzystej znajdujących się na obszarze morza terytorialnego, wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej i wód przybrzeżnych,, jak również presje i oddziaływania na wody morskie, w tym na dno i skałę macierzystą znajdujące się na obszarze morza terytorialnego, wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej i wód przybrzeżnych, określone jakościowo lub ilościowo.

Cele środowiskowe dla wód morskich osiąmane są poprzez podejmowanie działań określonych w programie ochrony wód morskich.

Dobry stan środowiska jest określany na poziomie regionu lub podregionu morskiego, na podstawie zestawu celów środowiskowych, zawierających opis cech (presji), kryteriów i celów, jakie należy osiągnąć w ich ramach w dążeniu do osiągnięcia jak najlepszego stanu jakościowego wód morskich.

Zapisy RDW wprowadzają system planowania gospodarowania wodami w podziale na obszary dorzeczy. Dokumentem określającym kierunki prowadzenia gospodarki wodnej jest program wodno-środowiskowy kraju, natomiast cele i sposoby ochrony wód określają

plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Wszystkie dokumenty programowe i planistyczne z tego zakresu zostały przeanalizowane w części B niniejszego załącznika.

Ponadto, wymagania związane z utrzymaniem bądź osiągnięciem określonego celu środowiskowego określonego w związku z przepisami RDW razem z mechanizmem OOŚ / obszar Natura 2000 będą stanowiły czynnik regulujący w zakresie przedsięwzięć mogących mieć znaczący wpływ na środowisko naturalne.

W ramach procesu implementacji RDSM, Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 maja 2016 r. w sprawie przyjęcia zastawu właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich (Dz. U. z 2016 r. poz. 813), przyjęto zestaw właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich. Zawiera on podział na części dot.:

- 1) wskaźników i ich jakościowych i ilościowych własności oraz kryteria dobrego stanu środowiska wód morskich dla cech charakteryzujących;
- 2) sposobu klasyfikacji wskaźników w powiązaniu z cechami, o których mowa w części 1;
- 3) sposobu oceny stanu środowiska wód morskich.

Z kolei Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia zestawu celów środowiskowych dla wód morskich (Dz.U. z 2017 r., poz. 593), przyjęto zestaw celów środowiskowych dla wód morskich.

Po wejściu w życie nowelizacji ustawy Pr. wod., przeprowadzono przegląd i aktualizację zestawu, zgonie z wymogami art. 17 RDSM (Uchwała Nr 170 Rady Ministrów z dnia 15 listopada 2018 r. w sprawie wyrażenia zgody na przedłożenie Komisji Europejskiej projektu aktualizacji zestawu celów środowiskowych dla wód morskich, (Dz.U. z 2019 r., poz. 173), a następnie Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji zestawu celów środowiskowych dla wód morskich, (Dz.U. z 2021 r. poz. 569).

Cele przedstawiono zarówno na poziomie poszczególnych cech, jak również na poziomie poszczególnych kryteriów, z uwzględnieniem wszystkich elementów wchodzących w ich skład, zgodnie z decyzją Komisji (UE) 2017/848 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiającą kryteria i standardy metodologiczne dotyczące dobrego stanu środowiska wód morskich oraz specyfikacje i ujednolicone metody monitorowania i oceny, oraz uchylającą decyzję 2010/477/EU (Dz. Urz. UE L 125 z 18.05.2017, str. 43).

Sformułowano także cele szczegółowe, biorąc pod uwagę poszczególne komponenty ekosystemu - w przypadku cech stanu lub wyodrębnione obszary - w przypadku cech presji.

Cele zostały przedstawione w sposób opisowy, a tam, gdzie jest to uzasadnione, odniesiono je do wartości granicznych wyznaczających właściwości typowe dla dobrego stanu, jednak bez wymieniaania ich wartości. Podejście to jest wynikiem uwzględnienia opinii Komisji Europejskiej (KE), zawartej w ocenie polskiego raportowania z art 8, art 9 i art 10 RDSM (Article 12 Technical Assessment of the MSFD 2012 obligations Baltic Sea. Poland. August 2017), że podawanie wartości liczbowych w zestawie celów jest de facto podawaniem wartości GES (Good Environmental Status, Dobry stan środowiska), które w opinii KE nie są celami środowiskowymi, natomiast dotyczą właściwości dobrego stanu środowiska morskiego. Zgodnie z opinią cele środowiskowe powinny odnosić się przede wszystkim do wskazania niezbędnej redukcji czynników presji wpływających na brak osiągnięcia GES (najlepiej w formie ilościowej), nie zaś bezpośrednio do granicy GES.

Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich objęto wody morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej oraz wód przybrzeżnych, zgodnie z art. 143 Prawa wodnego, oraz wód przybrzeżnych i przejściowych określonych zgodnie z RDW.

RDSM wymaga osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska morskiego, w tym celów środowiskowych, dla wszystkich cech do 2020 r. Z kolei Komisja Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku (HELCOM) przez opracowanie Bałtyckiego Planu Działań założyła osiągnięcie GES do 2021 r. Biorąc jednak pod uwagę 6-letni cykl aktualizacji oceny stanu środowiska morskiego, osiągnięcie zaktualizowanych celów środowiskowych dla wód morskich powinno nastąpić do 2022 r. Wynika to z faktu, że kolejna aktualizacja wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich zostanie przeprowadzona za okres 2017-2022, co umożliwi w praktyce określenie skuteczności działań podjętych dla osiągnięcia wyznaczonych celów środowiskowych dla wód morskich.

1.2.3 Zanieczyszczenie związkami azotu

Znaczącym czynnikiem wpływającym na stan wód, zarówno śródlądowych jak i zasilanych przez nie wód morskich mają dopływy związków azotu, przyczyniające się bezpośrednio do zwiększenia eutrofizacji (cecha D5 Eutrofizacja) danego akwenu. Z punktu widzenia prawa europejskiego, kluczowym aktem prawnym odnoszącym się do tego problemu jest dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego⁸, która obliguje Państwa Członkowskie m.in. do wyznaczenia na terytorium Państw Członkowskich obszarów, z których:

⁸ Dz.U. L 375 z 31.12.1991, str. 1.

- mają miejsce spływy do wód powierzchniowych i/lub podziemnych, które zawierają lub mogą zawierać ponad 50 mg/l azotanów, jeżeli nie zostaną podjęte działania opisane w dyrektywie,
- mają miejsce spływy do wód, które są eutroficzne lub mogą stać się eutroficzne, jeżeli nie zostaną podjęte działania.

Obecnie przepisy tej dyrektywy są wdrożone do prawa krajowego ustawą Pr. wod. poprzez wprowadzenie zapisem art. 104 ust. 1 obowiązku stosowania, na obszarze całego kraju, Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, tzw. Programu azotanowego. Program azotanowy został przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia *"Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu"* (Dz. U. poz. 1339) i obowiązywał do dnia 14 lutego 2020 r. Od dnia 15 lutego 2020 r. obowiązuje nowe, opisane poniżej, rozporządzenie Rady Ministrów dot. Programu azotanowego.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r., (Dz. U. poz. 243) przyjęto *Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu*. Program określa m.in.:

- ograniczenia rolniczego wykorzystywania nawozów, w tym m.in. warunki rolniczego wykorzystywania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych,
- okresy nawożenia,
- warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami,
- dawki i sposoby nawożenia azotem.

Synergia pomiędzy działaniami z dyrektywy 91/676 i RDSM jest istotna dla wskaźników D5 Eutrofizacja oraz D1 Różnorodność biologiczna i D4 Łańcuchy pokarmowe, jako że dla stanu środowiska morskiego w tych zakresach kluczowe znaczenie mają zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł lądowych. Z tego względu, przepisy regulujące korzystanie z nawozów w rolnictwie opisane zostały szerzej w rozdziale 5.

Warto wspomnieć, że zanieczyszczenia związkami azotu [głównie tlenkami azotu], związane jest ściśle z emisjami.

Tlenki azotu (NO_x) wchodzące w skład emitowanych przez statki spalin, także należą do zanieczyszczeń, które są szkodliwe dla środowiska i zdrowia ludzkiego, mogą powodować lokalnie problemy zdrowotne na obszarach aglomeracji portowych oraz wpływają na zakwaszanie środowiska mórz i oceanów. Emisje tlenków azotu z żeglugi światowej uregulowane zostały w załączniku VI do konwencji MARPOL. Wymagania kontroli emisji NO_x określone w załączniku VI mają zastosowanie do zainstalowanych morskich silników

wysokoprężnych o mocy wyjściowej ponad 130 kW, zgodnie z definicjami, które odnaleźć można odpowiednio w przepisach 2.12 i 2.14 załącznika VI.

1.2.4 Zagospodarowanie przestrzenne obszarów morskich

Morskie planowanie przestrzenne jest stosunkowo nową dziedziną o charakterze interdyscyplinarnym, której zadaniem jest przemyślane, celowe i systematyczne planowanie przestrzeni morskiej w celu jej zagospodarowania z uwzględnieniem interesów różnych jej użytkowników. Do najważniejszych zadań stawianych morskiemu planowaniu przestrzennemu należy ochrona środowiska oraz ochrona i zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi. Z uwagi na wielowymiarowy charakter przestrzeni morskiej, skupia ona wiele gałęzi gospodarki morskiej; z tego względu celem morskiego planowania przestrzennego będzie pogodzenie różnych interesów i wypracowanie rozwiązań zadowalających zarówno z punktu widzenia interesów gospodarczych jak i ochrony środowiska. Spośród najbardziej konfliktowych pod względem użytkowania przestrzeni morskiej najczęściej wymienia się: transport tankowców (ryzyko rozlewu olejowego), turystykę i rekreację, wydobywanie surowców dennych i budowę morskich farm wiatrowych⁹.

W UE aktem prawnym regulującym tę problematykę jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/89/UE z dnia 23 lipca 2014 r. ustanawiająca ramy planowania przestrzennego obszarów morskich¹⁰. Nakłada ona na Państwa Członkowskie mające dostęp do morza obowiązek opracowania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich najpóźniej do dnia 31 marca 2021 r. W dyrektywie wskazuje się, że potrzeba opracowania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich związana jest z koniecznością zintegrowanego podejścia do planowania wykorzystania przestrzeni morskiej w różnych celach. Konieczność zintegrowanego podejścia w zakresie planowania i zarządzania wynika również z występowania licznych presji na zasoby przybrzeżne i morskie.

Planowanie przestrzenne obszarów morskich jest postrzegane jako przydatne narzędzie, mogące przyczynić się do osiągnięcia celu, jakim jest dobry stan środowiska. Dobry stan środowiska wyznacza główny cel środowiskowy planowania przestrzennego obszarów morskich i oznacza „taki stan środowiska wód morskich tworzących zróżnicowane i dynamiczne pod względem ekologicznym oceany i morza, które są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, zaś wykorzystanie środowiska

⁹ K. Ścibór, Morskie obszary chronione – nowa forma „użytkowania” Bałtyku? [w:] Przyszłe wykorzystanie polskiej przestrzeni morskiej dla celów gospodarczych i ekologicznych, Gdańsk 2009, s. 180-181 z powołaniem na wymienioną tam literaturę.

¹⁰ Dz.U. L 257 z 28.8.2014, str. 135.

morskiego zachodzi na poziomie, który jest zrównoważony i gwarantuje zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działań przez obecne i przyszłe pokolenia”.

Krajowym aktem prawnym, w którym dokonano implementacji przepisów ww. dyrektywy jest ustawa z dnia 21 marca 1991 o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2169ze zm.), (u.o.m.) – zasadniczo art. 37a do 37k.

Zgodnie z art. 37a u.o.m., plany zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej przybierają prawną formę rozporządzenia Rady Ministrów.

Plany zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, rozstrzygają o:

- 1) funkcji podstawowej i funkcjach dopuszczalnych, dla każdego z obszarów wydzielonych w planach
- 2) zakazach lub ograniczeniach korzystania z obszarów, o których mowa w pkt 1, z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody;
- 3) rozmieszczeniu inwestycji celu publicznego;
- 4) kierunkach rozwoju transportu i infrastruktury technicznej;
- 5) obszarach i warunkach:
 - a) ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego,
 - b) uprawiania rybołówstwa i akwakultury,
 - c) pozyskiwania energii odnawialnej,
 - d) poszukiwania, rozpoznawania złóż kopalin oraz wydobywania kopalin ze złóż.

W drodze rozporządzenia, Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Infrastruktury i Budownictwa, określił wymagany zakres planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej¹¹.

W 2015 roku polska administracja morska opracowała *Studium Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich*, które zostało wykonane przez Instytut Morski w Gdańsku. Studium jest zbiorem informacji oraz ich analiz dla potrzeb sporządzenia planu/planów zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich. Aby zapewnić spójność zagospodarowania przestrzennego części

¹¹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie wymaganego zakresu planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej

lądowej i morskiej, w Studium zawarto również analizy dotyczące obszarów lądowych przylegających do analizowanych obszarów morskich.

Polska administracja morska przystąpiła także do sporządzenia Projektu planu zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich w skali 1 : 200 000. Dokument został sporządzony zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 17 maja 2017 roku w sprawie wymaganego zakresu planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej (Dz. U. poz. 1025). Jego celem było opracowanie projektu planu zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich wraz z prognozą, który przyczyni się do wprowadzenia ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju na tych obszarach, a jego rezultatem objęcie polskich obszarów morskich planami zagospodarowania przestrzennego.

Ww. plan został przyjęty rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w skali 1:200 000.

2 D1 Bioróżnorodność, D4 Łańcuchy troficzne¹²

2.1 Obszary Natura 2000

Ochronę gatunków i siedlisk cennych ze względu na bioróżnorodność w prawie unijnym zapewniać ma utworzenie sieci Natura 2000. Podstawowym dokumentem określającym cele i sposoby ochrony obszaru wchodzącego w zakres sieci jest plan zadań ochronnych, w razie potrzeby uzupełniany planem ochrony.

Status planów ochrony dla obszarów morskich dla większości pozostał niezmienny od 2013-2015 r. (powstałe projekty dokumentów nie zostały ustanowione w drodze rozporządzenia właściwego Ministra).

W dniu 11 października 2017r. w siedzibie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie została podpisana umowa o dofinansowanie dla projektu pn. "Projekt planu ochrony morskiego obszaru Natura 2000 Ławica Słupska", realizowanego w ramach II osi priorytetowej (Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu), działania 2.4 (Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ), ze środków Europejskiego Funduszu Spójności

¹² Ze względu na ścisły związek cech D1 i D4 opisano je łącznie, ponieważ wszystkie istniejące instrumenty prawne przyczyniające się do odpowiedniego stanu środowiska morskiego w zakresie bioróżnorodności przyczyniają się do stanu wskaźnika D4 łańcuchy troficzne. Wynika to również z zakwalifikowania tych dwóch cech jako cech stanu

Prace nad sporządzaniem dokumentu są obecnie w toku. Towarzyszy im kampania związana z konsultacjami społecznymi.

Pozwolenie na realizację przedsięwzięcia mogącego mieć wpływ na obszar Natura 2000 oraz postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 zostały omówione w rozdziale 1.2.

Na poziomie UE, w odniesieniu do zapewnienia w Europie spójnej sieci morskich obszarów chronionych, należy podkreślić zapisy Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 r. pod nazwą „Przywracanie przyrody do naszego życia” została opublikowana przez KE w dniu 20 maja 2020 r. Strategia zapowiada odbudowę różnorodności biologicznej Europy z korzyścią dla ludzi, klimatu i planety. W szczególności główne zobowiązania do 2030 r. dotyczą objęcia co najmniej 30% unijnych obszarów morskich ochroną prawną i wprowadzenie korytarzy ekologicznych w ramach realnej transeuropejskiej sieci Natura 2000. W cytowanej strategii podkreślono znaczenie obszarów o bardzo wysokiej wartości różnorodności biologicznej lub potencjale w tym zakresie. Wskazano, iż są to obszary najbardziej narażone na zmianę klimatu i wymagają szczególnej uwagi w formie ścisłej ochrony. W tym duchu, zgodnie ze strategią, ścisłą ochroną należy objąć do 2030 r. co najmniej jedną trzecią obszarów chronionych, czyli 10% obszarów lądowych i 10% obszarów morskich w UE. Cele odnoszą się do UE jako całości i można je podzielić według regionów biogeograficznych i basenów morskich UE lub na poziomie bardziej lokalnym. KE będzie dążyć do tego, aby uzgodnić z państwami członkowskimi kryteria i wytyczne dotyczące wyznaczania dodatkowych obszarów chronionych do końca 2021 r. Następnie państwa członkowskie będą miały czas do 2023 r. na wykazanie znacznych postępów w zakresie legalnego wyznaczania nowych obszarów chronionych i wprowadzania korytarzy ekologicznych.

2.2 Ochrona gatunkowa

Instrumentem prawnym mającym znaczenie dla zachowania bioróżnorodności w środowisku morskim jest ochrona gatunkowa, która – zgodnie z art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 55 ze zm.), (u.o.p.) - ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Chronione gatunki roślinne i zwierzęce określone są w następujących rozporządzeniach:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin¹³,
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt¹⁴.

Wyszczególnione w rozporządzeniach gatunki morskie obejmują:

2.2.1 Gatunki roślin

Tab. 2.2-1 Chronione morskie gatunki roślin wyszczególnione w rozporządzeniach z zakresu ochrony gatunkowej

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	W
1	aster solny	<i>Aster tripolium</i>	W
2	łoboda zdobna	<i>Atriplex calotheca</i>	W
3	turzyca piaskowa	<i>Carex arenaria</i>	W
4	centuria nadbrzeżna	<i>Centaurium littorale</i>	W
5	rozzózka	<i>Ceramium circinatum</i>	
6	rozzózka	<i>Ceramium diaphanum</i>	
7	rozzózka	<i>Ceramium rubrum</i>	
8	rozzózka	<i>Ceramium tenuicorne</i>	
9	<u>ramienica kolczasta</u>	<i>Chara aculeolata</i>	
10	ramienica szorstka	<i>Chara aspera</i>	
11	<u>ramienica bałtycka</u>	<i>Chara baltica</i>	
12	<u>ramienica wieńcowa</u>	<i>Chara braunii (Ch. coronata)</i>	
13	ramienica włochata	<i>Chara canescens (Ch. crinita)</i>	
14	<u>ramienica zagięta</u>	<i>Chara connivens</i>	
15	<u>ramienica kosmata</u>	<i>Chara hispida</i>	
16	<u>ramienica wielokolczasta</u>	<i>Chara polyacantha</i>	
17	<u>ramienica omszona</u>	<i>Chara tomentosa</i>	
18	mikołajek nadmorski	<i>Eryngium maritimum</i>	W
19	morszczyk pęcherzykowaty	<i>Fucus vesiculosus</i>	
20	widlik	<i>Furcellaria fastigiata</i>	
21	miecznik nadmorski	<i>Glaux maritima</i>	W
22	rokitnik zwyczajny	<i>Hippophaë rhamnoides</i>	W
23	lnica wonna	<i>Linaria odora</i>	W

¹³ Dz. U. poz. 1409.

¹⁴ Dz. U. poz. 2183.

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	W
24	<u>krynicznik malutki</u>	<i>Nitella confervacea</i> (<i>N. batrachosperma</i>)	
25	krynicznik giętki	<i>Nitella flexis</i>	
26	<u>krynicznik smukły</u>	<i>Nitella gracilis</i>	
27	<u>krynicznik ciemny</u>	<i>Nitella opaca</i>	
28	krynicznik obskubany	<i>Nitella syncarpa</i>	
29	krynicznicza tępa	<i>Nitellopsis obtusa</i>	
30	babka nadmorska	<i>Plantago maritima</i>	W
31	soliród zielny	<i>Salicornia europaea</i>	W
32	jarnik solankowy	<i>Samolus valerandi</i>	W
33	rozsocha skupiona	<i>Tolypella glomerata</i>	
34	<u>rozsocha morska</u>	<i>Tolypella nidifica</i>	
35	świbka morska	<i>Triglochin maritimum</i>	W
36	trawa morska	<i>Zostera marina</i>	

W – gatunki występujące w pasie przybrzeżnym

2.2.2 Gatunki ptaków

Tab. 2.2-2 Chronione morskie gatunki ptaków wymienione w rozporządzeniach z zakresu ochrony gatunkowej

Ptaki morskie zimujące		Ptaki morskie lęgowe	
Ochrona ścisła		Ochrona ścisła	
Nazwa polska	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Nazwa łacińska
Nur rdzawoszyi	<i>Gavia stellata</i>	Perkoz rogaty	<i>Podiceps auritus</i>
Nur czarnoszyi	<i>Gavia arctica</i>	Perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>
Nur lodowiec	<i>Gavia immer</i>	Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>
Nur białodzioby	<i>Gavia adamsii</i>	Bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>
Perkozek zwyczajny	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Ohar	<i>Tadorna tadorna</i>
Perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	Krakwa	<i>Anas strepera</i>
Perkoz rdzawoszyi	<i>Podiceps grisegena</i>	Płaskonos zwyczajny	<i>Anas clypeata</i>
Perkoz rogaty	<i>Podiceps auritus</i>	Ogorzałka zwyczajna	<i>Aythya marila</i>
Łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	Edredon zwyczajny	<i>Somateria mollissima</i>
Łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>	Uhla zwyczajna	<i>Melanitta fusca</i>
Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	Gągoł	<i>Bucephala clangula</i>
Gęś krótkodzioba	<i>Anser brachyrhynchus</i>	Bielaczek	<i>Mergus albellus</i>

Ptaki morskie zimujące		Ptaki morskie lęgowe	
Ochrona ścisła		Ochrona ścisła	
Gęś mała	<i>Anser erythropus</i>	Szlachar	<i>Mergus serrator</i>
Bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>	Nurogęś	<i>Mergus merganser</i>
Bernikla obrożna	<i>Branta bernicla</i>	Bielik zwyczajny	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Świstun zwyczajny	<i>Anas penelope</i>	Rybołów zwyczajny	<i>Pandion haliaetus</i>
Krakwa	<i>Anas strepera</i>	Ostrygojad zwyczajny	<i>Haematopus ostralegus</i>
Rożeniec zwyczajny	<i>Anas acuta</i>	Szablodziób zwyczajny	<i>Recurvirostra avosetta</i>
Płaskonos zwyczajny	<i>Anas clypeata</i>	Sieweczka obrożna	<i>Charadrius hiaticula</i>
Ogorzałka zwyczajna	<i>Aythya marila</i>	Sieweczka morska	<i>Charadrius alexandrinus</i>
Edredon zwyczajny	<i>Somateria mollissima</i>	Czajka zwyczajna	<i>Vanellus vanellus</i>
Edredon turkan	<i>Somateria spectabilis</i>	Biegus mały	<i>Calidris temminckii</i>
Birginiak	<i>Polysticta stelleri</i>	Biegus zmienny	<i>Calidris alpina</i>
Lodówka	<i>Clangula hyemalis</i>	Batalion	<i>Calidris pugnax</i>
Markaczka zwyczajna	<i>Melanitta nigra</i>	Rycyk	<i>Limosa limosa</i>
Uhla zwyczajna	<i>Melanitta fusca</i>	Krawawodziób	<i>Tringa totanus</i>
Gągoł	<i>Bucephala clangula</i>	Terekia	<i>Xenus cinereus</i>
Bielaczek	<i>Mergellus albellus</i>	Brodziec piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>
Szlachar	<i>Mergus serrator</i>	Kamusznik zwyczajny	<i>Arenaria interpres</i>
Nurogęś	<i>Mergus merganser</i>	Wydrzyk ostrosterny	<i>Stercorarius parasiticus</i>
Bielik zwyczajny	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Mewa czarnogłowa	<i>Larus melanocephalus</i>
Biegus morski	<i>Calidris maritima</i>	Mewa mała	<i>Hydrocoloeus minutus</i>
Mewa mała	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	Mewa śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>
Mewa siwa	<i>Larus canus</i>	Mewa siwa	<i>Larus canus</i>
Mewa siodłata	<i>Larus marinus</i>	Mewa siodłata	<i>Larus marinus</i>
Mewa śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	Mewa żółtonoga	<i>Larus fuscus</i>
Mewa trójpalczasta	<i>Rissa tridactyla</i>	Mewa trójpalczasta	<i>Rissa tridactyla</i>
Nurzyk zwyczajny	<i>Uria aalge</i>	Rybitwa krótkodzioba	<i>Gelochelidon nilotica</i>
Alka zwyczajna	<i>Alca torda</i>	Rybitwa białoczelna	<i>Sternula albifrons</i>
Nurnik zwyczajny	<i>Cephus grylle</i>	Rybitwa wielkodzioba	<i>Hydroprogne caspia</i>

Ptaki morskie zimujące		Ptaki morskie lęgowe	
Ochrona ścisła		Ochrona ścisła	
Fulmar zwyczajny	<i>Fulmarus glacialis</i>	Rybitwa popielata	<i>Sterna paradisaea</i>
Alczyk	<i>Alle alle</i>	Rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>
Górniczek zwyczajny	<i>Eremophila alpestris</i>	Rybitwa czubata	<i>Sterna sandvicensis</i>
Rzepołuch	<i>Linaria flavirostris</i>	Nurzyk zwyczajny	<i>Uria aalge</i>
Śnieguła zwyczajna	<i>Plectrophenax nivalis</i>	Alka zwyczajna	<i>Alca torda</i>
Świergotek nadmorski	<i>Anthus petrosus</i>	Nurnik zwyczajny	<i>Cephus grylle</i>
Ochrona częściowa		Brzegówka zwyczajna	<i>Riparia riparia</i>
Kormoran zwyczajny	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Świergotek nadmorski	<i>Anthus petrosus</i>
Mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	Świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>
Mewa białogłowa	<i>Laruscachinnans</i>	Pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>
		Białorzytka zwyczajna	<i>Oenanthe leucopyga</i>
		Ochrona częściowa	
		Nazwa polska	Nazwa łacińska
		Kormoran zwyczajny	<i>Phalacrocorax carbo</i>
		Mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>

2.2.3 Pozostałe gatunki zwierząt

- Foka szara (*Halichoerus grypus*)
- Foka obrączkowana (*Phoca hispida*)
- Foka pospolita (*Phoca vitulina*)
- Morświn (*Phocoena phocoena*)
- Jesiotr zachodni / jesiotr ostornosy (*Acipenser sturio*/*Acipenser oxyrinchus*)
- Minóg morski (*Petromyzon marinus*)
- Aloza (*Alosa alosa*)
- Parposz (*Alosa fallax*)
- Pocierniec (*Spinachia spinachia*)
- Babka czarnoplamka (*Gobiusculus flavescens*)
- Babka piaskowa (*Pomatoschistus microps*)
- Babka mała (*Pomatoschistus minutus*)
- Taśmiak długi (*Lumpenus lampretaeformis*)
- Wężynka (*Nerophis ophidion*)
- Iglicznia (*Syngnathus typhle*)

- *Kur rogacz (Myoxocephalus quadricornis)*
- *Dennik (Liparis liparis)*
- *Alderia (Alderia modesta)*

W stosunku do gatunków objętych ochroną gatunkową obowiązują określone zakazy, również wskazane w odnośnych rozporządzeniach z tego zakresu.

W odniesieniu do ochrony gatunkowej instrumentem regulującym o charakterze administracyjnym będą zezwolenia na odstępstwa od zakazów z zakresu ochrony gatunkowej, które mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli nie jest to szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin lub zwierząt, a planowane działania:

1. leżą w interesie ochrony dziko występujących gatunków roślin, zwierząt, grzybów lub ochrony siedlisk przyrodniczych lub
2. wynikają z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innych rodzajów mienia, lub
3. leżą w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego, lub
4. są niezbędne w realizacji badań naukowych, działań edukacyjnych lub celów związanych z odbudową populacji, reintrodukcją gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, albo do celów działań reprodukcyjnych, w tym do sztucznego rozmnażania roślin, lub
5. umożliwiają, w ściśle kontrolowanych warunkach, selektywnie i w ograniczonym stopniu, zbiór, pozyskiwanie lub przetrzymywanie okazów roślin lub grzybów oraz chwytanie, pozyskiwanie lub przetrzymywanie okazów zwierząt gatunków objętych ochroną w liczbie określonej przez wydającego zezwolenie, lub
6. w przypadku gatunków objętych ochroną ścisłą, gatunków ptaków oraz gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory - wynikają z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska, lub
7. w przypadku gatunków innych niż wymienione w pkt 6 - wynikają ze słusznego interesu strony lub koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska.

Zezwolenie wydaje minister właściwy do spraw środowiska, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska lub Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska - w zależności od rodzaju wnioskowanego odstępstwa.

2.3 Ochrona morświna

Mając na uwadze wskaźnik dotyczący liczebności populacji ssaków morskich, nie sposób nie odnieść się do Porozumienia o ochronie małych waleni Bałtyku i Morza Północnego, sporządzonego w Nowym Jorku dnia 17 marca 1992 r.¹⁵ Celem porozumienia jest ochrona wszystkich gatunków, podgatunków i populacji waleni zębowych występujących w obu morzach, z wyłączeniem kaszalota. Porozumienie zawarto, uznając, że zwierzęta te są i powinny pozostać integralną częścią ekosystemów morskich. Istotnym czynnikiem był też drastyczny spadek liczebności populacji waleni (wielorybów, delfinów i morświnów). Jedynym małym waleniem żyjącym w Morzu Bałtyckim jest morświn. Największym zagrożeniem dla tego gatunku jest przyłów, do pozostałych zalicza się zanieczyszczenie morza substancjami toksycznymi (metalami ciężkimi i związkami organicznymi) oraz hałas podwodny.

Jeśli chodzi o redukcję presji w postaci przyłowów, aktem prawnym bezpośrednio¹⁶ odnoszącym się do tego problemu jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1241 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie zachowania zasobów rybnych i ochrony ekosystemów morskich za pomocą środków technicznych, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1967/2006, (WE) nr 1224/2009 i rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013, (UE) 2016/1139, (UE) 2018/973, (UE) 2019/472 i (UE) 2019/1022 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 894/97, (WE) nr 850/98, (WE) nr 2549/2000, (WE) nr 254/2002, (WE) nr 812/2004 i (WE) nr 2187/2005¹⁷.

Jak wskazano w motywie 1 preambuły rozporządzenia, łączy się ono ściśle ze Wspólną Polityką Rybołówstwa, a więc środki w nim określone będą miały wpływ na cechę D3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków.

Rozporządzenie 2019/1241 określa środki techniczne mające na celu ograniczenie liczby przyłowionych waleni oraz ustanawia system monitorowania takich przyłowów.

Niniejsze rozporządzenie ustanawia środki techniczne dotyczące:

- 1) połowu i wylądunku żywych zasobów morskich;
- 2) używania narzędzi połowowych;
- 3) wzajemnych oddziaływań między działalnością połowową a ekosystemami morskimi.

Na mocy przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 650 ze zm. poz. 694), (u.r.m.), realizację programu monitorowania przypadkowych połowów waleni minister właściwy do spraw rybołówstwa powierza

¹⁵ Dz. U. z 1999 r. Nr 96, poz. 1108.

¹⁶ Walenie podlegają ochronie również na mocy przepisów Dyrektywy Siedliskowej.

¹⁷ Dz. Urz. UE L 2019.198.1052

państwowemu instytutowi badawczemu albo instytutowi naukowemu prowadzącemu badania naukowe lub prace rozwojowe w zakresie WPR, który posiada warunki techniczno-organizacyjne niezbędne do zbierania i zarządzania danymi w zakresie WPR. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie wskazania instytutu realizującego programy monitoringu¹⁸, jednostką implementującą jest Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy w Gdyni.

3 D2 Gatunki obce

Gatunki obce to takie, które w wyniku działalności ludzkiej zwiększają swój zasięg ekologiczny poza jego naturalne granice. Część z nich nie jest zdolna do funkcjonowania w nowym środowisku, jednak niektórym udaje się dostosować do jego warunków. Te, które przetrwają nierzadko stają się źródłem poważnych zakłóceń w ekosystemie, skutkujących stratami w bioróżnorodności oraz w gospodarce oraz powstaniem zagrożeń dla ludzkiego zdrowia. Gatunki tego rodzaju nazywamy inwazyjnymi.

Na poziomie Unii Europejskiej, do problemu gatunków obcych odniesiono się przede wszystkim poprzez zapisy Europejskiej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r. pod nazwą „Przywracanie przyrody do naszego życia” została opublikowana przez Komisję Europejską w dniu 20 maja 2020 r. Strategia zapowiada odbudowę różnorodności biologicznej Europy z korzyścią dla ludzi, klimatu i planety oraz przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz. Urz. UE L 317 z 4.11.2014 r., str. 35).

Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) 2016/1141 z dnia 13 lipca 2016 r. przyjęto wykaz inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 (Dz. U. UE. L. 2016. 189. 4).

Na gruncie prawa krajowego, jego przepisy doprecyzowuje u.o.p.

Główne cele nowej Strategii to m.in. ustanowienie obszarów chronionych na co najmniej 30% powierzchni morskiej Europy, przyspieszenie wdrażania ww. rozporządzenia 1143/2014 oraz wdrożenie unijnego planu odbudowy zasobów przyrodniczych, zakładającego m.in. ograniczenie o 50% liczby gatunków z czerwonej księgi, dla których zagrożenie stanowią inwazyjne gatunki obce.

¹⁸ Dz. U. poz. 883.

Rozporządzenie 1143/2014 wyznacza następujące ramy dla działań związanych ze zwalczaniem omawianego problemu:

1. Zapobieganie (uzasadnione zasadą prewencji oraz względami ekonomicznymi),
2. System wczesnego wykrycia i reakcji,
3. Postępowanie z gatunkami obcymi występującymi obecnie na terenach Państw Członkowskich.

Gatunki obce wprowadzane są do środowiska różnymi drogami – są przenoszone zarówno celowo jak i nieintencjonalnie przy wykonywaniu zupełnie niezwiązanych z nimi działań. Jeśli chodzi o środowisko morskie, należy wyszczególnić przenoszenia związane z:

1. prowadzeniem działalności w zakresie akwakultury (wprowadzanie celowe),
2. wodami balastowymi i pochodzącymi z nich osadami przenoszonymi przez statki (wprowadzanie niecelowe).

3.1 Wprowadzanie gatunków obcych do akwakultury

Poza przepisami rozporządzenia 1143/2014 dotyczącymi gatunków obcych do akwakultury stosować się będzie również rozporządzenie Rady (WE) nr 708/2007 z dnia 11 czerwca 2007 r. w sprawie wykorzystania w akwakulturze gatunków obcych i niewystępujących miejscowo¹⁹.

Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 535/2008 z dnia 13 czerwca 2008 r. ustanowiono szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 708/2007 w sprawie wykorzystania w akwakulturze gatunków obcych i niewystępujących miejscowo (Dz.U.UE.L.2008, Nr 156, poz. 6).

Na poziomie krajowym odpowiednie regulacje w tym zakresie zawiera u.r.m. wraz z aktem wykonawczym – Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 listopada 2012 r. w sprawie wykazu gatunków ryb uznanych za nierodzące i wykazu gatunków ryb uznanych za rodzime oraz warunków wprowadzania gatunków ryb uznanych za nierodzące, dla których nie jest wymagane zezwolenie na wprowadzenie (Dz.U. z 2012 r., poz. 1355).

W odniesieniu do wprowadzania celowego, art. 120 ust. 1 u.o.p. ustanawia zakaz wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych. Punktem wyjścia dla określenia zakresu przedmiotowego zakazu jest załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub

¹⁹ Dz.U. L 168 z 28.6.2007, str. 1.

siedliskom przyrodniczym²⁰. Lista uwzględnia gatunki związane ze środowiskiem morskim zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tab. 3.1-1 Lista roślin i zwierząt morskich gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska
Gatunki roślin w obrębie grup systematycznych		
	JEDNOLIŚCIENNE	LILIOPSIDA
1.	Spartyna angielska, obszar występowania: estuaria, strefa przybrzeżna	<i>Spartina anglica</i>
Gatunki zwierząt w obrębie jednostek systematycznych		
	RAMIENIOWE	TENTACULATA
2.	(brak polskiej nazwy gatunkowej)	<i>Mnemiopsis leidyi</i>
	PANCERZOWCE	MALACOSTRACA
3.	krab wełnistoręki (krab wełnistoszczypcy)	<i>Eriocheir sinensis</i>
4.	rak Luizjański	<i>Procambarus clarkii</i>
	MAŁŻE	BIVALVIA
5.	ostryga pacyficzna	<i>Crassostrea gigas</i>
	RYBY	PISCES
6.	babka bycza	<i>Neogobius melanostomus</i>
7.	babka łysa (babka gołogłowa)	<i>Neogobius gymnotrachelus</i>
8.	babka marmurkowata (babka marmurkowa)	<i>Proterorhinus marmoratus</i>
9.	babka szczupła (babka rzeczna)	<i>Neogobius fluviatilis</i>
10.	sumik karłowaty	<i>Ameiurus nebulosus</i>
11.	trawianka	<i>Perccottus glenii</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym

Wprowadzanie do polskich obszarów morskich lub przenoszenie na tych obszarach organizmów morskich gatunków obcych lub gatunków niewystępujących miejscowo wymaga uzyskania zezwolenia, wydawanego przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska. Wymóg uzyskania zezwolenia dotyczy wprowadzania i przenoszenia gatunków objętych definicją zawartą w art. 3 ust. 6 i 7 rozporządzenia 708/2007, czyli:

- gatunków lub podgatunków organizmu wodnego obecnych poza ich znanym naturalnym zasięgiem i obszarem występowania,

²⁰Dz. U. nr. 210, poz. 1260 ze zm.

- organizmów poliploidalnych i zdolnych do rozrodu gatunków sztucznie hybrydyzowane, niezależnie od ich naturalnego zasięgu lub obszaru występowania,
- gatunków niewystępujących miejscowo, czyli gatunków lub podgatunków organizmów wodnych, które ze względów biogeograficznych nie występują w strefie mieszczącej się w granicach ich naturalnego zasięgu.

Co istotne, jedyną przesłanką odmowy wydania zezwolenia jest zagrożenie, jakie planowana działalność mogłaby stworzyć dla trwałości lub równowagi środowiska morskiego, w szczególności poprzez negatywny wpływ wprowadzenia na gatunki rodzime obszarów morskich. Zaistnienie takiego stanu po udzieleniu zezwolenia oraz wykonywanie działalności w sposób niezgodny z zezwoleniem stanowi natomiast przesłankę obligatoryjnego cofnięcia zezwolenia.

Na marginesie należy jeszcze zauważyć, iż art. 99 ust. 12 u.r.m. zawiera delegację ustawową do wydania rozporządzenia w sprawie szczególnych warunków, w szczególności technicznych i organizacyjnych, wprowadzania lub przenoszenia organizmów morskich gatunku obcego lub niewystępującego miejscowo, mając na względzie znaczenie gospodarcze poszczególnych organizmów morskich oraz przewidywany wpływ takiego wprowadzenia lub przeniesienia na środowisko morskie. Na dzień ukończenia prac nad niniejszym raportem takie rozporządzenie nie zostało wydane.

W ww. zezwoleniu obligatoryjnie nakłada się obowiązek monitorowania gatunków obcych lub niewystępujących miejscowo. Zgodnie z art. 18 rozporządzenia 708/2007, gatunek wprowadzony monitoruje się przez okres 2 lat lub przez pełen cykl pokoleniowy, w zależności od tego, który okres jest dłuższy. Celem prowadzenia monitoringu jest weryfikacja pod kątem faktycznie występujących oddziaływań. Organ wydający zezwolenie powierza prowadzenie monitoringu wnioskodawcy lub, jeśli w jego opinii wnioskodawca nie posiada fachowej wiedzy w tym zakresie, instytutowi badawczemu lub naukowemu prowadzącemu badania naukowe lub prace rozwojowe w zakresie rybołówstwa morskiego.

Drugim instrumentem kontrolnym w odniesieniu do działań z zakresu wprowadzania gatunków obcych lub niewystępujących miejscowo jest rejestr wprowadzeń i przeniesień gatunków obcych i niewystępujących miejscowo, prowadzony przez ministra właściwego ds. rybołówstwa. Zawiera on wnioski wraz ze złożoną dokumentacją w porządku chronologicznym i jest udostępniany bezpłatnie państwom członkowskim i społeczeństwu na zasadach określonych w dyrektywie 2003/4, implementowanej do polskiego porządku prawnego przepisami u.o.o.ś.

3.2 Postępowanie z wodami balastowymi

Regulacje dotyczące postępowania z wodami balastowymi pochodzą głównie z prawa międzynarodowego. Art. 196 UNCLOS stanowi, że państwa stosują wszelkie środki konieczne dla zapobiegania, zmniejszania i kontroli zanieczyszczenia środowiska morskiego w następstwie (...) powstałego umyślnego lub przypadkowego wprowadzania obcych lub nowych gatunków do określonej części środowiska morskiego, które może powodować w nim znaczne zmiany.

Problem postępowania z wodami balastowymi objęty jest również przepisami MARPOL, której celem jest zapobieganie i zmniejszania zanieczyszczeń morskich dostających się do morza ze statków w wyniku zrzutu substancji szkodliwych. Zgodnie z definicją przyjętą w MARPOL, substancja szkodliwa to taka, która, jeżeli zostanie wprowadzona do środowiska morskiego może spowodować niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzkiego albo zagrożenie dla żywych zasobów i życia w morzu, pogarszać walory rekreacyjne lub też utrudniać inne zgodne z prawem użytkowanie morza, i zawiera każdą substancję podlegającą kontroli na podstawie przepisów tej konwencji. Jeśli więc przyjąć, że woda balastowa zawierająca gatunki inwazyjne jest substancją szkodliwą, zastosowanie znajdą do niej pozostałe przepisy MARPOL. Definicje częstego i oddzielnego balastu znajdują się odpowiednio w załącznikach I i II do MARPOL, natomiast w prawie 16 Załącznika I określono wymagania dotyczące postępowania z wodami balastowymi na statku.

Również w rozumieniu przepisów Konwencji Helsińskiej wprowadzanie gatunków obcych można uznać za zanieczyszczenie, definiowane w jej art. 2 ust. 1 jako wprowadzenie przez człowieka bezpośrednio lub pośrednio do morza (...) substancji lub energii, które mogą stwarzać zagrożenie dla zdrowia człowieka, niszczyć żywe zasoby i morskie ekosystemy, stwarzać utrudnienie w dozwolonym użytkowaniu morza łącznie z rybołówstwem, pogarszać jakość użytkowanej wody morskiej oraz prowadzić do zmniejszenia walorów rekreacyjnych morza.

Również UE wprowadziła pewne regulacje w tym zakresie, poprzez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych. Wskazuje ono, że duża część inwazyjnych gatunków obcych jest wprowadzana do Unii w sposób niezamierzony. W związku z tym zasadnicze znaczenie ma skuteczniejsza kontrola dróg ich nieumyślnego wprowadzania. Działania w tej dziedzinie należy podejmować stopniowo, zważywszy na stosunkowo niewielkie doświadczenie w tym zakresie. Powinny one obejmować środki dobrowolne, takie jak działania proponowane w wytycznych Międzynarodowej Organizacji Morskiej w sprawie kontroli i zarządzania zanieczyszczeniami biologicznymi statków, oraz środki obowiązkowe. W działaniach tych należy wykorzystać nabyte w Unii i państwach członkowskich doświadczenie w kontrolowaniu niektórych dróg

przenoszenia, w tym środki ustanowione w drodze Międzynarodowej konwencji o kontroli i zarządzaniu wodami balastowymi oraz osadami ze statków przyjętej w 2004 r.

Inwazyjne gatunki obce zasadniczo powodują szkody w ekosystemach i obniżają ich odporność. W związku z tym należy podjąć proporcjonalne środki renaturyzacyjne w celu wzmocnienia odporności ekosystemów na inwazję, naprawienia wyrządzonych szkód i poprawy stanu ochrony gatunków i ich siedlisk zgodnie z dyrektywami 92/43/EWG i 2009/147/WE, stanu ekologicznego śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, przybrzeżnych oraz podziemnych zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE i stanu ekologicznego wód morskich zgodnie z dyrektywą 2008/56/WE.

4 D3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków

4.1 Wspólna Polityka Rybołówstwa

Zgodnie z ogólnymi zasadami UE, organizacja przemysłu rybnego powinna uwzględniać zasadę zrównoważonego rozwoju, wyrażającą się w próbie osiągnięcia konsensusu między potrzebami środowiskowymi, ekonomicznymi i społecznymi. Dążąca do tego celu Wspólna Polityka Rybołówstwa (WPRyb), opracowana po raz pierwszy w latach 70-tych i ostatnio zreformowana w roku 2014, formalnie stanowi zbiór zasad dotyczących zarządzania europejskimi flotami rybackimi i ochrony zasobów rybnych, zapewniających równy dostęp do wód i łowisk oraz umożliwiającym rybakom pracę w warunkach uczciwej konkurencji.

Istotnym problemem, do którego odnosi się WPRyb jest przełowienie zasobów rybnych, czyli doprowadzenie do stanu, w którym nie mają one możliwości odnawiania się w sposób naturalny. Działania określone w WPRyb mają na celu zagwarantowanie, że przemysł rybny nie będzie zagrażał wielkości populacji ryb i jej odnawialności w perspektywie długoterminowej. WPRyb przyjmuje podejście prewencyjne i kompleksowo uwzględniające konsekwencje działalności człowieka na wszystkie elementy wodnego ekosystemu.

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym WPRyb jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE²¹.

Na grunt prawa polskiego przepisy rozporządzenia WPRyb zostały przeniesione przepisami u.r.m. oraz rozporządzeń wykonawczych. Ustawa reguluje te zagadnienia z zakresu prawa unijnego, które zostały pozostawione do rozstrzygnięcia dla państw

²¹ Dz.U. L 2008.164.19 ze zmianami

członkowskich UE, określając zasady wykonywania rybołówstwa morskiego oraz tryb postępowania, w tym zakres zadań i właściwość organów, w sprawach nadawania, cofania i zawieszania uprawnień do wykonywania rybołówstwa morskiego, racjonalnego prowadzenia połowów, w tym ochrony żywych zasobów morza oraz nadzoru nad wyładunkiem i przeładunkiem organizmów morskich.

Organami administracji rybołówstwa morskiego są:

- 1) minister właściwy do spraw rybołówstwa;
- 2) Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego – jako centralny organ administracji rządowej. Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego podlega ministrowi właściwemu do spraw rybołówstwa.

Z dniem 1 stycznia 2019 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o rybołówstwie morskim oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2340). Zgodnie z przedmiotową ustawą, z dniem jej wejścia w życie, zniesieni zostali okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego i zlikwidowane zostały okręgowe inspektoraty rybołówstwa morskiego. W ich miejsce utworzony został nowy organ centralnej administracji rządowej – Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego z siedzibą w Słupsku i urząd go obsługujący – Główny Inspektorat Rybołówstwa Morskiego. Pod Głównego Inspektora Rybołówstwa Morskiego (GIRM) podlegają dwa Ośrodki Zamiejscowe GIRM w Gdyni i Szczecinie.

Organ ten jest odpowiedzialny za zadania związane z kontrolą przestrzegania przepisów o rybołówstwie morskim oraz o organizacji rynku rybnego, a także koordynację kontrolno-inspekcyjnych działań Polski w ramach realizacji celów wspólnej polityki rybołówstwa.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 21 u.r.m., rybołówstwo morskie to rybołówstwo komercyjne, rybołówstwo rekreacyjne, połów organizmów morskich w celach prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych albo w celu kształcenia, w zakresie rybołówstwa morskiego, a także zarybianie oraz chów lub hodowla organizmów morskich, wprowadzanie do obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej lub przenoszenie na tych obszarach organizmów morskich gatunków obcych lub organizmów morskich niewystępujących miejscowo, w rozumieniu odpowiednio art. 3 pkt 6 i 7 rozporządzenia nr 708/2007.

Z tego względu, cecha D3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków będzie powiązana z cechą D2 Gatunki obce w zakresie regulacji dotyczących ostatniego ze wskazanych komponentów.

4.1.1 Ochrona zasobów połowowych

Art. 5 u.r.m. zawiera zakaz związany z prowadzeniem racjonalnych połowów i jednocześnie wpływający na cechę D1 Bioróżnorodność. Zgodnie z jego treścią, zakazane jest:

1. niszczenie tarlisk, ikry oraz narybku;
2. używanie przy prowadzeniu połowów organizmów morskich materiałów wybuchowych, środków odurzających, trujących lub zanieczyszczających środowisko morskie;
3. wydawanie lub wystawianie narzędzi połowowych w taki sposób lub w takim miejscu, aby:
 - powodowały uszkodzenia innych narzędzi połowowych lub
 - utrudniały prowadzenie połowów organizmów morskich.

Do zrównoważonego rozwoju i ochrony zasobów połowowych przyczyniać się ma również zarybianie polskich obszarów morskich, do którego prowadzenia zobowiązany jest minister właściwy ds. rybołówstwa.

4.1.2 Zdolność połowowa i kwota połowowa

Na podstawie art. 22 u.r.m., każdy właściciel statku rybackiego dysponuje indywidualną zdolnością połowową, która stanowi sumę zdolności połowowych określonych w tym przepisie, w tym zdolności połowowej statku rybackiego, zdolności połowowej przyznanej przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa w ramach podziału dodatkowej zdolności połowowej lub zdolności połowowej przekazanej przez właściciela innego statku rybackiego.

Do wykonywania połowów konieczne jest uzyskanie licencji połowowej, wydawanej przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa na wniosek armatora statku rybackiego:

1. na statek rybacki, który został wpisany do rejestru i nie został uznany za wycofany z wykonywania rybołówstwa komercyjnego,
2. jeżeli zmiana wpisu w rejestrze dokonana na wniosek właściciela statku rybackiego skutkuje koniecznością zmiany danych zawartych w wydanej licencji,

oraz specjalnego zezwolenia połowowego.

Ważnym instrumentem regulującym wykonywanie rybołówstwa komercyjnego jest specjalne zezwolenie połowowe, w którym określa się kwotę połowową dla danego statku rybackiego. Ogólna kwota połowowa, to maksymalna liczba sztuk lub masa organizmów morskich danego gatunku, przyznawana Rzeczypospolitej Polskiej do odłowienia w danym okresie na określonym obszarze, zgodnie z przepisami Unii Europejskiej. Określana jest na dany rok kalendarzowy przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa do odłowienia na określonym obszarze. Szczegółowy sposób podziału kwot określa rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu podziału ogólnych kwot połowowych i dodatkowych kwot połowowych.

Podziału ogólnych kwot połowowych dokonuje się na:

- indywidualne kwoty połowowe — z podziałem na poszczególne statki rybackie lub

- wspólne kwoty połowowe — bez podziału na poszczególne statki rybackie.

Kwoty połowowe przyznawane Polsce corocznie w drodze rozporządzenia Rady (UE) ustalającego uprawnienia do połowów odniesieniu do niektórych stad ryb i grup stad ryb w Morzu Bałtyckim obowiązują w odniesieniu do łososa, szprota, dorsza stada wschodniego, dorsza stada zachodniego, śledzia stada centralnego, śledzia stada zachodniego i gładzicy. Ogólne kwoty połowowe są dzielone na indywidualne kwoty połowowe i wspólne kwoty połowowe na podstawie rozporządzenia wykonawczego do u.r.m. w sprawie szczegółowego sposobu podziału ogólnych kwot połowowych i dodatkowych kwot połowowych. Ustawa o rybołówstwie morskim zezwala na możliwość wymiany indywidualnych kwot połowowych pomiędzy armatorami statków rybackich, zgodnie z zasadą „gatunek za gatunek”. Rozwiązanie zakłada, iż indywidualne kwoty połowowe mogą być wymieniane w całości lub w części pomiędzy armatorami statków rybackich, którym przyznano na dany obszar indywidualne kwoty połowowe gatunków organizmów morskich, których dotyczy wymiana. Wymian dokonywać można zgodnie ze współczynnikiem przeliczeniowym ilości organizmów morskich danego gatunku objętego indywidualną kwotą połowową, która może być wymieniona na określoną ilość organizmów morskich innego gatunku objętego indywidualną kwotą połowową na danym obszarze. Szczegółowy współczynnik przeliczeniowy jest corocznie określany przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa, w drodze rozporządzenia, na podstawie wysokości ogólnych kwot połowowych oraz wartości rynkowej za poszczególne gatunki organizmów morskich i zgodnie z przepisami ustawy. Minister określa również szczegółowe warunki wymiany indywidualnych kwot połowowych.

4.1.3 Gromadzenie danych połowowych

Zarządzanie rybołówstwem w UE opiera się na danych, które gromadzą, którymi zarządzają i które przekazują kraje UE w ramach systemu gromadzenia danych. Podstawowe zasady, jakimi należy się kierować przy gromadzeniu danych określa art. 25. ust. 2 WPRyb. Są to:

- dokładność,
- wiarygodność i aktualność,
- unikanie powielania działań dzięki sprawniejszej koordynacji,
- bezpieczne przechowywanie w bazach danych,
- większa dostępność danych,
- przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych,
- udostępnienie danych Komisji Europejskiej, aby mogła ona sprawdzać dostępność i jakość danych oraz metod zastosowanych do ich gromadzenia.

Kluczowym aktem prawa unijnego w tym zakresie jest rozporządzenie Rady (WE) nr 665/2008 z dnia 14 lipca 2008 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania

rozporządzenia Rady (WE) nr 199/2008 w sprawie ustanowienia wspólnotowych ram gromadzenia danych, zarządzania nimi i ich wykorzystywania w sektorze rybołówstwa oraz w sprawie wspierania doradztwa naukowego w zakresie wspólnej polityki rybołówstwa²².

Wykonywanie obowiązków sprawozdawczych mających na celu umożliwienie kontroli zgodności z faktycznie wykonywanymi połowów z warunkami określonymi w specjalnym zezwoleniu połowowym opiera się na wymogach prowadzenia dziennika połowowego oraz sporządzania miesięcznych raportów połowowych.

Dziennik połowowy w postaci papierowej albo elektronicznej, zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1224/2009²³ i rozporządzenia nr 404/2011, prowadzi kapitan wykonujący rybołówstwo komercyjne przy użyciu statku rybackiego, o którym mowa w art. 14 i art. 15 rozporządzenia nr 1224/2009.

Miesięczny raport połowowy sporządza kapitan statku rybackiego o długości całkowitej poniżej 10 m (za wyjątkiem statków rybackich o długości całkowitej od 8 do 10 m, przy użyciu których prowadzi się połowy dorsza). Do miesięcznego raportu połowowego wpisuje się m.in. ilość i gatunek złowionych lub przyłowionych organizmów morskich. Kapitan statku rybackiego, po zakończeniu połowów w danym miesiącu, przekazuje miesięczny raport połowowy do Ministra właściwego do spraw rybołówstwa do Departamentu Rybołówstwa, Wydział Centrum Monitorowania Rybołówstwa w Gdyni za pośrednictwem Inspektora Rybołówstwa Morskiego właściwego dla portu macierzystego statku rybackiego, nie później niż do 5. dnia miesiąca następującego po miesiącu, za który został sporządzony raport.

Procesy gromadzenia danych mające na celu zapewnienie zgodności z zasadami wspólnej polityki rybołówstwa i monitorowanie działalności połowowa, zgodnie z rozporządzeniem (WE) 1224/2009 wykonywane są przez Departament Rybołówstwa Wydział Centrum Monitorowania Rybołówstwa. Do zadań Wydziału Centrum Monitorowania Rybołówstwa należy w szczególności²⁴:

- 1) wprowadzanie danych dotyczących działalności połowowej do Elektronicznego Systemu Raportowania (ERS);

²² Dz.U. UE. L 2008.186.3

²³ ROZPORZĄDZENIE RADY (WE) NR 1224/2009 z dnia 20 listopada 2009 r. ustanawiające unijny system kontroli w celu zapewnienia przestrzegania przepisów wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia (WE) nr 847/96, (WE) nr 2371/2002, (WE) nr 811/2004, (WE) nr 768/2005, (WE) nr 2115/2005, (WE) nr 2166/2005, (WE) nr 388/2006, (WE) nr 509/2007, (WE) nr 676/2007, (WE) nr 1098/2007, (WE) nr 1300/2008, (WE) nr 1342/2008 i uchylające rozporządzenia (EWG) nr 2847/93, (WE) nr 1627/94 oraz (WE) nr 1966/2006

²⁴ Zgodnie z Podsumowaniem działań mających na celu zapewnienie zgodności z przepisami WPR, <https://www.gov.pl/web/gospodarkamorska/rybolowstwo-morskie>

- 2) przygotowywanie i przekazywanie raportów do systemu informatycznego Komisji Europejskiej „FIDES” oraz do międzynarodowych organizacji rybackich i instytucji naukowych, danych związanych z wykonywaniem rybołówstwa morskiego;
- 3) satelitarne monitorowanie statków rybackich (VMS): pływających pod polską banderą, bez względu na wody lub port, w którym się znajdują, państw członkowskich Unii Europejskiej oraz statków rybackich państw trzecich w momencie, gdy znajdują się one na wodach podlegających jurysdykcji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) zapisywanie i przechowywanie danych z VMS otrzymanych od statków rybackich pływających pod polską banderą lub zarejestrowanych w polskim rejestrze statków oraz danych otrzymanych od statków rybackich pływających pod banderą innego niż Polska państwa członkowskiego w formie danych komputerowych przez okres trzech lat;
- 5) zapisywanie i przechowywanie danych z ERS otrzymanych z elektronicznych dzienników połowowych od statków rybackich pływających pod polską banderą oraz danych otrzymanych od statków rybackich pływających pod banderą innego niż Polska państwa członkowskiego w formie danych komputerowych;
- 6) przesyłanie do CMR innych państw danych dotyczących statków rybackich pływających pod polską banderą w czasie, gdy znajdują się one na wodach danego państwa, a w szczególności danych z systemu VMS oraz ERS;
- 7) współpraca z Głównym Inspektorem Rybołówstwa Morskiego w zakresie: otrzymywanych dokumentów, informowania o nieprawidłowościach w działaniu terminali satelitarnych znajdujących się na jednostkach rybackich, wymian inspektorów do zagranicznych portów i na zagraniczne statki kontrolne w ramach wspólnych kampanii kontrolnych (Joint Deployment Plans - JDP), wymian inspektorów z innych państwach członkowskich w ramach wspólnych kampanii kontrolnych JDP;
- 8) stały udział w Grupie Sterującej oraz Grupie Technicznej ds. kontroli rybołówstwa na Bałtyku oraz w pracach i spotkaniach organizowanych przez Europejską Agencję Kontroli Rybołówstwa (EFCA);
- 9) współpraca ze służbami kontrolnymi innych państw członkowskich, Komisji Europejskiej i Europejskiej Agencji Kontroli Rybołówstwa (EFCA);
- 10) koordynowanie, udział i zapewnienie prawidłowego przebiegu całorocznych kampanii inspekcyjnych (JDP) prowadzonych na Morzu Bałtyckim, w tym przygotowywanie zestawień kontrolnych i planów działań dla statków kontrolnych;

- 11) administrowanie, zarządzanie i utrzymanie ciągłości pracy systemów informatycznych: E-logbook, ERS, VMS, Powiadomień SMS, Sales Note (system elektronicznej rejestracji dokumentów sprzedaży i przejęcia produktów rybnych);
- 12) prowadzenie prac i dokumentacji dotyczących rozwoju i modernizacji systemów informatycznych, w tym monitorowanie jakości i poprawności danych otrzymanych z systemu VMS oraz dzienników elektronicznych przy użyciu systemu walidacji.

4.1.4 System kontroli nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów

W celu zapewnienia skutecznego egzekwowania przepisów WPRyb, ustanowiono system kontroli nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów (NNN), które zmniejszają zasoby rybne, niszczą siedliska morskie, zakłócają konkurencję, szkodzą interesom uczciwych rybaków oraz osłabiają nadmorskie społeczności, szczególnie w krajach rozwijających się. Szczegóły dotyczące systemu zapobiegania NNN połowom określają:

- rozporządzenie Rady (WE) nr 1005/2008 z dnia 29 września 2008 r. ustanawiające wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania, zmieniające rozporządzenia (EWG) nr 2847/93, (WE) nr 1936/2001 i (WE) nr 601/2004 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 1093/94 i (WE) nr 1447/1999²⁵ oraz
- rozporządzenie Komisji (WE) nr 1010/2009 ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1005/2008 ustanawiającego wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania²⁶.

Zgodnie z prawodawstwem unijnym, statek rybacki podejrzewa się o dokonywanie połowów NNN, jeśli:

- nie posiada ważnego zezwolenia rybackiego,
- nie przekazuje lub nie rejestruje danych połowów,
- dokonuje połowu w niedozwolonej strefie,
- łowi gatunki niedozwolone,
- używa zakazanych lub niezgodnych urządzeń,
- fałszuje lub ukrywa swą tożsamość,
- fałszuje lub ukrywa dowody dotyczące śledztwa,
- utrudnia pracę inspektorów,

²⁵Dz. Urz. UE L 286 z 29.10.2008, str. 1.

²⁶Dz. Urz. UE L 280 z 27.10.2009, str. 5.

- bierze na pokład, przewozi na pokładzie lub wyładowuje na ląd ryby niewymiarowe,
- współdziała ze statkami znajdującymi się na liście statków NNN,
- jest statkiem bezpieczeństwa.

Komisja tworzy dwie czarne listy. Pierwsza zawiera statki dokonujące połowów NNN, a druga – listę państw, które im sprzyjają. W obu przypadkach procedury dotyczące tworzenia list przewidują środki zabezpieczenia i mechanizmy odwołania, aby zagwarantować równe traktowanie statków z krajów, których ta kwestia dotyczy.

Kraje członkowskie stosują sankcje skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające wobec osób fizycznych lub prawnych związanych z działalnością NNN. W przypadku wspomnianego naruszenia przewidziana jest maksymalna sankcja wynosząca przynajmniej pięciokrotność wartości produktów uzyskanych podczas połowu. W przypadku naruszenia powtórnego w okresie pięciu lat kraje członkowskie nakładają maksymalną sankcję wynoszącą przynajmniej ośmiokrotność wartości produktów uzyskanych w wyniku wspomnianego naruszenia.

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów o rybołówstwie morskim sprawuje Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego za pośrednictwem inspektorów rybołówstwa morskiego, przy czym współdziała z organami i jednostkami organizacyjnymi Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Krajowej Administracji Skarbowej, Inspekcji Handlowej, Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Straży Rybackiej, Społecznej Straży Rybackiej, Straży Granicznej, Inspekcji Transportu Drogowego, Policji, oraz ze strażami gminnymi, wojewódzkimi inspektoratami ochrony środowiska, podmiotami zarządzającymi portami i przystaniami morskimi i z terenowymi organami administracji morskiej, z uwzględnieniem właściwości i kompetencji tych organów i jednostek organizacyjnych. Wśród działalności kontrolnej można wyróżnić: kontrole na morzu, kontrole w porcie, kontrole dokumentów, kontrole punktów skupu (obrotu). Inspektorzy rybołówstwa morskiego dysponują danymi pochodzącymi z systemów elektronicznych. Kontrole podmiotów o podwyższonym ryzyku (np. na morzu, czy w nocy) są prowadzone przez minimum dwóch inspektorów rybołówstwa morskiego. Z reguły sprawdzane są zapisy w dzienniku połowowym oraz dokumenty uprawniające do wykonywania rybołówstwa morskiego. Dokonuje się także fizycznego sprawdzenia masy ryb (ważenie podczas sprzedaży w centrach sprzedaży albo przy użyciu wagi inspektora) oraz sprawdzenia narzędzi połowowych. Wynikiem kontroli jest protokół, który podpisuje inspektor rybołówstwa morskiego oraz przedstawiciel armatora lub kontrolowanego podmiotu. Protokół może pozostać „bez uwag” albo zawierać wskazanie naruszeń przepisów. Wyniki kontroli są wpisywane do systemu inspekcji rybackich i statystyk (OSIRIS). W przypadku stwierdzenia naruszeń przepisów

proceed się postępowanie administracyjne, zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego, które kończy się wydaniem decyzji administracyjnej.

4.1.5 Poważne naruszenia WPRyb

Obok sankcji związanych z NNN połowami, instrumentem kontrolnym w odniesieniu do WPRyb są punkty za poważne naruszenia jej przepisów. Tryb postępowania w sprawie poważnych naruszeń przepisów WPRyb opisany jest w rozdziale 9 u.r.m. Zgodnie z przepisami ustawy, Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego przyznaje kapitanowi lub armatorowi statku wykonującemu rybołówstwo komercyjne punkty za poważne naruszenia przepisów WPRyb. W przypadku zgromadzenia przez kapitana statku rybackiego liczby punktów określonej w przepisach unijnych, nie będzie on mógł pełnić funkcji kapitana statku rybackiego przez odpowiednie okresy tam wskazane. Punkty przyznawane armatorowi są powiązane z licencją połowową, jaką posiada określony statek, tak aby nie ulegały unieważnieniu nawet w przypadku sprzedaży statku nowemu właścicielowi.

Szczegóły dotyczące przyznawania punktów określa rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie kryteriów, na podstawie których Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego dokonuje oceny wagi stwierdzonego naruszenia przepisów wspólnej polityki rybołówstwa²⁷.

Naruszenia i liczba punktów wpisywane są do rejestru naruszeń, prowadzonego w formie elektronicznej przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa. Dane zgromadzone w rejestrze naruszeń udostępnia się organom administracji rządowej, sądom i prokuraturom oraz instytucjom realizującym zadania wynikające z wdrażania funduszy UE, w zakresie niezbędnym do wykonywania ich zadań ustawowych.

5 D5 Eutrofizacja

Jak wspomniano w rozdziale 1, eutrofizacja jest ściśle związana z zanieczyszczeniem wód przez związki azotu i fosforu. Z punktu widzenia prawa, szczególne znaczenie będą miały tu regulacje dotyczące:

1. warunków wykorzystywania nawozów w rolnictwie,
2. wymogów środowiskowych w zakresie poziomu związków azotu w wodach,
3. wymogów w zakresie związków azotu i fosforu odprowadzanych ze ściekami komunalnymi,
4. zanieczyszczeń odpadami ze źródeł lądowych (omówione szczegółowo w odniesieniu do cechy D10 Odpady w środowisku morskim).

²⁷ Dz. U. z 2018 r., poz. 2469.

5.1 Rolnicze wykorzystywanie nawozów

Uregulowania dotyczące nawozów są istotne z uwagi na stawiane przed rolnictwem wymagania w zakresie ochrony środowiska związane z prowadzeniem produkcji rolnej, mające szczególny wpływ na jakość wód, a w konsekwencji na realizację celów związanych z ich ochroną. Zawarte są one w ustawie z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 76), (u.n.n.). W u.n.n. wprowadzono ogólną zasadę, zgodnie z którą do obrotu można wprowadzać tylko te nawozy i środki wspomagające uprawę roślin, które prawidłowo stosowane nie są szkodliwe dla zdrowia ludzi lub zwierząt lub dla środowiska, tj. nawozy już sprawdzone i powszechnie znane. Należą do nich nawozy naturalne, wapniowe i wapniowo-magnezowe oraz mieszanki typów nawozów mineralnych, będące przedmiotem handlu w państwach Unii Europejskiej, które znajdują się w obrocie, zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 2003/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. w sprawie nawozów, a także nawozy, dla których wydane zostało pozwolenie ministra właściwego do spraw rolnictwa na ich wprowadzenie do obrotu (na podstawie art. 3 - 5 ustawy). Obecnie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1009 z dnia 5 czerwca 2019 r. ustanawiające przepisy dotyczące udostępniania na rynku produktów nawozowych UE, zmieniające rozporządzenia (WE) nr 1069/2009 i (WE) nr 1107/2009 oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 2003/2003 obecnie oczekuje na wejście w życie.

Dodatkowo ustawą Pr. wod. wdrożono w Polsce przepisy dyrektywy Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (patrz p. 1.2.3.) i rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r., (Dz. U. poz. 243) przyjęto Program azotanowy. Program azotanowy określa m.in.:

- ograniczenia rolniczego wykorzystywania nawozów, w tym m.in. warunki rolniczego wykorzystywania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych,
- okresy nawożenia,
- warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami,
- dawki i sposoby nawożenia azotem.

Podstawowym narzędziem regulacji obrotu nawozami i środkami wspomagającymi uprawę roślin jest pozwolenie, uregulowane w art. 4-7 ustawy o nawozach.

W rozdziale 3 u.n.n. uregulowano sprawy związane ze stosowaniem nawozów oraz środków wspomagających uprawę roślin. Zawarto między innymi obowiązek stosowania nawozów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi lub zwierząt lub środowisku. Środkiem do osiągnięcia tego celu mają być m.in.:

1. odpowiednie warunki stosowania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin;

2. odpowiednie użycie sprzętu agrolotniczego przy stosowaniu nawozów mineralnych (zgodnie z art. 19);
3. zakaz stosowania nawozów na niektórych glebach i w pewnych okolicznościach, np. gleba zamrznięta, nasycona wodą;
4. zakaz stosowania nawozów amonowo-węglanowych;
5. obowiązkowe szkolenie w razie świadczenia usług w zakresie stosowania nawozów.

W rozdziale 4 u.n.n. ustanowiono ogólne zasady bezpiecznego przewozu i przechowywania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Regulacje te mają zapobiegać uchybieniom prowadzącym do zagrożenia zdrowia ludzi i zwierząt oraz zanieczyszczenia środowiska. Przepisy te mają na celu niedopuszczenie do zmian jakościowych tych wyrobów powstałych w obrocie. Nieodpowiednie warunki przechowywania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin powodują rozpuszczanie i wymywanie z nich składników, co w konsekwencji może spowodować zanieczyszczenie gleb i wód.

Środki służące do realizacji tych celów to:

1. nakaz przechowywania nawozów mineralnych, w tym nawozów oznaczone znakiem "NAWÓZ WE²⁸", organicznych, organiczno-mineralnych, środków poprawiających właściwości gleby i stymulatory wzrostu, w postaci stałej w opakowaniach jednostkowych, zgodnie z instrukcją ich stosowania i przechowywania;
2. nawozy mineralne, w tym nawozy oznaczone znakiem "NAWÓZ WE", organiczne, organiczno-mineralne, środki poprawiające właściwości gleby i stymulatory wzrostu, w postaci stałej mogą być również przechowywane luzem w pryzmach formowanych na utwardzonym i nieprzepuszczalnym podłożu, po ich przykryciu materiałem wodoszczelnym, zgodnie z instrukcją ich stosowania i przechowywania – z wyjątkiem saletry amonowej i innych nawozów zawierających azotan amonowy w ilości powyżej 28% w przeliczeniu na azot całkowity;
3. nawozy mineralne, w tym nawozy oznaczone znakiem "NAWÓZ WE", organiczne, organiczno-mineralne i środki wspomagające uprawę roślin, w postaci płynnej przechowywane w zamkniętych opakowaniach lub w szczelnych, przystosowanych do tego celu zbiornikach.

²⁸ Nawozy oznaczone znakiem „NAWÓZ WE” – nawozy spełniające wymagania określone w rozporządzeniu nr 2003/2003

4. podłoża do upraw w postaci stałej przechowuje się w opakowaniach jednostkowych lub luzem w pryzmach formowanych na utwardzonym i nieprzepuszczalnym podłożu, po ich przykryciu materiałem wodoszczelnym.

Dokładne zasady stosowania nawozów określono w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania²⁹. Zgodnie z jego przepisami nawozy stosuje się równomiernie na całej powierzchni pola w sposób wykluczający nawożenie pól i upraw do tego nieprzeznaczonych. Mogą one być stosowane łącznie ze środkami ochrony roślin jedynie wówczas, gdy jest to przewidziane w instrukcji stosowania środka ochrony roślin lub nawozu. Przy ustalaniu dawek nawozu uwzględnia się potrzeby pokarmowe roślin i zasobność gleby w składniki pokarmowe, a w przypadku stosowania odpadów w rozumieniu przepisów o odpadach, środków wspomagających uprawę roślin i dodatków do wzbogacenia gleby - również dawki składników pokarmowych wprowadzanych do gleby z tymi substancjami.

Z §3 rozporządzenia wynikają minimalne wymagania dotyczące odległości od brzegów cieków i urządzeń wodnych przy stosowaniu nawozów na gruntach rolnych. i tak, nawozy mineralne, nawozy organiczne i nawozy organiczno-mineralne, zawierające w swoim składzie fosfor, stosuje się w odległości co najmniej 5 m od brzegu:

1. jezior i zbiorników wodnych o powierzchni do 50 ha;
2. cieków naturalnych;
3. rowów w rozumieniu Pr. wod., z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu;
4. kanałów w rozumieniu przepisów Pr. wod.

Nawozy mineralne, nawozy organiczne i nawozy organiczno-mineralne, zawierające w swoim składzie fosfor, co najmniej 20 m od:

1. brzegu jezior i zbiorników wodnych o powierzchni powyżej 50 ha;
2. ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie Pr. wod.;
3. obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Z kolei, na gruntach rolnych nawozy stosuje się w terminach określonych w poniższej tabeli, zawartej w opisanym powyżej Programie azotanowym³⁰:

²⁹ Tekst jedn. Dz. U. 2019poz. 1826 ze zm.

³⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” [Dz. U. poz. 243]

Tab. 5.1-1 Terminy stosowania nawozów wg. Programu azotanowego

Rodzaj gruntu i nawozu	Nawozy azotowe mineralne i nawozy naturalne płynne	Nawozy naturalne stałe
Grunty orne	1 marca – 20 października	1 marca – 31 października
Grunty orne na terenie gmin objętych wykazem stanowiącym załącznik nr 2 do Programu działań	1 marca – 15 października	
Grunty orne na terenie gmin objętych wykazem stanowiącym załącznik nr 3 do Programu działań	1 marca – 25 października	
Uprawy trwałe	1 marca – 31 października	1 marca – 30 listopada
Uprawy wieloletnie		
Trwałe użytki zielone (TUZ)		

źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” [Dz. U. poz. 243]

Kwestie związane z ochroną wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych reguluje obecnie ustawa Pr. wod. Ustawa wskazuje na konieczność przestrzegania m.in. poniższych kwestii:

1. W celu zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobiegania dalszemu zanieczyszczeniu opracowuje się i wdraża na obszarze całego państwa program działań związanych z ograniczaniem zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.
2. Maksymalna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo - zastosowana w okresie roku dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych (po uwzględnieniu warunków wskazanych w ustawie);
3. Podmioty prowadzące produkcję rolną oraz podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 Pr. wod., które: 1) prowadzą chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior, 2) posiadają gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, uprawiają uprawy intensywne na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymują obsadę większą niż 60 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP), według stanu średniorocznego, 3) nabywają nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub

produkt pofermentacyjny z terytoriów państw trzecich lub od podmiotu prowadzącego działalność, o której mowa w pkt 1 - są obowiązane do opracowania planu nawożenia azotem.

4. Określa konsekwencje stwierdzenia prowadzenia działalności niezgodnie z planem działań, planem nawożenia azotem lub z przepisami o przechowywaniu nawozów naturalnych.

5.2 Odprowadzanie ścieków komunalnych i bytowych

Uregulowania dotyczące ścieków komunalnych są niezwykle istotne w kontekście ograniczania dostaw substancji biogennych do wód morskich. Wymagania prawne dotyczące jakości ścieków komunalnych odprowadzanych do wód, ustalone w dyrektywie Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. *dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych* (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40, z późn. zm.) precyzuje obecnie rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w *sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych* (Dz.U. poz. 1311). W punkcie 8.1.1. „Standardy emisyjne i imisyjne”, opisano szczegółowo dyrektywę Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych, której zapisy wdraża ww. rozporządzenie w ramach swojej regulacji.

Ścieki bytowe lub komunalne wprowadzane do wód nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń albo powinny spełniać minimalny procent redukcji zanieczyszczeń, określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia. Natomiast ścieki bytowe wprowadzane do wód z oczyszczalni ścieków w aglomeracji nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń albo powinny spełniać minimalny procent redukcji zanieczyszczeń, określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia.

W szczególności w cytowanym rozporządzeniu określono najwyższe dopuszczalne wartości substancji odpowiedzialnych za eutrofizację wód albo minimalny % redukcji tych substancji dla ścieków odprowadzanych do wód lub do ziemi z oczyszczalni ścieków bytowych i komunalnych.

Tab. 5.2-1 Wymagania w zakresie usuwania związków azotu i fosforu w oczyszczalniach ścieków bytowych i komunalnych

Nazwa substancji	Jednostka	Najwyższe dopuszczalne wartości substancji zanieczyszczających albo minimalny procent redukcji substancji zanieczyszczających				
		dla RLM oczyszczalni ścieków				
		poniżej 2000	od 2000 do 9999	od 10000 do 14999	od 15000 do 99999	100000 i powyżej
Azot ogólny (suma azotu Kjeldahla (N _{Norg} + N _{NH4}), azotu azotynowego i azotu azotanowego)	mg N/l	30*	15*	15*	15	10
	minimalny procent redukcji***	-	-	albo 70 - 80**	albo 70 - 80	albo 70 - 80
Fosfor ogólny	mg P/l	5*	2*	2*	2	1
	minimalny procent redukcji***	-	-	albo 80**	albo 80**	albo 80**

* Wartości wymagane wyłącznie w ściekach wprowadzanych do jezior i ich dopływów oraz bezpośrednio do sztucznych zbiorników wodnych usytuowanych na wodach płynących.

** Minimalny procent redukcji substancji zanieczyszczających nie ma zastosowania do ścieków wprowadzanych do jezior i ich dopływów, bezpośrednio do sztucznych zbiorników wodnych usytuowanych na wodach płynących oraz do ziemi.

*** Minimalny procent redukcji substancji zanieczyszczających jest określany w stosunku do ładunku zanieczyszczeń w ściekach dopływających do oczyszczalni.

Najwyższe dopuszczalne wartości substancji zanieczyszczających i minimalny procent redukcji dotyczą:

- dla azotu ogólnego – średniej rocznej wartości w ściekach, obliczonej dla próbek średnich dobowych pobranych w okresie roku. Alternatywnie dopuszcza się określenie wymogów dotyczących usuwania związków azotu na podstawie prób średnich dobowych, jeżeli można wykazać, że osiągnięty został ten sam poziom ochrony jednolitych części wód przed zanieczyszczeniem. W takim przypadku próba średnia dobową nie może przekraczać 20 mg/l azotu całkowitego dla wszystkich prób przy temperaturze wypływu w reaktorze biologicznym wyższej lub równej 12 °C. Warunki dotyczące temperatury można zastąpić ograniczeniem czasu operacji w celu uwzględnienia regionalnych warunków klimatycznych.
- dla fosforu ogólnego – dotyczą średniej rocznej wartości w ściekach.

Źródło: rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych [Dz.U. poz. 1311]

Wdrażanie wymagań dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. *dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych* w zakresie wyposażenia aglomeracji³¹ w niezbędne systemy zbierania i oczyszczania ścieków odbywa się zgodnie zapisami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). KPOŚK zatwierdzony został pierwotnie przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 r. i podlega okresowej aktualizacji przynajmniej raz na cztery lata. Ostatnia, a zarazem piąta aktualizacja Programu została zatwierdzona przez Radę Ministrów 31 lipca 2017 r. Obecnie przygotowywana jest szósta aktualizacja KPOŚK (AKPOŚK 2020), a jego zakres określa art. 88 Pr. wod. AKPOŚK 2020 zawiera wykaz aglomeracji oraz planowanych inwestycji w zakresie ich wyposażenia w systemy kanalizacji zbiorczej oraz oczyszczalnie ścieków w okresie od 1 listopada 2019 r. do 31 grudnia 2027 r. AKPOŚK 2020 została opracowana zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG, który zobowiązuje do stosowania podwyższonego usuwania biogenów na wszystkich oczyszczalniach ścieków w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM.

Problematykę usuwania ścieków bytowo-gospodarczych ze statków reguluje art. 83 ust. 5 Pr. wod., zgodnie z którym ścieki ze statku co do zasady usuwa się do urządzenia odbiorczego na lądzie. Szczegółowe warunki ochrony morskich wód wewnętrznych oraz wód morza terytorialnego przed zanieczyszczeniem ze statków i innych obiektów morskich określają przepisy u.z.z.m.

6 D6 Integralność dna morskiego

Działalność człowieka może powodować stratę fizyczną dna morskiego (zmianę podłoża lub morfologii dna morskiego trwająca przez okres dwóch lub więcej cykli strategii morskiej - >12 lat) bądź zaburzenia fizyczne dna morskiego (zmiany o krótszym czasookresie). Wśród działań mogących powodować stratę i zaburzenia fizyczne wymienić można budowy w morzu lub wzdłuż linii brzegowej, wydobywanie piasku i żwiru, pogłębianie i składowanie urobku, a także transport morski i trałowanie. O ile mniej niż 1% dna Morza Bałtyckiego jest potencjalnie utracone z powodu działalności człowieka, to ponad 50% powierzchni dna morskiego może potencjalnie podlegać zaburzeniom³². Działaniem związanym z największym potencjalnym zaburzeniem fizycznym dna morskiego jest trałowanie.

W odniesieniu do cechy D6 jako istotne wskazać można regulacje prawne dotyczące takich działań jak:

1. połowowy denne / trałowanie denne

³¹ Aglomeracja w rozumieniu pr. wod. to teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków

³² Aktualizacja wstępnej oceny stanu środowiska wód morskich (GDOŚ, 2018)

2. wznoszenie lub wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich,
3. układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów na obszarach morskich,
4. zrzut do morza odpadów lub innych substancji albo urobku z pogłębienia dna.

Ad 1. Połowy komercyjne na Bałtyku reguluje Ustawa z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim [tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 650, ze zm. poz. 694]. Na podstawie ww. ustawy wydano rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 21 sierpnia 2019 r. w sprawie wymiarów i okresów ochronnych organizmów morskich oraz szczegółowych warunków wykonywania rybołówstwa komercyjnego (Dz.U. poz. 1701 zm. Dz.U. z 2021 poz. 310). Określa ono m.in.:

- rodzaje narzędzi połowowych, które mogą być używane do wykonywania rybołówstwa komercyjnego, w tym trałowania
- obszary, na których prowadzi się połowy przy użyciu narzędzi połowowych włóczonych lub ciągnionych, tj.:
 - w odległości co najmniej:
 - a) 6 Mm od brzegu – od zachodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej do południka 18°00E,
 - b) 3 Mm od brzegu – od południka 18°00E do trawersu latarni morskiej w Jastarni od strony Morza Bałtyckiego (54°42,01'N 18°40,9'E),
 - c) 4 Mm od brzegu – od głowicy wschodniego falochronu ujścia Wisły w rejonie Świbna (54°21,7'N 18°57,3'E) do wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej;
 - na głębokościach większych niż 25 m – od trawersu latarni morskiej w Jastarni od strony Morza Bałtyckiego (54°42,01'N 18°40,9'E) do trawersu latarni morskiej w Helu od strony Morza Bałtyckiego (54°36,0'N 18°48,8'E);
 - na wschód od linii łączącej trawers latarni morskiej w Helu (54°36,0'N 18°48,8'E) z pławą „ZS” (54°26,5'N 18°57,6'E) i głowicą wschodniego falochronu ujścia Wisły w rejonie Świbna (54°21,7'N 18°57,3'E).

Ad 2. Wznoszenie lub wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich wymaga uzyskania pozwolenia ustalającego ich lokalizację oraz określającego warunki ich wykorzystania na tych obszarach. Wniosek o wydanie pozwolenia powinien zawierać m. in. ocenę skutków ekonomicznych, społecznych i oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia. Do wniosku załącza się również:

- informację o środowisku znajdującym się w zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia;

- opis potencjalnych oddziaływań planowanego przedsięwzięcia na środowisko i jego zasoby naturalne zarówno żywe, jak i mineralne oraz ich ocenę;
- opis środków zmniejszających szkodliwe oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na środowisko morskie;
- opis przyjętych założeń i zastosowanych metod prognozy oraz wykorzystanych danych o środowisku morskim, ze wskazaniem trudności powstałych przy gromadzeniu niezbędnych informacji;
- projekt programu monitoringu, w tym monitoringu środowiska i zarządzania procesem inwestycyjnym i eksploatacyjnym;
- opis elementów środowiska objętych ochroną na podstawie przepisów u.o.p. znajdujących się w zasięgu przewidywanego oddziaływania planowanego przedsięwzięcia.

W związku z przyjęciem planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w skali 1:200 000, organem właściwym w sprawie wydania pozwolenia na dla przedsięwzięć planowanych, realizowanych lub eksploatowanych na obszarach morskich wód wewnętrznych lub morza terytorialnego jest właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego.

Wniosek o wydanie pozwolenia dla przedsięwzięcia wymagającego również uzyskania pozwolenia na budowę podlega zaopiniowaniu przez ministrów właściwych do spraw: gospodarki, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, rybołówstwa, środowiska, gospodarki wodnej, wewnętrznych oraz Ministra Obrony Narodowej.

Z punktu widzenia ochrony środowiska morskiego istotne jest również, że do przesłanek obligatoryjnej odmowy wydania pozwolenia zalicza się związane z jego realizacją wystąpienie zagrożenia dla środowiska, zasobów morza lub zasobów podmorskich, w tym racjonalnej gospodarki złożami kopalin.

Ponadto, jeśli chodzi o instalacje do wytwarzania energii elektrycznej z energii wiatru lokalizowane na obszarach morskich, to przede wszystkim obejmuje je zakaz wznoszenia i wykorzystywania elektrowni wiatrowych na morskich wodach wewnętrznych i morzu terytorialnym, określony w art. 23 ust. 1 u.o.m. Niezależnie od powyższego, klasyfikują się one do grupy i przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Jako takie, podlegają one obowiązkowi uzyskania DŚU po przeprowadzeniu dla nich OOS, w trakcie której badany będzie m.in. wpływ planowanej inwestycji na środowisko morskie. Procedura OOS została omówiona szczegółowo w rozdziale 1.

Ad 3. Układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów na obszarach morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego wymaga uzyskania pozwolenia ustalającego lokalizację i warunki ich utrzymywania na tych obszarach. Pozwolenie wydaje właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego po zaopiniowaniu wniosku o wydanie tego pozwolenia przez ministrów właściwych do spraw: energii, gospodarki, klimatu, kultury

i ochrony dziedzictwa narodowego, rybołówstwa, środowiska, wewnętrznych oraz Ministra Obrony Narodowej. Jeżeli ułożenie kabli lub rurociągów jest projektowane na obszarach morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego, a będą one przebiegały również na odcinku lądowym - wniosku podlega zaopiniowaniu również przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta zgodnie z właściwością miejscową tego organu.

W przypadku, gdy układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów ma być zlokalizowane w wyłącznej strefie ekonomicznej, jest ono dozwolone, jeśli nie utrudnia wykonywania praw Rzeczypospolitej Polskiej i pod warunkiem uzgodnienia ich lokalizacji oraz sposobów utrzymywania z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, który w tym zakresie wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw: energii, gospodarki, klimatu, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, rybołówstwa, środowiska, gospodarki wodnej, wewnętrznych oraz Ministra Obrony Narodowej.

Wymogi formalne dla wniosku o wydanie pozwolenia na układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów są takie same jak w przypadku pozwolenia omówionego w punkcie poprzednim. Znajdzie tu również zastosowanie przesłanka odmowy wydania pozwolenia w postaci wystąpienia zagrożenia dla środowiska naturalnego.

W omówionych pozwoleniach ustala się warunki korzystania z obszaru objętego pozwoleniem.

Ad 4. Instrumenty prawne regulujące zrzuty ze statków przeanalizowano w rozdziale 10.

Ad 5. Działalność ludzka, z którą związana jest znacząca ingerencja w integralność dna morskiego odnosi się również do przedsięwzięć z zakresu tzw. górnictwa morskiego, mającego na celu pozyskiwanie zasobów mineralnych z dna morza. Z punktu widzenia prawa, działania te zostały podzielone na:

- poszukiwanie i rozpoznawanie złóż,
- wydobywanie kopalin ze złóż,
- poszukiwanie i rozpoznawanie złóż węglowodorów,
- wydobywanie węglowodorów ze złóż.

Zgodnie z art. 34 u.o.m., do poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania zasobów mineralnych w polskich obszarach morskich stosuje się odpowiednie przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1064 ze zm.) oraz przepisy dotyczące ochrony środowiska morskiego, bezpieczeństwa żeglugi i życia na morzu.

Dla wyżej wskazanych przedsięwzięć wydobywczych konieczne jest uzyskanie zezwolenia w postaci koncesji, wydawanej przez ministra właściwego do spraw środowiska.

Środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięć w ww. zakresie podlegają ustaleniu w postępowaniu w sprawie wydania DŚU, omówionej w rozdziale 1.2.

Zgodnie z art. 72 ust. 1 u.o.o.ś., poprzedzenia uzyskaniem decyzji środowiskowej wymaga:

- koncesja na wydobywanie kopalin ze złóż,
- decyzja zatwierdzająca plan ruchu dla wykonywania robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złoża węglowodorów,
- decyzja zatwierdzająca plan ruchu dla wykonywania robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złoża węglowodorów lub decyzja inwestycyjna w celu wykonywania koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złoża węglowodorów oraz wydobywanie węglowodorów ze złoża,
- decyzja zatwierdzająca plan ruchu dla wykonywania robót geologicznych na podstawie koncesji na poszukiwanie lub rozpoznawanie złoża kopaliny.

7 D7 Warunki hydrograficzne

Zakłócenia środowiska morskiego pod względem ingerencji w panujące w nim warunki hydrograficzne związane są głównie z oddziaływaniem na nie określonego rodzaju budowli i działań, takich jak rozbudowa lub przebudowa wybrzeża czy budowa sztucznych wysp, budowa morskich przepraw mostowych, odprowadzanie wód z obiegów chłodzących elektrowni i inne prace infrastrukturalne w środowisku morskim. Narzędziem określającym skalę tego wpływu jest ocena oddziaływania na środowisko, która szczegółowo opisana została w rozdziale 1.2. W kontekście cechy D7 warunki hydrograficzne, ocena oddziaływania na środowisko winna uwzględniać trwałe zmiany warunków hydrograficznych spowodowane działalnością człowieka, które mogą obejmować zmiany w transporcie osadów i wód słodkich, aktywności prądów i fal morskich, zasolenie, temperaturę czy mętność wód, prowadzące do modyfikacji właściwości fizycznych i chemicznych określonych w tabeli 1 załącznika III do dyrektywy 2008/56 / WE. Dodatkowo, takie instrumenty jak, strategiczna ocena oddziaływania na środowisko i morskie planowanie przestrzenne mogą przyczynić do oceny skumulowanych aspektów wpływu takich działań.

Obecne warunki w zakresie wznoszenia i wykorzystywania sztucznych wysp oraz konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich scharakteryzowano dla cechy D6.

8 D8 Substancje zanieczyszczające i efekty zanieczyszczeń

8.1 Zanieczyszczenia ze źródeł lądowych

8.1.1 Standardy emisyjne i imisyjne

Ustalenie standardów emisyjnych oraz imisyjnych wiąże się wprost z wprowadzaniem zanieczyszczeń do środowiska, w tym zwłaszcza do wód. Na dobry stan środowiska wód morskich wpływ mają zatem zanieczyszczenia wprowadzane do mórz ze źródeł lądowych

(w tym także do wód przejściowych oraz wód przybrzeżnych) oraz zanieczyszczenia pochodzące bezpośrednio ze źródeł morskich. Jako akt o charakterze ramowym w sferze ochrony środowiska, podstawowe pojęcia na użytek tej dziedziny (gałęzi) prawa, w szczególności definicje standardów emisji i jakości środowiska określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 ze zm.), (p.o.ś.).

Zgodnie z art. 137 p.o.ś. przeciwdziałanie zanieczyszczeniom polega na zapobieganiu lub ograniczaniu wprowadzania do środowiska substancji lub energii, co wiąże się bezpośrednio z ustalaniem standardów emisji i jakości środowiska. Zgodnie z art. 141 p.o.ś. eksploatacja instalacji lub urządzenia nie powinna powodować przekroczenia standardów emisyjnych a oddziaływanie instalacji lub urządzenia nie powinno powodować pogorszenia stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrożenia życia lub zdrowia ludzi. Z kolei, zgodnie z art. 144 ust. 1 p.o.ś. eksploatacja instalacji nie powinna powodować przekroczenia standardów jakości środowiska. Dotyczy to również instalacji i urządzeń wykorzystywanych na wodach morskich. Ogólna reguła dotycząca standardów emisyjnych i jakości środowiska zakłada, że zastosowanie technologii umożliwiającej dotrzymanie standardów emisyjnych określonych w przepisach prawa, nie zwalnia z obowiązku zachowania standardów jakości środowiska.

Przepisy p.o.ś. nakładają na prowadzącego instalację oraz użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia i ewidencjonowania pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody, doprecyzowując metodykę realizacji tego obowiązku w zależności od parametrów instalacji i urządzenia (pomiarów wstępne, okresowe, ciągłe). Wprowadzenie tego obowiązku i skierowanie go do konkretnych podmiotów korzystających ze środowiska jest bardzo istotne w kontekście zapewnienia przestrzegania standardów emisyjnych i imisyjnych. Jest to zatem narzędzie, które pozwala właściwym organom kontrolować przestrzeganie standardów. Obowiązek prowadzenia pomiarów wynika z mocy prawa, a w niektórych sytuacjach (art. 150 i 151 p.o.ś.) może zostać nałożony na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia w drodze decyzji administracyjnej. Aktem wykonawczym w tym zakresie jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2014 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody³³. Przepisy prawne dotyczące pozwoleń emisyjnych, a więc w szczególności pozwolenia zintegrowanego czy na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, zobowiązują organ wydający tą decyzję do określenia w jej treści wielkość dopuszczalnej emisji, co oznacza wprost obowiązek odwołania się do standardów emisyjnych i imisyjnych (art. 188 ust. 2 pkt 2, art. 202 ust. 2 i 2a p.o.ś.).

³³ Dz. U. poz. 1542 ze zm.

Normy określające standardy emisyjne i imisyjne, przedstawione zostaną w podziale na:

1. standardy jakości poszczególnych kategorii wód (wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, wód w kąpieliskach),
2. standardy emisji do wód dla przemysłu (w szczególności ścieków przemysłowych i komunalnych wprowadzanych do wód),
3. standardy emisji do wód i powierzchni ziemi dla rolnictwa (omówione szczegółowo w odniesieniu do cechy D5 Eutrofizacja),
4. standardy emisji do powietrza ze źródeł lądowych,
5. zanieczyszczenia odpadami ze źródeł lądowych (omówione szczegółowo w odniesieniu do cechy D10 Odpady w środowisku morskim).

Ad 1. Standardy jakości poszczególnych kategorii wód (w tym wód będących środowiskiem życia ryb, wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, wód w kąpieliskach)

Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 1 marca 2019 r. w sprawie wykazu substancji priorytetowych³⁴ określa substancje, które ze względu na konieczność ochrony wód mają szczególne znaczenie dla prawidłowej polityki wodnej. Rozporządzenie to wskazuje substancje priorytetowe w dziedzinie polityki wodnej i jednocześnie identyfikuje niektóre z nich jako priorytetowe substancje niebezpieczne (np.: antracen, bromowane difenyloetery, kadm i jego związki).

Ochrona wód jest realizowana w szczególności z uwzględnieniem wyników oceny stanu wód podziemnych oraz wyników oceny stanu wód powierzchniowych.

Ocena stanu wód podziemnych obejmuje ocenę stanu ilościowego wód podziemnych i ich stanu chemicznego oraz określenie dobrego stanu wód podziemnych, w tym dobrego stanu ilościowego wód podziemnych i dobrego stanu chemicznego wód podziemnych, dokonywane w ramach oceny stanu jednolitych części wód podziemnych zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 53 ust. 1 Pr. wod. Standardy jakości tych wód określone zostały w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych³⁵ poprzez wskazanie wartości progowych będących normami jakości środowiska wyrażonymi jako stężenie danej substancji zanieczyszczającej, grupy tych substancji lub substancji wyrażonej jako wskaźnik, które nie powinno być przekroczone z uwagi na ochronę środowiska oraz zdrowie ludzi.

Ocena stanu wód powierzchniowych obejmuje klasyfikację stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego tych wód oraz określenie dobrego stanu

³⁴ Dz.U. 2019 poz. 528.

³⁵ Dz.U. 2019 poz. 2148.

ekologicznego, dobrego potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych, dokonywane zgodnie z przepisami wykonawczymi określającymi standardy jakości wód powierzchniowych. Środowiskowe normy jakości w zakresie substancji priorytetowych w wodach powierzchniowych określa rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych³⁶. Rozporządzenie określa sposób klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, w tym:

1. sposób klasyfikacji:
 - a) elementów fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych, w oparciu o wchodzące w ich skład wskaźniki jakości, dla poszczególnych kategorii jednolitych części wód, uwzględniający różne typy wód powierzchniowych,
 - b) stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych w ciekach naturalnych, jeziorach lub innych zbiornikach naturalnych, wodach przejściowych oraz wodach przybrzeżnych, uwzględniający klasyfikację elementów, o których mowa w lit. a,
 - c) potencjału ekologicznego sztucznych jednolitych części wód powierzchniowych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych, uwzględniający klasyfikację elementów, o których mowa w lit. a,
 - d) stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych i środowiskowe normy jakości dla substancji priorytetowych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 114 ustawy Pr. wod. oraz dla innych zanieczyszczeń, w tym środowiskowe normy jakości dla substancji priorytetowych oznaczanych we florze i faunie oraz w wodzie, służące klasyfikacji tego stanu;
2. sposób interpretacji wyników badań wskaźników jakości;
3. sposób oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych;
4. sposób prezentacji wyników klasyfikacji;
5. częstotliwość dokonywania klasyfikacji.

Elementy fizykochemiczne, biologiczne i hydromorfologiczne klasyfikuje się na podstawie kryteriów wyrażonych jako wartości graniczne wskaźników jakości wód, z uwzględnieniem typów wód powierzchniowych. W rozporządzeniu określono wartości graniczne wskaźników jakości wód obowiązujące do dnia 31 grudnia 2021 r. oraz od 1 stycznia 2022 r.

³⁶ Dz.U. 2019 poz. 2149.

Wartości graniczne wskaźników jakości wód odnoszące się do jednolitych części wód powierzchniowych, takich jak wody przejściowe i przybrzeżne (w tym wyznaczonych jako silnie zmienione jednolite części wód powierzchniowych), są określone odpowiednio w załącznikach nr 23 i nr 9 (obowiązujące od 1 stycznia 2022 r.) oraz nr 24 i nr 10 (obowiązujące od 1 stycznia 2022 r.) do rozporządzenia.

W kontekście cechy D8, podstawowe znaczenie mają załączniki nr 25 i nr 11 (obowiązujące od 1 stycznia 2022 r.), które określają wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych z grupy specyficznych syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających.

Środowiskowe normy jakości dla substancji priorytetowych są określone w załączniku nr 14.

Z kolei, w odniesieniu do wód morskich, obowiązuje aktualizacja zestawu właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich przyjęta Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 25 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji zestawu właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich (Dz.U. poz. 568). Zestaw właściwości typowych dla dobrego stanu środowiska wód morskich podlega przeglądowi co 6 lat i stanowi element strategii morskiej (zgodnie z art. 144 ust. 1 Pr. wod.).

System prawny zawiera także regulacje w zakresie jakości wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi oraz wód przeznaczonych do kąpieli. Nie dotyczą bezpośrednio cechy D8 o zostały jedynie skrótowo opisane poniżej. Jeśli chodzi o wody przeznaczone do spożycia ustawodawca określa zarówno standardy jakości wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę, a więc jakość „źródeł” wody pitnej oraz jakość samej wody przeznaczonej do spożycia, a więc już „produktu finalnego”³⁷. Standardy jakości wód przeznaczonych do spożycia określa rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi³⁸. Jeśli chodzi o wody w kąpieliskach, są one objęte odrębnym aktem prawnym przyjętym na poziomie unijnym. Chodzi tu o dyrektywę 2006/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. dotyczącą zarządzania jakością wody w kąpieliskach i uchylającą dyrektywę 76/160/EWG³⁹. Na gruncie prawa polskiego odrębnie standardy jakości wód

³⁷ Por. dyrektywa Rady 98/83/WE z dnia 3 listopada 1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U.UE.L.1998.330.32) ma na celu ochronę zdrowia ludzkiego przed szkodliwymi skutkami wszelkiego zanieczyszczenia wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi przez zapewnienie, że jest zdatna do użycia i czysta. Minimalne wymagania jakości tych wód (standardy jakości) określone zostały w załączniku nr 1 w części A (parametry mikrobiologiczne), B (parametry chemiczne), C (parametry wskaźnikowe).

³⁸ Dz.U. Nr 204, poz. 1728 ze zm.

³⁹ Dz.U. L 64 z 4.3.2006, str. 37.

kąpieliskowych określono w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpielii⁴⁰.

Ad. 2 Standardy emisji do wód dla przemysłu w zakresie gospodarki ściekowej (w tym gospodarka komunalna)

Jeśli chodzi o ścieki komunalne, pierwszym dokumentem, który wymaga omówienia jest dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych⁴¹ mają na celu zapewnienie odpowiedniego oczyszczania ścieków dla ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska Dyrektywa ta, mająca na względzie ochronę środowiska wodnego przed niekorzystnym oddziaływaniem (takim jak eutrofizacja – stąd wpływ przepisów dyrektywy i ustawy implementującej na wskaźnik D5 Eutrofizacja) ścieków komunalnych, określa ogólnounijne zasady zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków. Przepisy odnoszą się też do ścieków wytwarzanych przez przemysł, np. przemysł rolno-spożywczy (m.in. przetwórstwo spożywcze i piwowarstwo).

Na mocy przepisów dyrektywy Państwa Członkowskie mają obowiązek:

- zbierać i oczyszczać ścieki w ośrodkach miejskich zamieszkałych przez przynajmniej 2000 osób oraz poddawać zgromadzone ścieki wtórnemu oczyszczaniu
- stosować bardziej zaawansowane oczyszczanie w ośrodkach miejskich zamieszkałych przez ponad 10 000 osób i znajdujących się w określonych obszarach wrażliwych
- zagwarantować poprawną eksploatację oczyszczalni ścieków celem zapewnienia wystarczającej wydajności i zdolności działania, w każdych normalnych warunkach pogodowych,
- wymagać zezwoleń dotyczących zrzutów ścieków komunalnych pochodzących z przemysłu rolno-spożywczego i zrzutów ścieków przemysłowych do systemów zbierania ścieków komunalnych,
- podejmować działania w celu ograniczania zanieczyszczeń wód, do których odprowadzane są ścieki, pochodzących z przelewów wód burzowych w ekstremalnych sytuacjach, takich jak wyjątkowo obfite opady deszczu,
- monitorować wydajność oczyszczalni oraz wód, do których odprowadzane są ścieki,
- monitorować usuwanie i ponowne wykorzystywanie osadów ściekowych.

Załącznik i określa wymagania dotyczące:

- Systemów zbierania,

⁴⁰ Dz.U. 2019 poz. 255.

⁴¹ Dz.Urz. UE L 135 z 30.5.1991, str. 40.

- Zrzutów z oczyszczalni ścieków komunalnych do wód,
- Ścieków przemysłowych,
- Metod referencyjnych i oceny wyników.

Załącznik II opisuje kryteria określania wrażliwych i mniej wrażliwych obszarów. Co istotne z punktu widzenia niniejszego opracowania, obszary wrażliwe obejmują: (i) zbiorniki wodne zagrożone eutrofizacją; (ii) wody powierzchniowe przeznaczone do spożycia o zawartości azotanów przekraczającej 50 mg/litr oraz (iii) obszary wymagające dalszego oczyszczania w celu spełnienia wymogów określonych przez prawo UE dotyczące np. wody, wody w kąpieliskach, wód zasiedlonych przez skorupiaki, ochrony siedlisk i ptaków. Jeśli odprowadzanie ścieków nie wpływa niekorzystnie na środowisko pod względem warunków morfologicznych, hydrologicznych lub szczególnych warunków hydraulicznych, jako obszar mniej wrażliwy można określić morskie zbiorniki wodne lub obszar morski.

Przechodząc na grunt prawa polskiego, zgodnie z art. 75 Pr. wod. zabrania się wprowadzania ścieków: 1) bezpośrednio do wód podziemnych oraz 2) do wód: a) powierzchniowych, jeżeli byłoby to sprzeczne z warunkami wynikającymi z istniejących form ochrony przyrody, stref ochrony zwierząt łownych albo ostoji utworzonych na podstawie u.o.p., a także stref ochronnych ujęć wody ustanowionych na podstawie art. 135 ust. 1 oraz obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych ustanowionych na podstawie art. 141 ust. 1, b) powierzchniowych w obrębie kąpielisk, plaż publicznych nad wodami oraz w odległości mniejszej niż 1 kilometr od ich granic, c) stojących, d) jezior oraz do ich dopływów, jeżeli czas dopływu ścieków do jeziora byłby krótszy niż 24 godziny, e) cieków naturalnych oraz kanałów będących dopływami jezior, jeżeli czas dopływu ścieków do jeziora byłby krótszy niż 24 godziny.

Dopuszcza się natomiast wprowadzanie ścieków do ziemi zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 99 ust. 1 pkt 1 Pr. wod. (niżej opisane rozporządzenie w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego), jeżeli jest to zgodne z warunkami określonymi w tym rozporządzeniu - o ile organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego ustali, że takie dopuszczenie nie koliduje z utrzymaniem dobrego stanu wód lub wymaganiami jakościowymi dla wód (art. 99 ust. 1 pkt 2 Pr. wod.). Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych⁴²określa:

⁴²Dz.U. 2019 poz. 1311.

1. substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinny być eliminowane (wykaz I), oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinny być ograniczane (wykaz II), są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.
2. warunki, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, w szczególności ścieków bytowych, ścieków komunalnych oraz ścieków przemysłowych, w tym najwyższe dopuszczalne wartości substancji zanieczyszczających, oraz warunki, jakie należy spełnić w celu rolniczego wykorzystania ścieków, a także miejsce, sposób i minimalną częstotliwość pobierania próbek ścieków, metodyki referencyjne analizy i sposób oceny, czy ścieki odpowiadają wymaganym warunkom;
3. najwyższe dopuszczalne wartości substancji zanieczyszczających dla ścieków z oczyszczalni ścieków bytowych i ścieków komunalnych oraz dla ścieków z oczyszczalni ścieków w aglomeracji;
4. warunki, jakie należy spełnić przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych, w tym najwyższe dopuszczalne wartości substancji zanieczyszczających, a także miejsce, sposób i minimalną częstotliwość pobierania próbek tych wód, metodyki referencyjne analizy i sposób oceny, czy wody opadowe lub roztopowe odprowadzane do wód lub do urządzeń wodnych odpowiadają wymaganym warunkom.

Załączniku 4 do rozporządzenia określono najwyższe dopuszczalne wartości substancji zanieczyszczających dla ścieków przemysłowych. W szczególności, w tabeli i załącznika określono najwyższe dopuszczalne wartości substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

Z kolei, w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 8 lipca 2019 r. w sprawie dopuszczalnych ilości substancji zanieczyszczających, które mogą być odprowadzane w ściekach przemysłowych⁴³ określono dopuszczalne masy substancji, w tym niektórych substancji szczególnie szkodliwych, które mogą być odprowadzane w oczyszczonych ściekach przemysłowych, w jednym lub więcej okresach, przypadające na jednostkę masy wykorzystywanego surowca, materiału, paliwa lub powstającego produktu. Ustalone wartości wskaźników zanieczyszczeń powinny spełniać wymagania określone w załączniku do rozporządzenia.

Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych⁴⁴ określa w szczególności warunki wprowadzania ścieków do

⁴³Dz.U. 2019 poz. 1300.

⁴⁴tj. Dz.U. 2016 poz. 1757.

urządzeń kanalizacyjnych, w tym dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych oraz sposób sprawowania kontroli ilości i jakości ścieków. Stosownie do przepisów cytowanego rozporządzenia ścieki przemysłowe zawierające substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego odprowadzane z określonych rodzajów produkcji do urządzeń kanalizacyjnych nie powinny zawierać tych substancji w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia (standardy emisji takich substancji jak np.: rtęć, kadm, heksachlorocykloheksan, tetra chlorometan). Z kolei, ścieki przemysłowe wprowadzane do urządzeń kanalizacyjnych, zawierające substancje zanieczyszczające wymienione w załączniku nr 2 do rozporządzenia (w tym istotne z punktu widzenia cechy D5 Eutrofizacja związki azotu oraz inne zanieczyszczenia np.: zawiesiny łatwo opadające, zawiesiny ogólne, chlorki metale, WWA, BTX, węglowodory ropopochodne, Insektycydy fosforoorganiczne) nie powinny zawierać tych substancji w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w tym załączniku.

Ad 3. Standardy emisji do wód dla rolnictwa (zanieczyszczenia biogenami, eutrofizacja)

Istotny wpływ na jakość wód ma sposób prowadzenia gospodarki rolnej, a w szczególności zawartość związków azotu w nawozach oraz rolnicze wykorzystanie ścieków. Kwestie regulujące to zagadnienie zostały omówione w odniesieniu do cechy D5 Eutrofizacja, ponieważ zanieczyszczenia tego rodzaju w największym stopniu wpływają na ten wskaźnik GES.

Ad 4. Standardy emisji do powietrza ze źródeł lądowych

Jednym ze źródeł zanieczyszczeń wód morskich jest emisja substancji szkodliwych do powietrza. Ochrona powietrza regulowana jest zasadniczo przepisami p.o.ś., która stanowi, że ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

1. utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach;
2. zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane;
3. zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub co najmniej na tych poziomach.

W rozporządzeniu Ministra Środowiska z 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu⁴⁵ określone zostały w szczególności poziomy dopuszczalne dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na

⁴⁵t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1031

ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin, poziomy docelowe dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin, poziomy celów długoterminowych dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin, alarmowe poziomy dla niektórych substancji w powietrzu, których nawet krótkotrwałe przekroczenie może powodować zagrożenie dla zdrowia ludzi.

Ad 5. Zanieczyszczenie odpadami ze źródeł lądowych

Zanieczyszczenie odpadami ze źródeł lądowych, w tym zanieczyszczenia na skutek działalności przybrzeżnej zostaną omówione w rozdziale dotyczących cechy D10 Odpady w środowisku morskim.

8.1.2 Pozwolenia emisyjne

Normy określające standardy emisji oraz jakości środowiska stanowią dla organów stosujących prawo w sytuacji wydawania pozwoleń na korzystanie z jego zasobów swoiste punkty odniesienia dla wyznaczania zakresu dopuszczalnej emisji do środowiska. Wyżej wymienione przepisy określające te standardy będą zatem przedmiotem stosowania w postępowaniach administracyjnych zmierzających do wydania pozwoleń emisyjnych, a także zezwoleń na korzystanie z jego zasobów w inny sposób (np.: na przetwarzanie odpadów).

Eksploatacja instalacji powodująca: wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, wytwarzanie odpadów może wymagać pozwolenia emisyjnego:

- zintegrowanego,
- na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- na wytwarzanie odpadów - wydanego przez właściwy organ ochrony środowiska.

Obowiązek uzyskania pozwolenia emisyjnego dotyczy w zasadzie podmiotów korzystających ze środowiska, będących przedsiębiorcami eksploatującymi instalacje w rozumieniu ustawy p.o.ś., powodujące wprowadzanie do środowiska substancji lub energii.

Przestrzeganie standardów emisji do środowiska oraz standardów jego jakości jest jednym z najistotniejszych wymogów uzyskania pozwolenia, natomiast zaprzestanie ich przestrzegania w toku już prowadzonej działalności – może stać się przyczyną cofnięcia takiego pozwolenia bez odszkodowania przez organ, który je wydał.

Obowiązkiem organu wydającego pozwolenie emisyjne jest odniesienie się w jego treści do obowiązujących dla danej instalacji i danego rodzaju emisji standardów emisyjnych i standardów jakości środowiska.

Pozwolenie wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód i ziemi, jako pozwolenie emisyjne, uregulowane jest dodatkowo w Pr. wod. Ponadto, zgodnie z art. 122 Pr. wod., jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pozwolenie wodnoprawne jest wymagane na m.in.: usługi wodne (w tym wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, obejmujące także wprowadzanie ścieków do urządzeń wodnych, szczególne korzystanie z wód (w tym wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego; rolnicze wykorzystanie ścieków, jeżeli ich łączna ilość jest większa niż 5 m³ na dobę; chów lub hodowlę ryb oraz innych organizmów wodnych w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących, przeznaczonych na te cele;), wprowadzanie do wód powierzchniowych substancji hamujących rozwój glonów; rekultywację wód powierzchniowych lub podziemnych. Obowiązek posiadania pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód na wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego precyzuje rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, których wprowadzanie w ściekach przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodnoprawnego⁴⁶. Pozwolenie wodnoprawne nie może naruszać w szczególności ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, z wyłączeniem okoliczności, o których mowa w art. 66⁴⁷, ustaleń planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym, ustaleń planu przeciwdziałania skutkom suszy, ustaleń programu ochrony wód morskich, ustaleń krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, wymagań ochrony zdrowia ludzi, środowiska, ochrony przyrody i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków oraz wynikających z przepisów ustawy oraz przepisów odrębnych. Organ odmawia wydania pozwolenia wodno - prawnego jeżeli: 1) projektowany sposób korzystania z wody narusza ustalenia ww. dokumentów, lub nie spełnia wymagań ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków oraz wynikających z odrębnych przepisów (w szczególności więc w razie przekroczenia standardów emisyjnych określonych

⁴⁶ Dz.U. 2019 poz. 1220.

⁴⁷ „Art. 66. Dopuszczalne jest: 1) nieosiągnięcie dobrego stanu ekologicznego lub dobrego potencjału ekologicznego oraz niezapobieżenie pogorszeniu stanu ekologicznego lub potencjału ekologicznego, jeżeli jest ono skutkiem nowych zmian właściwości fizycznych jednolitych części wód powierzchniowych; 2) niezapobieżenie pogorszeniu stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych ze stanu bardzo dobrego do dobrego lub niezapobieżenie pogorszeniu potencjału ekologicznego z maksymalnego do dobrego, jeżeli jest ono wynikiem nowych działań człowieka, zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju i niezbędnych dla rozwoju społeczeństwa.”

w przepisach wykonawczych), 2) projektowany sposób korzystania z wód dla celów energetyki wodnej nie zapewni wykorzystania potencjału hydroenergetycznego w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony.

Środkami kontroli w odniesieniu do przestrzegania norm określających standardy emisyjne są przede wszystkim takie instrumenty jak:

1. monitoring środowiska,
2. uregulowania nakładające na podmioty korzystające ze środowiska i organy administracji obowiązek prowadzenia pomiarów emisji, a także
3. instytucja kontroli w zakresie gospodarowania zasobami środowiska (np.: wodami).

Ponadto, można wyróżnić szczególne narzędzia kontrolne dotyczące konkretnych instytucji prawnych, np.: ponowna analizy warunków wydanych przez organy administracji pozwoleń zintegrowanych, przegląd ekologiczny.

8.1.3 Stosowanie chemikaliów

W kontekście ochrony wód morskich przed zanieczyszczeniem substancjami chemicznymi kluczowe znaczenie ma stosowanie Rozporządzenia (WE) NR 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. UE L 396 z 30.12.2006, str. 1, z późn. zm.). W szczególności, rozporządzenie nr 1907/2006 REACH wprowadza ograniczenia, zgodnie z którymi produkcja, wprowadzanie do obrotu, stosowanie substancji niebezpiecznych może zostać zabronione i może podlegać określonym uwarunkowaniom, jeśli Komisja Europejska uzna ryzyko za niedopuszczalne dla zdrowia człowieka i dla środowiska. Wprowadzanie ograniczeń zgodnie z rozporządzeniem odbywa się na podstawie przepisów tytułu VIII (Ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu i stosowania niektórych niebezpiecznych substancji, preparatów i wyrobów), substancje objęte ograniczeniami wyszczególnione są w załączniku XVII (substancje ujęte w załączniku XVII nie podlegają ograniczeniom jeśli są stosowane do celów badań naukowych i rozwojowych w skali laboratoryjnej lub kiedy dla tych substancji zastosowano derogacje – czyli odstępstwa). Aktualny wykaz ograniczeń zawarty w załączniku XVII dostępny jest na stronie internetowej Europejskiej Agencji Chemikaliów (ECHA)⁴⁸.

⁴⁸ Krajowe Centrum Informacyjne (<https://reach.gov.pl/reach/pl/ograniczenia/reach/>)

W Polsce, przepisy ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach z dnia 25 lutego 2011 r. (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2289) wraz z rozporządzeniami wykonawczymi tworzą system kontroli obrotu i stosowania substancji i mieszanin zgodny z przepisami Unii Europejskiej. Ustawa określa m.in. warunki, zakazy i ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i mieszanin chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i mieszanin na zdrowie człowieka lub na środowisko. Art. 26 ustawy gwarantuje Ministrowi Gospodarki możliwość doprecyzowania sposobu, w jaki będą egzekwowane i przestrzegane ograniczenia wprowadzone przez opisany powyżej Załącznik XVII rozporządzenia WE nr 1907/2006 (REACH)⁴⁹.

8.1.4 Stosowanie środków ochrony roślin

W kontekście cechy D8 podstawie znaczenie, w odniesieniu do rolnictwa, mają przepisy regulujące stosowanie środków ochrony roślin. Niewłaściwie stosowane środki ochrony roślin, przenikając do naturalnych zbiorników i cieków wodnych, przyczyniają się do skażenia tego środowiska. Stanowi to zagrożenie zarówno dla organizmów wodnych, jak i dla człowieka, w różny sposób korzystającego z zasobów wodnych (do spożycia, w celach rekreacji). Niektóre z tych środków mogą także kumulować się w osadach dennych.

Kwestie stosowania środków ochrony roślin reguluje, w szczególności, rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG (Dz. Urz. UE L 309 z 24.11.2009, str. 1, z późn. zm.) oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów (Dz. Urz. UE L 309 z 24.11.2009, str. 71, z późn. zm.). Rozporządzenie nr 1107/2009 reguluje głównie zasady wprowadzania środków ochrony roślin do obrotu i stosowania środków ochrony roślin. Z kolei, dyrektywa 2009/128/WE ma zastosowanie do pestycydów będących środkami ochrony roślin zdefiniowanymi jako środek ochrony roślin zdefiniowany w rozporządzeniu (WE) nr 1107/2009 oraz produkt biobójczy zdefiniowany w dyrektywie 98/8/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. dotyczącej wprowadzania do obrotu produktów biobójczych. Zgodnie z rozporządzeniem Państwa członkowskie przyjmują krajowe plany działania służące ustalaniu ich celów ilościowych, środków i harmonogramów zmierzających do zmniejszenia zagrożenia związanego ze stosowaniem pestycydów i wpływu ich stosowania na zdrowie ludzi i na środowisko oraz wspierania rozwoju i stosowania integrowanej ochrony roślin oraz alternatywnych podejść lub technik w celu zmniejszenia

⁴⁹ Krajowe Centrum Informacyjne (<https://reach.gov.pl/reach/pl/ograniczenia/reach/>)

zależności od stosowania pestycydów. Dodatkowo dyrektywa określa m.in. zasady w zakresie:

- szkoleń;
- wymagań związane ze sprzedażą pestycydów;
- kontroli sprzętu używanego sprzętu do aplikacji pestycydów;
- szczególnych praktyki i zastosowania pestycydów;
- specjalnych środków ochrony środowiska wodnego i wody pitnej;
- zmniejszenia stosowania pestycydów lub zagrożeń z nich wynikających na określonych obszarach;
- postępowanie z pestycydami i przechowywanie ich oraz przetwarzanie ich opakowań i pozostałości;
- integrowanej ochrony roślin.

W Polsce kwestie stosowania rozporządzenia nr 1107/2009 oraz wdrażania dyrektywy 2009/128/WE reguluje Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2097) oraz akty wykonawcze do tej ustawy. W szczególności, na podstawie art. 47 ust. 5 ustawy opracowano krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin. Krajowy plan działania stanowi wykonanie zobowiązań wynikających z postanowień dyrektywy 2009/128/WE. W Polsce pierwszy krajowy plan działania został przyjęty w dniu 6 maja 2013 r. i ogłoszony w dniu 18 czerwca 2013 r. w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” (M.P. poz. 536). Obecnie obowiązuje Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018–2022 (M.P. z 2018 r. poz. 723 ze zm. z 2020 r. poz. 99).

8.1.5 Państwowy Monitoring Środowiska

Źródłem informacji o środowisku, w tym o jego zanieczyszczeniu jest w szczególności państwowy monitoring środowiska (PMŚ), który stanowi system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku. System ten wspomaga działania na rzecz ochrony środowiska poprzez systematyczne informowanie organów administracji i społeczeństwa o: 1) jakości elementów przyrodniczych, dotrzymywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami i obszarach występowania przekroczeń tych standardów i poziomów; 2) występujących zmianach jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo-skutkowych występujących pomiędzy emisjami i stanem elementów przyrodniczych. Państwowy monitoring środowiska obejmuje, uzyskiwane na podstawie badań monitoringowych, informacje w zakresie:

1. powietrza;

2. wód podziemnych i wód powierzchniowych wraz z osadami dennymi, wód przejściowych, a także wód morza terytorialnego, wód wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej i wód przybrzeżnych, w tym dna i skały macierzystej znajdujących się na obszarze tych wód;
3. gleby i ziemi;
4. klimatu akustycznego;
5. promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych;
6. elementów różnorodności biologicznej, w tym lasów, siedlisk przyrodniczych i gatunków;

Badania monitoringowe przeprowadza się w sposób cykliczny, stosując ujednolicone metody zbierania, gromadzenia i przetwarzania danych.

8.1.6 Monitoring wód

Monitoring wód ma na celu pozyskanie informacji o stanie:

1. wód powierzchniowych i stanie wód podziemnych oraz obszarów chronionych, o których mowa w art. 317 ust. 4 Pr. wod., na potrzeby planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych,
2. wód morskich na potrzeby oceny osiągnięcia celów środowiskowych dla wód morskich oraz bieżącej oceny stanu środowiska wód morskich.

Celem funkcjonowania monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych jest dostarczenie wiedzy o stanie tych wód, koniecznej do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu wód powierzchniowych i ich ochrony przed zanieczyszczeniem oraz śledzenie zmian stanu chemicznego wód podziemnych oraz sygnalizacja zagrożeń dla jakości wód podziemnych w skali kraju na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych.

Celem funkcjonowania monitoringu wód morskich jest dostarczenie wiedzy o stanie wód, koniecznej do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu środowiska Morza Bałtyckiego oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem, w związku z realizacją obowiązków wynikających z ustawy Pr. wod. transponującej wymagania dyrektywy Komisji (UE) 2017/84519, ramowej dyrektywy w sprawie strategii morskiej (RDSM); dyrektywy siedliskowej oraz dyrektywy ptasiej.

Badania i oceny stanu wód powierzchniowych, stanu wód podziemnych oraz obszarów chronionych, o których mowa w art. 317 ust. 4 Pr. wod., dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska.

Organem realizującym zadania Państwowego Monitoringu Środowiska jest Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ). GIOŚ zadania Państwowego Monitoringu Środowiska na terenie poszczególnych województw w zakresie: gromadzenia i analizy

wyników badań i obserwacji, przygotowania ocen jakości środowiska oraz udostępniania informacji o środowisku, realizuje poprzez regionalne wydziały ochrony środowiska. Badania wód powierzchniowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych oraz chemicznych, w tym substancji priorytetowych, w matrycy będącej wodą wykonują regionalne wydziały monitoringu środowiska. Natomiast badania wód powierzchniowych w zakresie elementów hydrologicznych i morfologicznych wykonuje i przekazuje wyniki tych badań właściwym regionalnym wydziałom monitoringu środowiska na potrzeby oceny stanu wód powierzchniowych, oceny stanu wód podziemnych oraz oceny obszarów chronionych, o których mowa w art. 317 ust. 4 Pr. wod. Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna. GIOŚ na podstawie wyników badań i obserwacji oraz z wykorzystaniem wyników badań wód powierzchniowych i podziemnych dokonuje oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych dla obszarów województw, z uwzględnieniem wód przejściowych i przybrzeżnych. GIOŚ prowadzi monitoring wód, współpracując z organami administracji morskiej oraz organami administracji rybołówstwa morskiego.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 9 października 2019 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych⁵⁰ określa:

- 1) dla wód powierzchniowych: rodzaje monitoringu i cele ich ustanowienia; kryteria wyboru jednolitych części wód do monitorowania; rodzaje punktów pomiarowo-kontrolnych i kryteria ich wyznaczania, zakres i częstotliwość prowadzonych badań dla poszczególnych elementów klasyfikacji stanu ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód w ciekach naturalnych, jeziorach i innych naturalnych zbiornikach wodnych, wodach przejściowych oraz wodach przybrzeżnych, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych typów wód, a w przypadku stanu chemicznego – także z uwzględnieniem rodzajów matrycy lub taksonu rozumianego jako jednostka systematyki organizmów, w tym fauny i flory ekosystemów wodnych; zakres prowadzonych badań dla poszczególnych elementów klasyfikacji potencjału ekologicznego i stanu chemicznego sztucznych jednolitych części wód powierzchniowych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych, w przypadku stanu chemicznego – z uwzględnieniem rodzajów matrycy lub taksonu; metodyki referencyjne oraz warunki zapewnienia jakości pomiarów i badań; liczbę, kryteria wyboru punktów pomiarowo-kontrolnych oraz zakres i częstotliwość badania substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zawartych na liście obserwacyjne.
- 2) dla wód podziemnych rozporządzenie określa: rodzaje monitoringu i cele ich ustanowienia, kryteria wyboru jednolitych części wód do monitorowania, kryteria wyznaczania punktów w pomiarowo-kontrolnych, zakres i częstotliwość

⁵⁰Dz.U. 2019 poz. 2147.

monitoringu oraz metodyki referencyjne i warunki zapewnienia jakości monitoringu.

W ramach monitoringu wód prowadzi się program monitoringu wód morskich (*Monitoring Morza Bałtyckiego*), zawierający wykaz stanowisk badań monitoringowych z przyporządkowaniem im zakresu i częstotliwości prowadzenia pomiarów i badań oraz metodyk referencyjnych lub warunków zapewnienia jakości pomiarów i badań dla poszczególnych wskaźników. W przypadku zadania Monitoring Morza Bałtyckiego wykonawczym programem jest Program Monitoringu Wód Morskich oraz jego aktualizacje opracowany i przyjęty na podstawie art. 351 ustawy Pr. wod. Program ten opracowuje GIOŚ. Program monitoringu wód morskich podlega przeglądowi co 6 lat i w razie potrzeby aktualizacji.

Zgodnie z art. 117 Pr. wod. Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej sporządza, dla każdego obszaru dorzecza, wykaz emisji, zrzutów oraz strat substancji priorytetowych, uwzględniając przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej i udostępnia ten wykaz w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu zapewniającego jego obsługę.

Stosownie do art. 143 Pr. wod. przepisy dotyczące monitoringu wód morskich stosuje się do wód morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej oraz wód przybrzeżnych, a także do dna morskiego i skały macierzystej, znajdujących się na obszarze morza terytorialnego, wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej oraz wód przybrzeżnych.

8.1.7 Monitoring działalności przybrzeżnej

Konwencja Helsińska zobowiązuje do monitorowania przynajmniej składu osadu określonego z uwzględnieniem takich właściwości, jak: ziarnistość, masa sucha, strata prażenia, całkowita zawartość węglowodorów, zawartość Ba, Cr, Pb, Cu, Hg i Cd po podjęciu działalności definiowanej jako przybrzeżna. Badania w tym zakresie należy wykonywać w odstępach rocznych podczas działań i po ich zakończeniu. Ponadto, w celu pełnego wykorzystania przyszłych osiągnięć w technologii oczyszczania i produkcji, zezwolenia na zrzut podlegają regularnym przeglądom przez właściwy organ, a limity zrzutów muszą być na bieżąco odpowiednio korygowane.

8.1.8 Pomiary wielkości emisji

Obowiązek ten wprowadza p.o.ś., kierując go zasadniczo do prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia. Obowiązek prowadzenia pomiarów może dotyczyć wykonania pomiarów wstępnych, okresowych i ciągłych. Związany jest z nim obowiązek ewidencjonowania wyników przeprowadzonych pomiarów oraz ich przechowywania przez 5 lat od zakończenia roku kalendarzowego, którego dotyczą.

Prowadzący instalację nowo zbudowaną lub zmienioną w istotny sposób, z której emisja wymaga pozwolenia, jest obowiązany z mocy prawa do przeprowadzenia wstępnych pomiarów wielkości emisji z tej instalacji. Z mocy prawa prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani do okresowych pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody. Z kolei, do ciągłych pomiarów wielkości emisji prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani w razie wprowadzania do środowiska znacznych ilości substancji lub energii. Zakres obowiązku prowadzenia pomiarów może być związany z parametrami charakteryzującymi wydajność lub moc instalacji albo urządzenia.

Szczegółowe wymagania w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2014 r.⁵¹. Ponadto, rozporządzenie Ministra Środowiska z 19 listopada 2008 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia i innych danych oraz terminów i sposobów ich prezentacji⁵² określa rodzaje wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia, które ze względu na szczególne znaczenie dla zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska przekazuje się właściwym organom ochrony środowiska oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska, a także terminy i sposób prezentacji tych danych.

Obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji wykraczających poza tego rodzaju obowiązki wynikające z mocy prawa, może zostać nałożony na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia przez organ administracji w drodze decyzji, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych. Postępowanie w przedmiocie wydania decyzji nakładającej obowiązek prowadzenia pomiarów lub ich przedkładania wszczyna się z urzędu. Zgodnie z art. 151 p.o.ś. jeżeli wymagane jest pozwolenie na emisję z instalacji, organ właściwy do jego wydania może określić dodatkowe wymagania w zakresie prowadzenia pomiarów, jeżeli przemawiają za tym szczególne względy ochrony środowiska.

Podmioty korzystające ze środowiska, obowiązane z mocy prawa oraz na mocy decyzji do pomiaru poziomu substancji lub energii w środowisku oraz wielkości emisji, gromadzą i przetwarzają dane z zachowaniem zasad określonych w ustawie i nieodpłatnie udostępniają informacje na potrzeby państwowego monitoringu środowiska.

Obowiązek prowadzenia pomiarów w pozwoleniu zintegrowanym

Na podstawie art. 217a p.o.ś. organ ochrony środowiska, ustalając w pozwoleniu zintegrowanym sposób i częstotliwość wykonywania badań zanieczyszczenia gleby i ziemi

⁵¹ Dz. U. 2014, poz. 1542 zm. Dz. U. 2018 poz. 1022, Dz.U. 2019 poz. 2455

⁵² Dz. U. nr 215, poz. 1366 ze zm. Dz.U. 2020 poz. 143.

substancjami powodującymi ryzyko oraz wykonywania pomiarów zawartości tych substancji w wodach gruntowych, w tym pobierania próbek, uwzględnia się, że:

1. badania zanieczyszczenia gleby i ziemi wykonuje się co najmniej raz na 10 lat,
2. pomiary zawartości substancji w wodach gruntowych, w tym pobieranie próbek, wykonuje się co najmniej raz na 5 lat

- o ile takie badania lub pomiary nie opierają się na systematycznej ocenie ryzyka. Badania lub pomiary wykonuje się przez laboratorium akredytowane oraz w sposób umożliwiający ich ilościowe porównanie z wynikami badań i pomiarów zawartymi w raporcie początkowym, jeżeli taki raport dla danej instalacji jest wymagany.

Na podstawie art. 101 Pr. wod. zakłady pobierające wodę, przeznaczające ścieki do rolniczego wykorzystania oraz wprowadzające ścieki do wód lub do ziemi są obowiązane prowadzić pomiary ilości pobranej wody oraz ilości i jakości ścieków oraz prowadzić ewidencję dokonywanych pomiarów. Zakłady wprowadzające ścieki do wód lub do ziemi mogą, w pozwoleniu wodnoprawnym, zostać obowiązane do prowadzenia pomiarów jakości wód powierzchniowych powyżej i poniżej miejsca zrzutu ścieków oraz wód podziemnych, a także prowadzenia ewidencji dokonywanych pomiarów, jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia możliwości utrzymania dobrego stanu wód lub jego niepogarszania oraz osiągnięcia celów środowiskowych. Z kolei, zakłady pobierające wodę w ilości większej niż 100 m³ na dobę są obowiązane do dokonywania systematycznego pomiaru ilości pobieranej wody.

Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych⁵³ określa w szczególności sposób sprawowania kontroli ilości i jakości ścieków. Ścieki przemysłowe zawierające substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego odprowadzane z określonych rodzajów produkcji do urządzeń kanalizacyjnych nie powinny zawierać tych substancji w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia. Dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia powinny być spełnione w próbce średniej dobowej, proporcjonalnej do przepływu, zmieszanej z próbek pobranych przez dostawcę ścieków przemysłowych ręcznie lub automatycznie, w odstępach co najwyżej dwugodzinnych. Pobór próbek ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, wymienione w załączniku nr 1 do rozporządzenia, oraz pomiary stężeń tych substancji powinny być wykonywane przez dostawcę ścieków przemysłowych nie rzadziej niż raz na kwartał, w miejscu reprezentatywnym dla odprowadzanych ścieków.

⁵³t.j. Dz.U. 2016 poz. 1757.

8.1.9 Kontrola gospodarowania wodami

Narzędziem kontroli w zakresie przestrzegania standardów emisji i jakości wód jest także instytucja kontroli gospodarowania wodami, która może w szczególności dotyczyć (D8 bezpośrednio dotyczą punkty 1 – 3):

- 1) korzystania z wód oraz ochrony zasobów wodnych;
- 2) przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach wydanych na podstawie ustawy;
- 3) przestrzegania warunków ustalonych w pozwoleniach zintegrowanych;
- 4) wykonywania urządzeń wodnych;
- 5) utrzymywania wód oraz urządzeń wodnych;
- 6) przestrzegania nałożonych na właścicieli gruntów obowiązków oraz ograniczeń;
- 7) przestrzegania warunków obowiązujących w strefach ochronnych i obszarach ochronnych;
- 8) stanu jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz wody w kąpieliskach i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpieli;
- 9) przestrzegania warunków obowiązujących na wałach przeciwpowodziowych oraz na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią
- 10) stanu zabezpieczenia przed powodzią oraz przebiegu usuwania skutków powodzi związanych z utrzymaniem wód oraz urządzeń wodnych
- 11) ustawiania i utrzymywania stałych urządzeń pomiarowych na brzegach i w wodach
- 12) wykonywania w pobliżu urządzeń wodnych robót lub czynności, które mogą zagrażać tym urządzeniom lub spowodować ich uszkodzenie
- 13) usuwania szkód związanych z ruchem zakładu górniczego w zakresie gospodarki wodnej.

Zgodnie z art. 355 Pr. wod. kontrolę gospodarowania wodami wykonują:

- 1) Wody Polskie – w zakresie określonym w pkt 1–7 oraz 9–13,
- 2) dyrektorzy urzędów morskich – w zakresie określonym w pkt 6 w odniesieniu do pasa technicznego – zwani dalej „organami wykonującymi kontrolę”.
- 3) Państwowa Inspekcja Sanitarna w zakresie określonym pkt 8 wykonuje.
- 4) Inspekcja Ochrony Środowiska w zakresie określonym w pkt 2 i 3 dotyczącą pobranych wód oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniami oraz pkt 6 dotyczącą stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność, o których mowa w art. 102 ust. 1.

Kontrolę gospodarowania wodami w zakresie określonym w pkt 1–7 oraz 9–13 w stosunku do Wód Polskich – wykonuje minister właściwy do spraw gospodarki wodnej.

Przy wykonywaniu kontroli w zakresie gospodarki wodnej inspektorzy uprawnieni są m. in. Do przeprowadzania niezbędnych badań lub wykonywania innych czynności kontrolnych w celu ustalenia, na terenie kontrolowanej nieruchomości, przestrzegania warunków wynikających z ustawy, a także stanu urządzeń wodnych. Na podstawie ustaleń kontroli organ może wydać kontrolowanemu zarządzenie pokontrolne lub wystąpić do właściwego organu o wszczęcie postępowania administracyjnego przewidzianego przepisami ustawy.

Ponadto, na podstawie art. 118 Pr. wod. właściwy organ Inspekcji Ochrony Środowiska prowadzi monitoring substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zawartych na liście obserwacyjnej, przez okres co najmniej 12 miesięcy, w co najmniej 15 reprezentatywnych punktach pomiarowo-kontrolnych.

Na podstawie art. 18e ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest uprawniony do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem. W szczególności, może on cofnąć zezwolenie w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków w przypadku, gdy przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne przestało spełniać warunki określone przepisami prawa, wymagane do wykonywania działalności określonej w zezwoleniu.

Środki kontrolne w odniesieniu do pozwoleń zintegrowanych:

- 1) wystąpienia Ministra Środowiska w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości przy wydawaniu pozwoleń przez właściwe organy,
- 2) analiza pozwoleń zintegrowanych przez organy ochrony środowiska i dostosowanie ich treści do nowych konkluzji BAT,
- 3) analiza pozwoleń zintegrowanych przez organy ochrony środowiska w innych przypadkach

Ad. 1) Zgodnie z art. 212 p.o.ś., minister właściwy do spraw klimatu prowadzi rejestr wniosków o wydanie pozwolenia zintegrowanego oraz wydanych pozwoleń zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie wydawania przez starostę pozwoleń zintegrowanych minister kieruje wystąpienie, którego treścią może być w szczególności wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji w przedmiocie wydania pozwolenia zintegrowanego. W takim przypadku ministrowi właściwemu do spraw klimatu przysługują prawa strony w postępowaniu administracyjnym i postępowaniu przed sądem administracyjnym.

Ad. 2) Zgodnie z art. 215 p.o.ś. organ właściwy do wydania pozwolenia dokonuje analizy warunków pozwolenia zintegrowanego niezwłocznie po publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej konkluzji BAT odnoszących się do głównej działalności danej

instalacji, lecz nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia publikacji. Efektem tej analizy może być zobowiązanie prowadzącego instalację do wystąpienia o zmianę pozwolenia w celu dostosowania go do nowych standardów emisyjnych.

Ad. 3) Organ właściwy do wydania pozwolenia ma obowiązek dokonać analizy jego postanowień:

- 1) co najmniej raz na 5 lat lub
- 2) jeżeli oddziaływanie instalacji na środowisko zmieniło się w stopniu wskazującym na konieczność zmiany pozwolenia w części dotyczącej określonych w nim warunków lub wielkości emisji z danej instalacji lub
- 3) jeżeli nastąpiła zmiana w najlepszych dostępnych technikach, pozwalająca na znaczne zmniejszenie wielkości emisji bez powodowania nadmiernych kosztów, lub wynika to z potrzeby dostosowania eksploatacji instalacji do zmian przepisów o ochronie środowiska.

Jeżeli analiza ta wykazała konieczność zmiany pozwolenia zintegrowanego, organ właściwy do wydania pozwolenia wzywa prowadzącego instalację do wystąpienia z wnioskiem o zmianę pozwolenia w terminie 6 miesięcy od dnia wezwania, określając zakres tego wniosku mający związek ze zmianami wynikającymi z dokonanej analizy.

8.1.10 Przegląd ekologiczny

Szczególnym środkiem kontroli zanieczyszczeń jest przegląd ekologiczny, który można przeprowadzić w razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania instalacji na środowisko.

8.2 Zanieczyszczenia pochodzące ze statków

8.2.1 Przeglądy i inspekcje

W celu zapewnienia przestrzegania przez statek wymagań w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniom morza, statek podlega przeglądom i inspekcjom okresowym i doraźnym. Organem inspekcyjnym jest właściwy dyrektor urzędu morskiego, który może zlecić wykonanie czynności inspekcyjnych uznanej przez Komisję Europejską instytucję klasyfikacyjną.

Pozytywny wynik przeglądu i inspekcji stanowi podstawę do wydania świadectwa przewidzianego w:

- 1) MARPOL lub

- 2) rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 782/2003 z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach⁵⁴.

Świadectwo traci ważność przed upływem okresu, na który zostały wystawione, jeżeli:

- bez zgody organu inspekcyjnego wprowadzono istotne zmiany w konstrukcji, wyposażeniu, systemach, osprzęcie, urządzeniach lub materiałach na statku;
- nie została potwierdzona jego ważność;
- nastąpiła zmiana przynależności statku, dla którego zostało ono wystawione.

Rodzaje, sposób, zakres i terminy inspekcji i przeglądów, a także sposób wydawania oraz wzory międzynarodowych świadectw określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie przeglądów i inspekcji oraz międzynarodowych świadectw w zakresie ochrony morza przed zanieczyszczeniem przez statki⁵⁵.

8.2.2 Substancje przeciwporostowe

Jeśli chodzi o wspomniane wyżej związki cynoorganiczne, to wchodzi one w skład farb przeciwporostowych wykorzystywanych na kadłubach statków i sieciach. Powłoki powierzchniowe tego rodzaju działają jak biocydy, przeznaczone do zapobiegania przywierania do statków i sieci organizmów morskich. Z uwagi na swoją toksyczność związki cynoorganiczne zostały zakazane m.in. na terenie UE. Źródłem tego zakazu jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 782/2003 z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach⁵⁶. W preambule odnosi się ono do Międzynarodowej konwencji o kontroli szkodliwych systemów przeciwporostowych stosowanych na statkach (ang. *International Convention on the Control of Harmful Anti-fouling Systems on Ships*, Konwencja AFS), zauważając, iż jest to konwencja ramowa i konieczne jest uszczegółowienie jej zapisów.

Przepisy rozporządzenia 782/2003 stosuje się do statków pływających pod banderą kraju UE, statków niepływających pod banderą UE, ale eksploatowanych z upoważnienia kraju UE oraz pozostałych statków, jeśli wpływają one do portu w kraju UE. Zakaz stosowania określonych związków chemicznych na statkach i sieciach obowiązuje od dnia 1 lipca 2003 r.

Celem kontroli przestrzegania zakazu z rozporządzenia 782/2003 wprowadza badania i certyfikację statków pływających pod banderą UE. Po zmianie wprowadzonej rozporządzeniem Komisji (WE) nr 536/2008 z dnia 13 czerwca 2008 r. nadającym moc art.

⁵⁴ Dz. Urz. UE L 115 z 9.5.2003, str. 1.

⁵⁵ Dz. U. poz. 1806.

⁵⁶ Dz. Urz. UE L 115 z 9.5.2003, str. 1 ze zm.

6 ust. 3 i art. 7 rozporządzenia (WE) nr 782/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach oraz zmieniającym to rozporządzenie⁵⁷:

- statki pływające pod banderą kraju, który jest stroną konwencji AFS, mają obowiązek wykazania zgodności poprzez przedstawienie międzynarodowego certyfikatu użycia systemu przeciwporostowego,
- statki pływające pod banderą kraju, który nie jest stroną konwencji AFS, mają obowiązek posiadania deklaracji zgodności wydanej przez państwo bandery zgodnie z Konwencją AFS i wytycznymi Komitetu Ochrony Środowiska Morskiego IMO.

Z uwagi na wspomniane właściwości toksyczne dla organizmów morskich, instrument w postaci zakazu poza cechą D8 Zanieczyszczenia w środowisku morskim, oddziałuje on na cechy D1 Bioróżnorodność oraz D4 Łańcuchy troficzne.

Produkty przeciwporostowe inne niż zawierające związki cynoorganiczne podlegają regulacjom rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych⁵⁸. Rozporządzenie ujednocila unijne przepisy dotyczące sprzedaży i wykorzystywania produktów biobójczych, jednocześnie zapewniając wysoki poziom ochrony zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska.

Produkty podlegające przepisom rozporządzenia wymienione są w załączniku V. W kategorii 4 Inne produkty biobójcze wskazano w nim grupę 21: Produkty przeciwporostowe, opisane jako produkty stosowane do przeciwdziałania osadzaniu się i rozwojowi organizmów porostowych (mikroorganizmów i wyższych form gatunków roślin i zwierząt) na jednostkach pływających, sprzęcie do akwakultury lub innych obiektach wykorzystywanych w środowisku wodnym).

Zgodnie z przepisami rozporządzenia 528/2012, wszystkie produkty biobójcze wymagają zezwolenia na sprzedaż na terenie UE. Zatwierdzenia wymagają też zawarte w nich składniki czynne. Ocena substancji czynnych zawartych w produktach biobójczych odbywa się na poziomie unijnym. Na potrzeby oceny każdej substancji czynnej jako „sprawozdawcę” wyznacza się jeden z krajów UE. Odpowiada on za przygotowanie sprawozdania oceniającego, które omawiane jest przez wszystkie kraje UE, co ma na celu podjęcie decyzji na szczeblu UE w kwestii zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia danej substancji. Substancje aktywne spełniające kryteria wykluczające nie otrzymują zatwierdzenia. Są to trwałe, wykazujące zdolność do biokumulacji i toksyczne (PBT) bądź bardzo trwałe i wykazujące bardzo dużą zdolność do biokumulacji (vPvB) substancje

⁵⁷ Dz. Urz. UE L 156 z 14.6.2008, str. 10.

⁵⁸ Dz. Urz. UE L 167 z 27.6.2012, str. 1.

rakotwórcze, mutagenne, działające szkodliwie na rozrodczość lub uszkodzające układ hormonalny. Możliwe są jednak odstępstwa w przypadku, gdy ryzyko jest nieistotne. Szczegółnej ocenie podlega ryzyko związane z produktami biobójczymi zawierającymi nanomateriały. Zatwierdzenie substancji czynnej przyznaje się na okres nie dłuższy niż 10 lat. Zatwierdzone substancje czynne wymienione są na [stronie internetowej Europejskiej Agencji Chemikaliów \(ECHA\)](#).

Na gruncie prawa polskiego, przepisy dotyczące produktów biobójczych zawiera ustawa z dnia 9 października 2015 r. o produktach biobójczych (Dz. U. poz. 1926 ze zm.), (u.p.b.), która określa podstawową zasadę stosowania produktów biobójczych w sposób racjonalny przez zastosowanie połączeń środków fizycznych, chemicznych, biologicznych i innych pozwalających na ograniczenie wykorzystania produktów biobójczych do niezbędnego minimum oraz w sposób zgodny z zaleceniami na etykiecie i ulotce informacyjnej.

U.p.b. określa m.in. procedury zatwierdzania substancji czynnych w produktach biobójczych oraz wydawanie pozwoleń krajowych na wprowadzenie produktów tego rodzaju do obrotu. Organem właściwym w tych sprawach – oraz w rozumieniu rozporządzenia 528/2012 – jest Prezes Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych. Dodatkowym instrumentem kontrolnym jest prowadzony przez ten organ Wykaz Produktów Biobójczych. Tryb prowadzenia wykazu oraz zakres zawartych w nim informacji określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 grudnia 2015 w sprawie prowadzenia Wykazu Produktów Biobójczych⁵⁹.

W podstawowym zakresie nadzór nad przestrzeganiem przepisów u.p.b. dotyczących udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych i substancji czynnych przeznaczonych do stosowania w produktach biobójczych w działalności zawodowej sprawuje Państwowa Inspekcja Sanitarna.

8.2.3 Przewóz ładunków niebezpiecznych

Zgodnie z przepisami u.z.z.m, armator statku przewożącego ładunki niebezpieczne lub zanieczyszczające, zdążającego do portu morskiego lub na kotwiczowiska położone w polskich obszarach morskich, a także statek wychodzący z portu morskiego, jest obowiązany odpowiednio przed przybyciem lub wyjściem statku poinformować dyrektora właściwego urzędu morskiego o rodzaju przewożonego ładunku, zamierzonej trasie i czasie podróży oraz stanie bezpieczeństwa statku. Związane z tym wymogiem szczegółowy określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 maja 2003 r.

⁵⁹ Dz. U. poz. 2045.

w sprawie przekazywania informacji przez armatora statku przewożącego ładunki niebezpieczne lub zanieczyszczające⁶⁰.

Statek odbywający, przez okres co najmniej jednego miesiąca, żeglugę na linii regularnej pomiędzy portami polskimi lub pomiędzy portem polskim a portem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej może uzyskać zwolnienie z obowiązku informowania, jeżeli:

- armator statku wykonującego żeglugę na linii regularnej przekazuje na bieżąco dyrektorowi urzędu morskiego aktualną listę takich statków oraz ustanowił system umożliwiający natychmiastowy elektroniczny dostęp do informacji, o których mowa w ust. 1, dotyczących każdej podróży statku wykonującego żeglugę na linii regularnej, organom administracji morskiej i Morskiej Służbie Poszukiwania i Ratownictwa, na ich żądanie, przez całą dobę;
- przewidywany czas trwania rejsu w ramach żeglugi na linii regularnej nie przekracza 12 godzin.

W przypadku uzyskania zwolnienia, dodatkowym obowiązkiem kapitana statku w przypadku zaistnienia zmian w stosunku do planowanej godziny przybycia do portu przeznaczenia lub do stacji pilotowej, wynoszących co najmniej trzy godziny jest powiadomienie o tym fakcie dyrektora urzędu morskiego lub portu przeznaczenia. Organem właściwym do wydania zwolnienia jest dyrektor urzędu morskiego.

Kolejnym obowiązkiem związanym z transportem towarów niebezpiecznych lub zanieczyszczających jest konieczność przedstawienia przez załadowcę kapitanowi deklaracji o podstawianych do ładowania towarach tego rodzaju. Deklaracji towarzyszy oświadczenie, że podstawiony do przewozu towar odpowiada informacjom zawartym w deklaracji. Kapitan, przed wyruszeniem w podróż, przekazuje deklarację armatorowi. Zakres informacji objęty deklaracją określony jest w rozporządzeniu Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 8 marca 2012 r. w sprawie deklaracji o towarach niebezpiecznych lub zanieczyszczających (Dz. U. poz. 303).

8.2.4 Informowanie i postępowanie w razie zaistnienia wypadku powodujące zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego

Kapitan statku o polskiej przynależności znajdującego się poza polskimi obszarami morskimi, który zauważy na morzu zanieczyszczenie lub wypadek powodujący albo mogący spowodować rozlew oleju lub zanieczyszczenie innego rodzaju, przekazuje niezwłocznie informację do stacji brzegowej najbliższego państwa nadbrzeżnego oraz do armatora statku.

⁶⁰ Dz. U. Nr 101, poz. 938 ze zm.

Kapitan statku o polskiej przynależności:

- uczestniczącego w wypadku powodującym zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego,
- na którym nastąpiło zdarzenie powodujące zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego

jest obowiązany do niezwłocznego przekazania informacji o tym do stacji brzegowej najbliższego państwa nadbrzeżnego i armatora statku oraz dyrektora urzędu morskiego właściwego dla portu macierzystego statku.

Kapitan statku znajdującego się w polskich obszarach morskich, który zauważy na morzu zanieczyszczenie lub wypadek powodujący albo mogący spowodować rozlew oleju lub zanieczyszczenia innego rodzaju, przekazuje niezwłocznie informację do najbliższej stacji brzegowej lub Służby Kontroli Ruchu Statków oraz do armatora statku.

Kapitan statku znajdującego się w polskich obszarach morskich, uczestniczącego w wypadku powodującym zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego, lub takiego, na którym nastąpiło zdarzenie powodujące zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego, jest obowiązany do niezwłocznego przekazania informacji o tym do najbliższej stacji brzegowej lub Służby VTS i do armatora statku.

Kapitan statku znajdującego się w polskich obszarach morskich uczestniczącego w wypadku powodującym albo mogącym spowodować rozlew oleju lub zanieczyszczenie innego rodzaju podejmuje niezwłocznie wszelkie działania konieczne dla zapobieżenia, ograniczenia i usunięcia zanieczyszczenia środowiska morskiego.

Kapitan lub armator statku o polskiej przynależności, w razie wypadku na statku lub wykrycia uszkodzeń, wpływających poważnie na stan techniczny statku, jego urządzeń i wyposażenia, powodujących zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego, powinien niezwłocznie powiadomić o tym polski organ inspekcyjny.

Dyrektor urzędu morskiego, do którego wpłynie meldunek lub sprawozdanie, o których mowa w art. 11 u.z.z.m, albo który otrzyma z innego źródła wiadomość o zanieczyszczeniu lub zagrożeniu zanieczyszczeniem polskich obszarów morskich, jest obowiązany:

- dokonać oceny faktycznej sytuacji w celu ustalenia rodzaju i stopnia zanieczyszczenia morza lub zagrożenia zanieczyszczeniem;
- w razie potrzeby zarządzić i podjąć odpowiednie działania;
- niezwłocznie poinformować właściwe organy innych państw stron Konwencji Helsińskiej 1992 o istniejącej sytuacji i podjętej lub zamierzonej akcji, jeżeli rozlew przemieszcza się lub może przemieścić się do obszaru morskiego tych państw.

W przypadku zanieczyszczenia lub zagrożenia zanieczyszczeniem polskiego obszaru morskiego, dyrektor urzędu morskiego może nakazać kapitanowi:

- opuszczenie polskich obszarów morskich przez statek;
- przeholowanie, ratowanie statku lub przeprowadzenie niezbędnych napraw;
- wyładowanie we właściwym miejscu szkodliwych substancji;
- skierowanie statku do miejsca schronienia.

Zadania w zakresie zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu wykonuje Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa, określona przepisami ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim. Szczegółowy zakres, sposób organizacji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń, a także jednostki organizacyjne i zadania poszczególnych jednostek określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu organizacji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu⁶¹.

8.2.5 Wymogi dotyczące paliwa żeglugowego

Dopuszczalność do użycia paliwa żeglugowego zależy od jego zgodności z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 7 października 2015 r. w sprawie wymagań dotyczących zawartości siarki w paliwie żeglugowym, w tym sposobu jej oznaczania⁶². Istnieje również delegacja ustawowa do określenia wymagań dodatkowych; na dzień ukończenia prac nad raportem nie wydano rozporządzenia w tym zakresie.

Stosownie do treści art. 13e u.z.z.m., dyrektorzy urzędów morskich prowadzą ewidencję działających w polskich obszarach morskich dostawców paliwa przeznaczonego do użycia przez statki. Przed dokonaniem pierwszej dostawy dostawca jest obowiązany do zgłoszenia właściwemu dla miejsca dostaw dyrektorowi urzędu morskiego informacji dotyczących działalności w zakresie dostaw paliwa w polskich obszarach morskich. W zgłoszeniu wskazuje się, m. in., rodzaje dostarczanych paliw. Do dnia 31 marca każdego roku dostawca jest obowiązany do złożenia właściwemu dla miejsca dostaw dyrektorowi urzędu morskiego sprawozdania z działalności za rok poprzedni, zawierającego co najmniej informację o ilości i rodzaju paliwa sprzedanego w poszczególnych portach, z uwzględnieniem zawartości siarki. Aktualna lista dostawców udostępniana jest przez dyrektorów urzędów morskich działających na obszarach ich właściwości.

Dyrektor urzędu morskiego przeprowadza na statku kontrole w zakresie zawartości siarki w paliwie żeglugowym. Kontrola obejmuje:

- sprawdzanie każdorazowo dokumentów dostawy paliwa zawierających informacje dostawcy o zawartości siarki w paliwach żeglugowych wraz z zaplombowanymi

⁶¹ Dz.U. 2017 poz. 1631 zm. Dz.U. 2020 poz. 1622.

⁶² Dz.U. poz. 1665 zm Dz.U. 2019 poz. 478.

próbkami podpisanymi przez przedstawiciela statku przyjmującego paliwo oraz dziennika okrętowego z wpisami dokumentującymi operacje zmiany paliwa;

- w uzasadnionych przypadkach pobieranie próbek i badanie zawartości siarki paliwa żeglugowego w trakcie jego dostawy na statek lub znajdującego się w zbiornikach statku, jeżeli jest to technicznie możliwe, oraz próbek paliwa przechowywanych na statku w zaplombowanych pojemnikach.

W przypadku ustalenia w wyniku kontroli, że na danym statku nie przestrzega się norm dotyczących zawartości siarki w paliwie żeglugowym, dyrektor urzędu morskiego:

- żąda od kapitana tego statku podjęcia działań mających na celu dostosowanie paliwa żeglugowego do określonych norm, o ile jest to możliwe;
- może zażądać od kapitana tego statku przedstawienia:
 - o wykazu działań podjętych w celu osiągnięcia zgodności z wymaganiami dotyczącymi zawartości siarki w paliwie żeglugowym na danym obszarze morskim,
 - o dowodu, że podjęto próbę nabycia paliwa żeglugowego o zawartości siarki wymaganej na danym obszarze morskim zgodnie z planem podróży (pisemne oświadczenie dostawcy o braku dostępności takiego paliwa w danym porcie) oraz, jeżeli paliwo to nie było dostępne w miejscu, w którym zaplanowano jego nabycie, że podjęto próbę zlokalizowania alternatywnych źródeł takiego paliwa, a także że pomimo podjęcia tych prób nabycie takiego paliwa nie było możliwe.

Z przeprowadzonych kontroli dyrektor urzędu morskiego sporządza corocznie sprawozdanie zawierające wyniki kontroli zawartości siarki, które przekazuje do dnia 30 kwietnia następnego roku Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

8.3 Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom z działalności wydobywczej

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/30/WE z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie bezpieczeństwa działalności związanej ze złożami ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach morskich oraz zmiany dyrektywy 2004/35/WE (Dz. Urz. UE L 178 z 28.6.2013 str. 66), (Dyrektywa *Offshore*), ustanawia ona środki mające na celu ograniczenie ryzyka poważnej awarii podczas prowadzenia działalności poszukiwawczo-wydobywczej związanej ze złożami węglowodorów w granicach obszarów morskich (na potrzeby niniejszego rozdziału dalej zwaną działalnością związaną z węglowodorami). Dotyczą one następujących kwestii dotyczących działalności związanej z węglowodorami:

- prowadzenia działalności w sposób gwarantujący bezpieczeństwo i ochronę środowiska na etapie udzielania koncesji;
- zapewnienie udziału społeczeństwa w konsultowaniu jej skutków dla środowiska;

- zasad zarządzania ryzykiem w zakresie bezpieczeństwa osób i zanieczyszczenia środowiska naturalnego oraz nadzoru nad przygotowaniem podmiotów do zarządzania tym ryzykiem, a także współpracy międzynarodowej w tym zakresie
- odpowiedzialności za szkody wyrządzone w środowisku.

Do najbardziej istotnych postanowień Dyrektywy *Offshore* należą przepisy dotyczące:

1. Operatora, definiowanego jako podmiot wyznaczony do prowadzenia działalności związanej z węglowodorami, w tym planowania i realizacji operacji na odwiercie – w szczególności brak możliwości zwolnienia operatora z obowiązków określonych przez Dyrektywę w sytuacji, gdy za działania lub zaniedbania prowadzące lub przyczyniające się do poważnych awarii odpowiedzialni są wykonawcy;
2. Oceny zdolności technicznych i finansowych wnioskodawcy występującego o koncesję, przy której należy uwzględnić m.in.:
 - ryzyko, zagrożenia i wszelkie inne istotne informacje dotyczące danego obszaru koncesyjnego, w tym, w stosownych przypadkach, koszty degradacji środowiska morskiego, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) RDSM;
 - zdolności finansowe wnioskodawcy, w tym wszelkie rodzaje zabezpieczenia finansowego, do pokrycia zobowiązań, jakie mogą potencjalnie wyniknąć z danego rodzaju działalności związanej ze złożami ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach morskich, w tym odpowiedzialności za ewentualne szkody ekonomiczne, w przypadku gdy taka odpowiedzialność jest przewidziana w prawie krajowym;
 - wszystkie wrażliwe pod względem środowiskowym środowiska morskie i przybrzeżne, w szczególności na ekosystemy, które odgrywają ważną rolę w łagodzeniu skutków zmiany klimatu i przystosowaniu się do niej, takie jak bagna słone i łąki podmorskie, a także na morskie obszary chronione, takie jak specjalne obszary ochrony na podstawie Dyrektywy Siedliskowej, Dyrektywy Ptasiej, jak również morskie obszary chronione ustalone przez Unię lub zainteresowane państwa członkowskie w ramach wszelkich międzynarodowych lub regionalnych porozumień, których są one stroną;
3. Ustanowienia procedur zapewniających szybkie i właściwe rozpatrywanie roszczeń o odszkodowania, również w odniesieniu do wypłat odszkodowań związanych z incydentami transgranicznymi;
4. Wyznaczenia organu odpowiedzialnego za ocenę i potwierdzanie sprawozdań dotyczących poważnych zagrożeń, nadzór nad przestrzeganiem przepisów Dyrektywy *Offshore*, doradzanie innym organom i jednostkom, sporządzenia rocznych planów skutecznego nadzoru i sprawozdań oraz współpracę z właściwymi organami lub punktami kontaktowymi w ramach współpracy między Państwami Członkowskimi;
5. Szczegółowego określenia dokumentów wymaganych do przekazania w związku z działalnością w zakresie węglowodorów, do których należą:

- polityka korporacyjna w zakresie zapobiegania poważnym awariom lub jej odpowiedni opis;
- system zarządzania bezpieczeństwem i środowiskiem mający zastosowanie do danej instalacji, lub jego odpowiedni opis;
- w przypadku planowanej instalacji wydobywczej – powiadomienie dotyczące projektu, zgodnie z wymogami określonymi w załączniku i Dyrektywy Offshore;
- opis systemu niezależnej weryfikacji;
- sprawozdanie dotyczące poważnych zagrożeń (w przypadku istotnej zmiany lub demontażu instalacji, zmienione sprawozdanie dotyczące poważnych zagrożeń);
- wewnętrzny plan reagowania w przypadku awarii, lub jego odpowiedni opis;
- w przypadku operacji na odwiercie – powiadomienie dotyczące tej operacji na odwiercie i informacje dotyczące tej operacji na odwiercie;
- w przypadku działalności połączonej – powiadomienie dotyczące działalności połączonej;
- w przypadku istniejącej instalacji wydobywczej, która ma zostać przeniesiona do nowej lokalizacji wydobywczej, gdzie ma być eksploatowana – powiadomienie dotyczące przeniesienia zgodnie z załącznikiem I;
- wszelkie inne odpowiednie dokumenty, o które zwróci się właściwy organ.

W kontekście GES bardzo ważnym zapisem Dyrektywy *Offshore* jest wprowadzona w jej art. 38 ust. 1 zmiana art. 2 ust. 1 lit. B) dyrektywy 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz. Urz. UR L 143 z 30.04.2004 str. 56), (Dyrektywa Szkodowa). Skutkiem modyfikacji jest rozszerzenie zakresu odpowiedzialności za szkody określonej w przepisach dyrektywy szkodowej na szkody mające negatywny wpływ na cele środowiskowe:

- określone w RDW cele środowiskowe dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz
- określony w RDSM stan środowiska wód morskich.

Co ważne, odpowiedzialność za te szkody dotyczy nie tylko działalności związanej z węglowodorami, ale każdego rodzaju działalności wskazanego w Dyrektywie Szkodowej.

Implementacja Dyrektywy *Offshore* do porządku krajowego nastąpiła poprzez przyjęcie ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (wprowadzającej również zmiany do ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie⁶³, implementującej przepisy Dyrektywy Szkodowej).

⁶³ Tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2187

Zgodnie z art. 3 w ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie do działalności stwarzającej ryzyko szkody w środowisku z zakresu ustawy - Prawo geologiczne i górnicze zaliczono się również działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu lub wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich RP. Dodatkowo definicję szkody w środowisku objęto również o szkody w wodach morskich.

Wprowadzone zapisy implementujące Dyrektywy *Offshore* w ustawie - Prawo geologiczne i górnicze obejmują m.in.:

- Wymóg uzyskania opinii Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego w zakresie technicznych możliwości wykonywania działalności oraz zapewnienia jej bezpieczeństwa w przypadku poszukiwania i rozpoznawania złóż węglowodorów oraz wydobywanie węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej albo wydobywanie węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej wymaga opinii Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego w zakresie technicznych możliwości wykonywania działalności oraz zapewnienia jej bezpieczeństwa.
- Organ koncesyjny zobowiązany został do uwzględnienia podczas oceny ofert złożonych w postępowaniu przetargowym na udzielenie koncesji na działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu węglowodorów w granicach obszarów morskich RP szczególnych kryteriów odnoszących się do tego rodzaju działalności, takich jak: 1) ryzyko i zagrożenia związane z prowadzeniem działalności w przestrzeni objętej planowaną działalnością, w szczególności koszty degradacji środowiska wód morskich; 2) rodzaje zabezpieczenia finansowego do pokrycia zobowiązań, jakie mogą potencjalnie wyniknąć z danego rodzaju działalności polegającej na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu węglowodorów w granicach obszarów morskich RP; 3) działania podmiotu w zakresie bezpieczeństwa i ochrony środowiska, w tym w odniesieniu do niebezpiecznych zdarzeń, w zakresie, w jakim mogą mieć one wpływ na działalność objętą koncesją.
- Przedsiębiorca wykonujący działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu lub wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej został zobowiązany do ustanowienia zabezpieczenia roszczeń mogących powstać wskutek wykonywania tej działalności. Ustanowione zabezpieczenie powinno być utrzymane w wysokości określonej w koncesji i uzupełniane do tej wysokości przez cały okres, na który został sporządzony i zatwierdzony plan ruchu zakładu górniczego. Corocznie, w terminie do dnia 31 stycznia, przedkłada się organowi koncesyjnemu aktualny dowód istnienia zabezpieczenia. Koncesja wygasa w przypadku, gdy przedsiębiorca, będąc

do tego obowiązany, nie przedstawi organowi koncesyjnemu, w wymaganym terminie, dowodu ustanowienia zabezpieczenia.

- Obowiązek - w przypadku działalności polegającej na poszukiwaniu, rozpoznawaniu lub wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich RP - zawarcia w planie ruchu zakładu górniczego także: 1) analizy poważnych zagrożeń dla zakładu górniczego, rozumianych jako sytuacje mogące potencjalnie doprowadzić do niebezpiecznego zdarzenia lub wypadku; 2) opisu systemu zarządzania środowiskiem i bezpieczeństwem ruchu zakładu górniczego; 3) opisu systemu niezależnej weryfikacji.
- Obowiązek sporządzenia na piśmie przez przedsiębiorcę wykonującym działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu lub wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej polityki korporacyjnej w zakresie zapobiegania niebezpiecznym zdarzeniom oraz wypadkom. W zakresie polityki korporacyjnej wymogi precyzuje rozporządzenie wykonawcze do ustawy - Prawo geologiczne i górnicze: rozporządzenie Ministra Energii z dnia 16 października 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu polityki korporacyjnej w zakresie zapobiegania niebezpiecznym zdarzeniom oraz wypadkom⁶⁴.

Analizowana ustawa reguluje zagadnienia transgranicznego oddziaływania działalności polegającej na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu węglowodorów ze złóż w granicach obszarów morskich RP na środowisko w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej. Prezes Wyższego Urzędu Górniczego informowany jest przez właściwe organy nadzoru górniczego o możliwości transgranicznego oddziaływania tej działalności na środowisko w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej i niezwłocznie powiadamia właściwy organ tego państwa o możliwości wystąpienia na terytorium tego państwa. Stanowisko państwa członkowskiego Unii Europejskiej odnoszące się do możliwości transgranicznego oddziaływania działalności na środowisko jest brane pod uwagę przez organ nadzoru górniczego przed zatwierdzeniem planu ruchu zakładu górniczego.

W postępowaniach dotyczących zatwierdzenia planu ruchu zakładu górniczego dla wykonywania robót geologicznych związanych z poszukiwaniem, rozpoznawaniem i wydobywaniem węglowodorów ze złóż w obszarach morskich RP zapewniany jest udział społeczeństwa, jeżeli udział ten nie został zapewniony już wcześniej, na etapie przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia. Tryb postępowania organu nadzoru górniczego w takim przypadku określa ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

⁶⁴ Dz.U. 2017 poz. 1945.

9 D9 Substancje szkodliwe w rybach i owocach morza

Najistotniejszymi aktami prawnymi w aspekcie substancji szkodliwych znajdujących się w rybach i owocach morza przeznaczonych do spożycia są:

- rozporządzenie Komisji (WE) nr 1881/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r. ustalające najwyższe dopuszczalne poziomy niektórych zanieczyszczeń w środkach spożywczych (Dz. Urz. UE L 364 z 20.12.2006, str. 5,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 178/2002 ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności⁶⁵,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi⁶⁶,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 882/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (Dz. Urz. UE L 165 z 30.4.2004, str. 1),

W prawie polskim całościowo do kwestii związanych ze standardami żywności odnosi się ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 2021), (u.b.ż.) wraz z rozporządzeniami wykonawczymi.

9.1 Dopuszczalne poziomy substancji zanieczyszczających

Zgodnie z art. 6 ust. 1 i 16 u.b.ż., środki spożywcze produkowane i wprowadzane do obrotu muszą spełniać wymagania dyrektywy Unii Europejskiej i wymagań rozporządzeń Unii Europejskiej dotyczących bezpieczeństwa żywności, tj. w szczególności spełniać wymagania w zakresie najwyższych dopuszczalnych poziomów substancji zanieczyszczających określonych w rozporządzeniu 1881/2006, dokładniej w jego załączniku I. Określone w nim najwyższe dopuszczalne poziomy niektórych zanieczyszczeń w rybach i innych organizmach morskich oraz pochodzących z nich produktach przeznaczonych do spożycia przez ludzi wynoszą:

⁶⁵ Dz. Urz. UE L 31 z 1.2.2002, str. 1.

⁶⁶ Dz. Urz. UE L 139 z 30.4.2004, str. 206.

L.p.	Środki spożywcze	Rodzaj zanieczyszczenia							
		Pb	Kadm	Rtęć	Suma dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	SUMA PCB28, PCB52, PCB101, PCB138, PCB153 i PCB180 (ICES - 6)	Suma dioksyn i polichlorowanych bifenyli o właściwościach podobnych do dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Bezo(a)piren	Suma benzo(a)pirenu, benz(a)antracenu, benzo(b)fluorante nu i chryzenu
		mg/kg świeżej masy			pg/g świeżej masy			µg/kg świeżej masy	
1.	Mięso ryb	0,30	0,050 (za wyjątkiem gatunków określonych w pkt. 3 - 5)	0,50 (za wyjątkiem gatunków określonych w punkcie 6)	3,5 ¹	75 ¹	6,5 ¹		
2.	Produkty rybołówstwa			0,50	3,5 ¹	75 ¹	6,5 ¹		
3.	Mięso następujących ryb: makrela (gatunki Scomber), tuńczyk (gatunki Thunnus, Katsuwonus pelamis, gatunki Euthynnus), Sicyopterus lagocephalus		0,10						
4.	Mięso następujących ryb: tazar marun (gatunki Auxis)		0,15						
5.	Mięso następujących ryb (21) (22): sardela (gatunki Engraulis), włócznik (Xiphias gladius), sardynka (Sardina pilchardus)		0,25						

L.p.	Środki spożywcze	Rodzaj zanieczyszczenia							
		Pb	Kadm	Rtęć	Suma dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	SUMA PCB28, PCB52, PCB101, PCB138, PCB153 i PCB180 (ICES - 6)	Suma dioksyn i polichlorowanych bifenyli o właściwościach podobnych do dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Bezo(a)piren	Suma benzo(a)pirenu, benzo(a)antracenu, benzo(b)fluorante nu i chryzenu
		mg/kg świeżej masy			pg/g świeżej masy			µg/kg świeżej masy	
6.	Mięso następujących ryb: Żabnica, zębacz smugowy, pelamida, węgorz, gardłosz, grenadier, halibut, miętus królewski, marlin, smuklica, barwena, węgorz różowy, szczupak, orcyn, karlik, koleń iberyjski, raje, karmazyn, żaglica, pałasz ogoniasty, morlesz, rekin, gempel lub kostropak, jesiotr, włócznik, tuńczyk			1,0					
7.	Skorupiaki	0,50	0,50	0,50					
8.	Małże	1,5	1,0	0,50				6,0 (wędzone)	35,0 (wędzone)
9.	Głównonogi	0,30	1,0 (bez trzewi)	0,50					
10.	Mieso z dziko żyjącego węgorza (<i>Anguilla anguilla</i>) i produkty z niego pochodzące				4,0	300	10,0		

L.p.	Środki spożywcze	Rodzaj zanieczyszczenia							
		Pb	Kadm	Rtęć	Suma dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	SUMA PCB28, PCB52, PCB101, PCB138, PCB153 i PCB180 (ICES - 6)	Suma dioksyn i polichlorowanych bifenyli o właściwościach podobnych do dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Bezo(a)pirenu	Suma benzo(a)pirenu, benz(a)antracenu, benzo(b)fluorante nu i chryzenu
		mg/kg świeżej masy			pg/g świeżej masy			µg/kg świeżej masy	
11.	Mięso ryb wędzone i produkty rybołówstwa wędzone z wyłączeniem produktów rybołówstwa wymienionych w pkt. 13 oraz mały wędzonych.							2,0	12,0
12.	Szproty wędzone i szproty wędzone w konserwie; wędzony śledź bałtycki o długości ≤ 14 cm i wędzony śledź bałtycki o długości ≤ 14 cm w konserwie; mięso poddane obróbce cieplnej i produkty mięsne poddane obróbce cieplnej sprzedawane konsumentowi końcowemu							5,0	30,0
13.	Wątroba rybia i produkty z niej pochodzące z wyjątkiem olejów ze zwierząt morskich					200	20,0		

L.p.	Środki spożywcze	Rodzaj zanieczyszczenia							
		Pb	Kadm	Rtęć	Suma dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	SUMA PCB28, PCB52, PCB101, PCB138, PCB153 i PCB180 (ICES – 6)	Suma dioksyn i polichlorowanych bifenyli o właściwościach podobnych do dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Bezo(a)piren	Suma benzo(a)pirenu, benz(a)antracenu, benzo(b)fluorante nu i chryzenu
		mg/kg świeżej masy			pg/g świeżej masy			µg/kg świeżej masy	
	przeznaczonych do spożycia przez ludzi								
14.	Oleje ze zwierząt morskich (olej z ryb, olej z wątroby rybiej i oleje z innych morskich organizmów przeznaczone do spożycia przez ludzi				1,75 ²	200 ²	6,0 ²		

^{1 z} wyłączeniem: dziko żyjącego węgorza; dziko żyjącego kolenia (*Squalus acanthias*); dziko żyjących ryb słodkowodnych, z wyjątkiem gatunków ryb diadromicznych odławianych w wodach słodkich; wątroby rybiej i produktów pochodnych; olejów ze zwierząt morskich.

² pg/g tłuszczu

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika i rozporządzenia 1881/2006 (z uwzględnieniem zmian: wersja skonsolidowana 14/10/2020)

U.b.ż. zawiera również delegację ustawową do ustalenia innych maksymalnych poziomów substancji zanieczyszczających niż te określone w rozporządzeniu 1881/2006, jednak na dzień ukończenia prac nad niniejszym raportem takie rozporządzenie nie zostało wydane.

W odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego znajdujących się w handlu detalicznym do przeprowadzania urzędowej kontroli żywności w rozumieniu art. 4 rozporządzenia 882/2004 w zakresie bezpieczeństwa żywności upoważnione są organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Polega ona na ocenie spełnienia wymagań obowiązujących przepisów prawnych, w tym zgodności z dopuszczalnymi normami w wyżej wskazanym zakresie.

10 D10 Odpady w środowisku morskim

10.1 Odpady pochodzące ze źródeł lądowych

W niniejszym podrozdziale przedstawiono uwarunkowania dotyczące gospodarki odpadami na lądzie, którym celem jest ograniczenie zanieczyszczenia wód odpadami oraz substancjami zanieczyszczającymi zawartymi w odpadach. Opisane przepisy, dotyczące odpadów pochodzących ze źródeł lądowych, wykraczają poza uwarunkowania związane bezpośrednio z cechą D10 Odpady w środowisku morskim. Wynika to z faktu, iż prowadzenie gospodarki odpadami skutkuje dostawą do wód zarówno odpadów stałych (tj. dotyczących bezpośrednio cechy D10 Odpady w środowisku morskim) jak również substancji zanieczyszczających zawartych w odpadach (tj. w szczególności dotyczących cech D5 Eutrofizacja czy D8 Substancje zanieczyszczające).

Zgodnie z art. 77 Pr. wod. zabrania się:

- 1) wprowadzania do wód odpadów oraz ciekłych odchodów zwierzęcych,
- 2) spławiania do wód śniegu wywożonego z terenów zanieczyszczonych, a w szczególności z centrów miast, terenów przemysłowych, terenów składowych, baz transportowych, dróg o dużym natężeniu ruchu wraz z parkingami, oraz jego składowania na terenach położonych między wałem przeciwpowodziowym a linią brzegu wody lub w odległości mniejszej niż 50 m od linii brzegu wody;
- 3) lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią nowych cmentarzy, gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania;
- 4) mycia pojazdów w wodach powierzchniowych oraz nad brzegami tych wód;
- 5) pobierania z wód powierzchniowych wody bezpośrednio do opryskiwaczy rolniczych oraz mycia opryskiwaczy rolniczych i sprzętu do aplikacji nawozów, oraz wylewania wody z ich mycia w odległości mniejszej niż 25 m od brzegu zbiorników wodnych, jezior, cieków naturalnych, rowów, kanałów;

- 6) używania farb produkowanych na bazie związków organiczno-cynowych (TBT) do konserwacji technicznych konstrukcji podwodnych;
- 7) poruszania się pojazdami w wodach powierzchniowych oraz po gruntach pokrytych wodami, z wyłączeniem wskazanych w ustawie pojazdów.

Od powyższych zakazów, w niektórych sytuacjach dopuszczalne są odstępstwa (zwolnienia) w drodze decyzji dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej.

Postępowanie z odpadami powstającymi na morzu reguluje zasadniczo u.z.z.m., odsyłając w tym zakresie do postanowień wiążących Polskę umów międzynarodowych – szczegółowo kwestię tę omówiono w kolejnym podrozdziale.

Źródłem zanieczyszczeń mórz może być także nieprawidłowo prowadzona gospodarka odpadami na lądzie, w szczególności związana z naruszeniem szczególnych zasad gospodarowania odpadami. Zgodnie z Ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2021 r. poz. 888), utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gminy (art. 3.1). Gminy zapewniają m.in. budowę, utrzymanie i eksploatację instalacji przetwarzania odpadów, organizują odbiór odpadów, nadzorują gospodarowanie odpadami, zapewniają selektywne zbieranie odpadów, prowadzą działania informacyjne i edukacyjne. Ww. działania dotyczą również obszarów znajdujących się bezpośrednio w sąsiedztwie morza i zapewnienie przez gminę sprawnego systemu gospodarowania odpadami z pewnością minimalizuje możliwość zanieczyszczenia wód morskich odpadami stałymi. Kluczowymi elementami prewencyjnymi wydają się być dostępność urzędzeń do zbierania odpadów oraz działania informacyjno-edukacyjne.

Przepisy prawne, zwłaszcza o charakterze wykonawczym, określają parametry substancji szczególnie szkodliwych, których zawartość w odpadach określonej kategorii zobowiązuje podmioty korzystające ze środowiska do podjęcia szczególnych sposobów postępowania z tymi odpadami. Nieprawidłowe gospodarowanie odpadami natomiast stanowi jedno z istotniejszych źródeł przenikania substancji szkodliwych dla środowiska do wód i do ziemi.

Przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 779, 784 ze zm.), (u.o.) zakazują odzysku PCB (art. 85 u.o.). W szczególności zakazane jest odzyska lub spalanie PCB na statkach (art. 181. u.o.). Stosownie do art. 194 u.o. bezwzględnie zakazany jest zrzut olejów odpadowych do wód, gleby lub ziemi. W cytowanej ustawie art. 122 ust. 2 jednoznacznie wskazuje na zakaz składowania odpadów w śródlądowych wodach powierzchniowych i podziemnych, w polskich obszarach morskich oraz w przypadkach określonych w przepisach odrębnych.

Podobnie, szczególne reguły postępowania ustawodawca ustanawia dla olejów odpadowych, w szczególności zakazując ich mieszania z innymi odpadami niebezpiecznymi oraz bezwzględnie zakazując ich zrzutu do wód, gleby lub ziemi (art. 93 u.o). W odniesieniu zaś do komunalnych osadów ściekowych ustawodawca zakazuje ich stosowania m. in.: na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody; na terenach ochrony pośredniej stref ochronnych ujęć wody, w pasie gruntu o szerokości 50 m bezpośrednio przylegającego do brzegów jezior i cieków; na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz na terenach czasowo podtopionych i bagiennych; na terenach czasowo zamarzniętych i pokrytych śniegiem; na gruntach o dużej przepuszczalności, stanowiących w szczególności piaski luźne i słabogliniaste oraz piaski gliniaste lekkie, jeżeli poziom wód gruntowych znajduje się na głębokości mniejszej niż 1,5 m poniżej powierzchni gruntu; na gruntach rolnych o spadku przekraczającym 10%; na obszarach ochronnych zbiorników wód śródlądowych; na terenach objętych pozostałymi formami ochrony przyrody niewymienionymi w pkt 1, jeżeli osady ściekowe zostały wytworzone poza tymi terenami; na gruntach wykorzystywanych na pastwiska i łąki; na gruntach wykorzystywanych do upraw pod osłonami.

Zgodnie z art. 97 zakazuje się unieszkodliwiania, polegającego na odprowadzaniu do morza, w tym lokowania na dnie morza, odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów.

Zgodnie zaś z art. 126 ustawy wyznaczenie lokalizacji składowiska odpadów wymaga zgody dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w zakresie związanym z ochroną wód, natomiast w obszarze pasa nadbrzeżnego oraz portów i przystani morskich - wymaga zgody dyrektora urzędu morskiego. Natomiast, bezwzględnie zakazuje się składowania odpadów w śródlądowych wodach powierzchniowych i podziemnych, w polskich obszarach morskich. Z art. 122 u.o. wynikają ogólne zakazy w odniesieniu do składowania odpadów na składowisku, m. in.: zakazuje się składowania na składowisku odpadów następujących odpadów: występujących w postaci ciekłej, w tym odpadów zawierających wodę w ilości powyżej 95% masy całkowitej, z wyłączeniem szlamów, o właściwościach wybuchowych, żrących, utleniających, wysoce łatwopalnych lub łatwopalnych, zakaźnych medycznych i zakaźnych weterynaryjnych, opon i ich części, z wyłączeniem opon rowerowych i opon o średnicy zewnętrznej większej niż 1400 mm, ulegających biodegradacji selektywnie zebranych. Zakazuje się rozcieńczania lub sporządzania mieszanin odpadów ze sobą lub z innymi substancjami lub przedmiotami w celu spełnienia kryteriów dopuszczenia odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu, określonych w przepisach o dopuszczaniu odpadów do składowania na składowiskach.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach⁶⁷ określa w szczególności kryteria dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu oraz zakres badań laboratoryjnych decydujących o dopuszczalności składowania odpadów na składowisku odpadów danego typu⁶⁸. Rozporządzenie zawiera wykaz odpadów obojętnych, dla których podstawową charakterystykę odpadów sporządza się bez przeprowadzania badań (załączniku nr 1 do rozporządzenia), a także w kolejnych załącznikach od 2 do 6 zakres badań oraz kryteria dopuszczania poszczególnych kategorii odpadów do poszczególnych kategorii składowisk. W rozporządzeniu Ministra Środowiska z 7 stycznia 2015 r. w sprawie składowisk oraz miejsc magazynowania odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów⁶⁹ określono zakres, obowiązkowe i dodatkowe badania wpływu odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów na jakość wód, sposoby, metody referencyjne badań i warunki prowadzenia monitoringu składowisk tych odpadów oraz miejsc ich magazynowania.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami⁷⁰ określa rodzaje odpadów oraz warunki ich odzysku poza instalacjami lub urządzeniami. Reguluje w szczególności sposób postępowania z takimi odpadami jak: stałe odpady z wydobywania kopalin innych niż rudy metali, odpady skalne z górnictwa miedzi, cynku i ołowiu, czy odpadowe piaski i iły.

Szczególnie istotne dla ochrony mórz jest prawidłowe postępowanie z osadami ściekowymi. Dopuszczalne parametry tych osadów w konkretnych przypadkach i zastosowaniach określa rozporządzenie Ministra Środowiska z 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych⁷¹. Rozporządzenie określa: szczegółowe warunki stosowania komunalnych osadów ściekowych, w tym dawki tych osadów, które można stosować na gruntach oraz zakres, częstotliwość i metody referencyjne badań komunalnych osadów ściekowych i gruntów, na których te osady mają być stosowane. Dopuszczalną zawartość metali ciężkich w komunalnych osadach ściekowych określa załącznik nr 1 do rozporządzenia. Załącznik nr 2 określa wartości dopuszczalne ilości metali ciężkich w wierzchniej warstwie gruntu o głębokości 0-25 cm przy stosowaniu komunalnych osadów ściekowych w rolnictwie oraz do rekultywacji gruntów na cele rolne, załącznik nr 4 i 5 metody referencyjne badań gruntów.

⁶⁷ Dz. U. 2015, poz. 1277.

⁶⁸ Kryteria dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu uważa się za spełnione, jeżeli są potwierdzone badaniami laboratoryjnymi wykonanymi przez akredytowane laboratorium, przy czym obejmują one: dopuszczalne graniczne wartości wymywania oraz parametry charakterystyczne dla danego rodzaju odpadów.

⁶⁹ Dz. U. 2015, poz. 74.

⁷⁰ Dz. U. 2015, poz. 796.

⁷¹ Dz. U. 2015, poz. 257.

Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów oraz sposobów postępowania z odpadami powstałymi w wyniku tego procesu⁷² określa: wymagania dotyczące prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów, z wyjątkiem odpadów medycznych i weterynaryjnych oraz sposoby postępowania z odpadami powstałymi w wyniku procesu.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 października 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z olejami odpadowymi⁷³ określa szczegółowy sposób postępowania z olejami odpadowymi, polegający na zbieraniu, magazynowaniu oraz klasyfikowaniu do właściwego procesu odzysku albo unieszkodliwiania. W załącznikach nr 2 i 3 określone są odpowiednio kryteria dopuszczania olejów odpadowych do procesu regeneracji w celu uzyskania olejów bazowych oraz cechy klasyfikujące olej odpadowy do unieszkodliwiania inne niż zawartość PCB i chlor.

Ustawodawca nakłada na organy administracji obowiązek określenia w wydawanych zezwoleniach na przetwarzanie odpadów m. in. minimalną i maksymalną ilość odpadów niebezpiecznych, ich najniższą i najwyższą wartość kaloryczną oraz maksymalną zawartość zanieczyszczeń, w szczególności PCB, pentachlorofenolu (PCP), chloru, fluoru, siarki i metali ciężkich - w przypadku zezwoleń dotyczących instalacji do termicznego przekształcania odpadów. Ogólną przesłanką odmowy wydania zezwoleń w zakresie gospodarowania odpadami (przetwarzanie, zbieranie) jest spowodowanie zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi lub dla środowiska.

Prowadzenie składowiska odpadów objęte jest obowiązkiem stałego monitoringu, obciążającym zarządzającego składowiskiem. Zarządzający składowiskiem odpadów jest obowiązany przekazywać wyniki monitoringu składowiska odpadów wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska w terminie do końca pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego po zakończeniu roku, którego te wyniki dotyczą. Zakres, czas i częstotliwość oraz sposób i warunki prowadzenia monitoringu składowiska odpadów określa rozporządzenie Ministra Środowiska z 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów. Jednakże, w odrębny sposób zakres prowadzenia monitoringu składowiska odpadów uregulowany został w art. 133 u.o., zgodnie z którym w przypadku gdy z przeglądu ekologicznego lub dokumentacji hydrogeologicznej wynika brak możliwości monitorowania wód powierzchniowych, podziemnych lub gazu składowiskowego, właściwy organ, w decyzji zatwierdzającej instrukcję prowadzenia składowiska odpadów, może określić odrębny zakres prowadzenia monitoringu danego składowiska odpadów, odstępując od wymogów określonych w przepisach rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie składowisk odpadów.

⁷² Dz. U. 2016, poz. 108.

⁷³ Dz. U. 2015, poz. 1694.

Obowiązek monitoringu obciąża również posiadacza odpadów medycznych lub odpadów weterynaryjnych unieszkodliwiającego te odpady, z uwzględnieniem właściwości odpadów i charakteru procesu oraz zgodnie z wymaganiami i sposobami prowadzenia unieszkodliwiania odpadów. Przepisy wykonawcze dookreślające metodykę prowadzenia monitoringu tych odpadów nie zostały wydane.

10.2 Odpady pochodzące ze statków

Gospodarowanie odpadami pochodzącymi ze statków uregulowane jest w przepisach:

- u.z.z.m. (której przepisy implementują odnoszące się do kwestii odpadów statkowych postanowienia MARPOL i Konwencji Helsińskiej) - w zakresie obowiązków armatora / kapitana statku,
- ustawy z dnia 12 września 2002 r. o portowych urządzeniach do odbioru odpadów oraz pozostałości ładunkowych ze statków (tj. Dz. U. z 2020 poz. 1344), (u.p.u.o.) - w zakresie obowiązków odbiorcy odpadów.

10.2.1 Wymogi w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniu morza

Statek nie może być używany do żeglugi morskiej lub innej działalności na morzu, jeżeli nie odpowiada wymaganiom w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniu morza, określonym:

- 1) dla statków objętych Konwencją MARPOL — w postanowieniach tej Konwencji;
- 2) dla innych jednostek — w przepisach ustawy lub przepisach wydanych na jej podstawie;
- 3) dla statków objętych rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1005/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową – w przepisach tego rozporządzenia;
- 4) dla statków objętych rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 782/2003 z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach (Dz. Urz. WE L 115 z 09.05.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 7, str. 266) oraz rozporządzeniem Komisji (WE) nr 536/2008 z dnia 13 czerwca 2008 r. nadającym moc art. 6 ust. 3 i art. 7 rozporządzenia (WE) nr 782/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach oraz zmieniającym to rozporządzenie (Dz. Urz. UE L 156 z 14.06.2008, str. 10, z późn. zm.) – w przepisach tych rozporządzeń.
- 5) dla statków objętych Konwencją AFS⁷⁴ – w postanowieniach tej konwencji;

⁷⁴ Międzynarodowa konwencja w sprawie kontroli szkodliwych systemów przeciwporostowych na statkach, podpisanej w Londynie dnia 5 października 2001 r. (Dz. U. z 2008 r. poz. 851), zwanej „Konwencją AFS”.

- 6) dla statków objętych rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1257/2013 z dnia 20 listopada 2013 r. w sprawie recyklingu statków oraz zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 i dyrektywę 2009/16/WE (Dz. Urz. UE L 330 z 10.12.2013, str. 1), zwanym dalej „rozporządzeniem 1257/2013” – w przepisach tego rozporządzenia;
- 7) dla statków objętych rozporządzeniem 2015/757 – w przepisach tego rozporządzenia;
- 8) dla statków objętych Konwencją BWM⁷⁵ – w postanowieniach tej Konwencji.

10.2.2 Obowiązek informowania o odpadach i pozostałościach ładunkowych ze statków

Kapitan statku, z wyjątkiem statku rybackiego oraz statku sportowego uprawnionego do przewozu nie więcej niż 12 osób, przed zawinięciem do portu znajdującego się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest obowiązany do informowania portu o odpadach znajdujących się na statku. Tryb oraz zakres przekazywanej informacji określają przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 4 listopada 2016 r. w sprawie przekazywania informacji o odpadach znajdujących się na statku⁷⁶.

Statek podczas postoju w porcie, przystani morskiej lub stoczni na terytorium Polski jest obowiązany zdać do portowych urzędów odbiorczych wszystkie odpady i pozostałości ładunkowe, których zrzut do morza nie jest dozwolony na Morzu Bałtyckim, chyba że kapitan statku przed zawinięciem do portu prawidłowo poinformował port o odpadach znajdujących się na statku, i z informacji tej wynika, że statek ma pojemność zbiorników wystarczającą do składowania odpadów znajdujących się na statku i odpadów, które zostaną wytworzone do czasu zawinięcia statku do następnego portu. Wyjątek ten nie ma zastosowania, gdy w następnym porcie zawinięcia statku nie ma odpowiednich urzędów do odbioru odpadów ze statków lub gdy port ten nie jest znany, co stwarza ryzyko zrzutu odpadów do morza.

Dyrektor właściwego urzędu morskiego może udzielić, w drodze decyzji, zwolnienia od obowiązku każdorazowego zdawania odpadów i pozostałości ładunkowych przed opuszczeniem portu statkowi uprawiającemu żeglugę na linii regularnej:

- między portem polskim a portem innego państwa położonym w obszarze Morza Bałtyckiego lub Morza Północnego;
- między portami polskimi;
- opuszczającemu port i powracającemu do niego bez zawijania do innego portu.

Na pisemny wniosek armatora, statkom zwolnionym z obowiązku każdorazowego zdawania odpadów i pozostałości ładunkowych przed opuszczeniem portu, dyrektor

⁷⁵ Międzynarodowa konwencja o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami, 2004, sporządzona w dniu 13 lutego 2004 r. w Londynie, zwanej „Konwencją BWM”.

⁷⁶ Dz. U. poz. 1851.

właściwego urzędu morskiego może udzielić zwolnienia od obowiązku informowania portu o odpadach znajdujących się na statku. Szczegółowy tryb i zakres udzielania zwolnień Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie udzielania statkom zwolnień z obowiązku każdorazowego zdawania odpadów i pozostałości ładunkowych przed opuszczeniem portu⁷⁷.

10.2.3 Obowiązki odbiorcy odpadów

Zgodnie z art. 5 u.p.u.o., podmiot zarządzający portem lub przystanią morską jest obowiązany do zapewnienia statkom korzystającym z portu lub przystani morskiej dostępu na jego terenie do portowych urządzeń do odbioru odpadów ze statków oraz pozostałości ładunkowych w sposób i w zakresie określonym przepisami ustawy. Portowe urządzenia odbiorcze powinny posiadać odpowiednią przepustowość, a ich eksploatacja powinna być prowadzona w taki sposób, aby nie powodowało to nieuzasadnionych opóźnień w ruchu statków.

W porcie odbierane są następujące rodzaje odpadów, wymienionych w załącznikach Konwencji MARPOL:

- odpadów olejowych i ich mieszanin,
- ścieków;
- odpadów powstających na statku;
- odpady związane z ładunkiem, inne niż pozostałości ładunkowe,
- pozostałości z oczyszczania spalin.

Odbiorca ładunku jest obowiązany do zapewnienia odbioru pozostałości ładunkowych.

Podmiot zarządzający portem lub przystanią morską jest obowiązany do opracowania planu gospodarowania odpadami oraz pozostałościami ładunkowymi ze statków. Plany gospodarowania odpadami oraz pozostałościami ładunkowymi ze statków podlegają zatwierdzeniu, w trybie decyzji administracyjnej wydanej przez:

- marszałka województwa – dla portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, po jej uprzednim uzgodnieniu, w trybie decyzji administracyjnej, z dyrektorem właściwego urzędu morskiego;
- starostę – dla innych portów i przystani morskich, po jej uprzednim uzgodnieniu, w trybie decyzji administracyjnej, z dyrektorem właściwego urzędu morskiego.

Szczegółowy zakres planu określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie portowych planów gospodarowania odpadami oraz pozostałościami ładunkowymi ze statków⁷⁸.

⁷⁷ Dz. U. z 2009 r. Nr 5, poz. 21.;

⁷⁸ Dz. U. nr 236 poz. 1989 ze zm.

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów u.p.u.o. sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki morskiej za pośrednictwem właściwego miejscowo dyrektora urzędu morskiego.

10.2.4 Zatapianie odpadów pochodzących ze statków

Zatapianie ze statków odpadów, substancji lub urobków uregulowane jest w u.z.z.m. Jej przepisy w tym zakresie implementują postanowienia Konwencji Helsińskiej oraz Konwencji o zatapianiu. Zapisami wskazanych umów objęte są trzy rodzaje działań:

- 1) Zatapianie odpadów lub innych substancji,
- 2) Ładowanie na statki odpadów lub innych substancji przeznaczonych do zatapiania,
- 3) Usuwanie do morza urobku z pogłębienia dna morskiego.

Co do zasady, na polskich obszarach morskich obowiązuje zakaz zatapiania odpadów lub innych substancji. Wyjątki od tej zasady obejmują:

- przypadki określone w Konwencji Helsińskiej,
- substancje wymienione w załączniku i do Konwencji o zatapianiu, jeśli nie zaistnieją przesłanki określone w jej art. V ust. 1.

Co do zasady, u.z.z.m. ustanawia zakaz ładowania na terytorium Polski odpadów lub innych substancji przeznaczonych do zatapiania.

Wykonywanie wskazanych wyżej działań, jak również usuwanie do morza urobku z pogłębienia dna dopuszczalne jest jedynie po uzyskaniu odpowiednich zezwoleń. Szczegółowe warunki niezbędne dane oraz tryb ich wydawania określa rozporządzenie Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 26 stycznia 2006 r. w sprawie trybu wydawania zezwoleń na usuwanie do morza urobku z pogłębienia dna oraz na zatapianie w morzu odpadów lub innych substancji⁷⁹.

Zgodnie z przepisami ww. rozporządzenia, do wniosku o zezwolenie na usuwanie do morza urobku z pogłębienia dna dołącza się raport o oddziaływaniu planowanego usuwania urobki na środowisko morskie, obejmujący działania minimalizujące ewentualny niekorzystny wpływ na środowisko. W przypadku usuwania urobki do morskich wód wewnętrznych, wymagana jest również opinia właściwego terytorialnie wojewody. Wydanie zezwolenia podlega obowiązkowym konsultacjom z Komisją Ochrony Środowiska Morskiego. Wniosek składa się nie później niż na miesiąc przed planowaną datą podjęcia działań.

⁷⁹ Dz. U. nr 22, poz. 166.

W przypadku zezwolenia na:

- zatapianie w morskich wodach wewnętrznych lub morzu terytorialnym odpadów i innych substancji lub urobku z pogłębiania dna, ładowanych poza terytorium Polski lub
- zatapianie poza obszarem morza terytorialnego odpadów i innych substancji lub urobku z pogłębiania dna, ładowanych na terytorium Polski,

o wszczęciu postępowania dyrektor urzędu morskiego powiadamia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

We wszystkich wskazanych wyżej zezwoleniach określa się, m.in.:

- rodzaj usuwanej do morza lub zatapianej w nim substancji oraz jej ilość,
- współrzędne geograficzne miejsca usunięcia do morza urobku bądź zatopienia w nim odpadów lub innych substancji,
- rodzaj wymaganego opakowania zatapianych w morzu odpadów lub innych substancji,
- sposób zatapiania w morzu odpadów lub innych substancji,
- sposób powiadamiania o zamierzonych terminach usunięcia do morza urobku z pogłębiania dna oraz zatapiania w morzu odpadów lub innych substancji oraz o fakcie zakończenia tych operacji.

11 D11 Hałas podwodny i inne źródła energii

Na dzień ukończenia prac nad niniejszym raportem brak jest obowiązujących aktów prawnych bezpośrednio regulujących kwestię zanieczyszczenia środowiska morskiego hałasem. Problem ten wskazano jako wymagającą uzupełnienia lukę w dziale 7 karty D11.

Warto natomiast nawiązać do wydanego przez KE w 2020 r. (18.11.2020) Zawiadomienia Komisji „Wytyczne dotyczące inwestycji sektora energetyki wiatrowej i przepisów UE w dziedzinie ochrony przyrody”, w którym to wyraźnie wskazano oddziaływanie hałasu podwodnego na ssaki morskie i ryby oraz konieczność wdrożenia działań minimalizujących, celem ograniczenia tego oddziaływania. Niniejsze wytyczne nie są jednakże prawnie wiążące; ich wyłącznym celem jest zapewnienie informacji dotyczących określonych aspektów odpowiednich przepisów UE.

W ww. Zawiadomieniu wskazano m.in. poniższe metody redukcji hałasu:

- Łagodny rozruch podczas wbijania pali - stopniowe zwiększanie energii młota i częstotliwości uderzeń przez 20 minut lub dłużej,
- Kurtyny z pęcherzyków powietrza – składa się ona z rury z wylotami wyłożonej na dnie morskim wokół pala w odległości ponad 50 m od miejsca palowania. Do rury wprowadza się za pomocą sprężarek powietrze, które jest następnie wyrzucane z wylotów. Tworzy to stałą kurtynę pęcherzyków powietrza wokół miejsca montażu, co zmniejsza hałas dzięki efektom rozpraszania i pochłaniania.
- Młoty hydrauliczne, posiadające odłączoną akustycznie, dwuścienną obudowę izolacyjną, a przestrzeń między ścianami jest wypełniona powietrzem,
- Tłumiki dźwięku podwodnego: sieci rybackie przymocowane do małych balonów wypełnionych gazem i pianką, które są dostrojone do częstotliwości rezonansowych.
- Koferdamy: sztywna, stalowa rura otaczająca pal. Po wbiciu pala w koferdam, wypompowuje się wodę.
- IHC/NMS: dwuwarstwowy ekran wypełniony powietrzem. Między palem a ekranem znajduje się wielopoziomowy i wielowielkościowy system wtryskujący pęcherzyki powietrza.
- System rezonatorów strojonych: ten system wyciszania hałasu, zainspirowany rezonatorami Helmholtza, wykorzystuje prostą składaną ramę zawierającą układ rezonatorów akustycznych z dwoma płynami (powietrzem i wodą).

Działania wynikające z dokumentów programowych i planistycznych

B

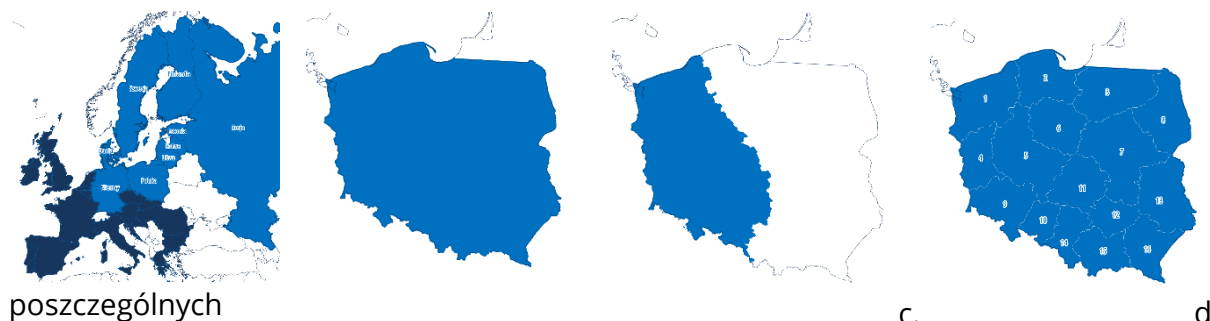
12 Wprowadzenie

Na potrzeby opracowania Krajowego programu ochrony wód morskich przeprowadzono analizę ponad 80 aktualnie obowiązujących⁸⁰ sektorowych programów działań, w tym programów zaprojektowanych bezpośrednio przez HELCOM oraz przyjmowanych na podstawie obowiązującego prawodawstwa.

Przedmiotowe programy dotyczą następujących sektorów gospodarki:

- Gospodarka wodna,
- Zagospodarowanie przestrzenne,
- Rolnictwo,
- Transport⁸¹,
- Rybołówstwo.

Zasięg terytorialny objęty analizowanymi dokumentami programowymi jest silnie zróżnicowany: od powierzchni całej Unii Europejskiej i Rosji (np. Bałtycki Plan Działań HELCOM; Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-1a.), przez obszar Polski (np. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020); Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-1b.), do obszaru dorzecza (np. Plan Gospodarowania Wodami w dorzeczu Odry; Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-1c.) i województwa (Strategiczne Plany Rozwoju Regionalnego

poszczególnych województw; Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-1d). Horyzont czasowy realizacji działań wynika z okresu obowiązywania poszczególnych dokumentów (najdalsza perspektywa czasowa objęta przeanalizowanymi programami to rok 2040 - 2050).

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-1
Przykłady obszarów objętych analizowanymi dokumentami programowymi

⁸⁰ Z uwzględnieniem przeprowadzonych już aktualizacji oczekujących na przyjęcie ze strony Rady Ministrów.

⁸¹ Z uwagi na brak/niewielkie powiązania dokumentów programowych z zakresem transportu lądowego i powietrznego z działaniami w zakresie poprawy stanu wód Morza Bałtyckiego – większość dokumentów została wyłączona z opracowania.

Przeprowadzone prace polegały na identyfikacji działań niezbędnych do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska wód morskich, zawartych w aktualnych programach działań. W znakomitej większości dokumentów mają one charakter sformułowań ogólnikowych i nieskonkretyzowanych, zarówno jeśli chodzi o ich zakres, harmonogram wykonania, jak i odpowiedzialne za ich wdrożenie jednostki. Zebrane w Załączniku 1 informacje szczegółowe zidentyfikowano mając na uwadze:

- a) zasięg geograficzny/lokalizacja miejsca realizacji działania,
- b) podstawę realizacji danego działania,
- c) zakres rzeczowy wynikający z dokumentu,
- d) sposób wdrażania,
- e) okres realizacji,
- f) korzyści wynikające z wdrożenia,
- g) straty wynikające z braku wdrożenia,
- h) jednostkę odpowiedzialną za wdrożenie,
- i) informację czy dane działanie ma być koordynowane regionalnie zgodnie z wymaganiami dyrektywy morskiej,
- j) informację czy jest mowa o jakichś opóźnieniach w związku z realizacją działania,
- k) potencjalne koszty wdrożenia (w PLN),
- l) potencjalne źródło finansowania.

Jednak żaden z analizowanych dokumentów nie zawierał jednocześnie wszystkich powyższych danych.

Identyfikację, o której mowa powyżej, przeprowadzono w odniesieniu do cech charakteryzujących dobry stan wód morskich (zgodnie z art. 153 ust. 1 pkt 1a-k Pr. wod.), tj.:

1. D1 - bioróżnorodność

art. 153 ust. 1 pkt 1a Pr. wod.: utrzymanie różnorodności biologicznej; jakość i występowanie siedlisk oraz rozmieszczenie i różnorodność gatunków odpowiadają dominującym warunkom fizjograficznym, geograficznym i klimatycznym regionu Morza Bałtyckiego

2. D2 - gatunki obce

art. 153 ust. 1 pkt 1b Pr. wod.: „utrzymanie gatunków obcych wprowadzanych do ekosystemów morskich w wyniku działalności człowieka na poziomie niepowodującym negatywnych zmian w tych ekosystemach”;

3. D3 - komercyjne eksploatowane populacje ryb

art. 153 ust. 1 pkt 1c Pr. wod.: „utrzymanie populacji wszystkich ryb i skorupiaków eksploatowanych w celach komercyjnych w bezpiecznych granicach biologicznych oraz rozmieszczenie populacji tych ryb i skorupiaków ze względu na ich wiek i liczebność, świadczące o jej dobrym stanie”;

4. D4 - łańcuchy troficzne

art. 153 ust. 1 pkt 1d Pr. wod.: „występowanie elementów morskiego łańcucha pokarmowego w ilościach i zróżnicowaniu na poziomie zapewniającym różnorodność gatunków i utrzymanie ich pełnej zdolności reprodukcyjnej”;

5. D5 - eutrofizacja

art. 153 ust. 1 pkt 1e Pr. wod.: „ograniczona do minimum eutrofizacja wywołana przez działalność człowieka, w szczególności jej niekorzystne skutki, takie jak straty w różnorodności biologicznej, degradacja ekosystemu, szkodliwe zakwity glonów oraz niedobór tlenu w dolnych partiach wód”;

6. D6 - integralność dna morskiego

art. 153 ust. 1 pkt 1f Pr. wod.: „utrzymanie integralności dna morskiego na poziomie zapewniającym ochronę struktury i funkcji ekosystemów bentosowych oraz brak negatywnego wpływu na te ekosystemy”;

7. D7 - warunki hydrograficzne

art. 153 ust. 1 pkt 1g Pr. wod.: „stała zmiana właściwości hydrograficznych niepowodująca negatywnego wpływu na ekosystemy morskie”;

8. D8 - substancje zanieczyszczające

art. 153 ust. 1 pkt 1h Pr. wod.: „utrzymanie stężenia substancji zanieczyszczających na poziomie niepowodującym zanieczyszczenia wód morskich”;

9. D9 - substancje zanieczyszczające w rybach i owocach morza

art. 153 ust. 1 pkt 1i Pr. wod.: „utrzymanie poziomów substancji zanieczyszczających w rybach oraz skorupiakach i mięczakach przeznaczonych do spożycia przez ludzi, nieprzekraczających poziomów określonych w normach lub przepisach dotyczących poziomów tych substancji”;

10. D 10 - odpady w środowisku morskim

art. 153 ust. 1 pkt 1j Pr. wod.: „utrzymanie właściwości i ilości odpadów na poziomie niepowodującym szkód w środowisku wód morskich, wodach przejściowych i wodach przybrzeżnych”;

11. D11 - hałas podwodny i inne źródła energii

art. 153 ust 1 pkt 1k Pr. wod.: „utrzymanie energii wprowadzanej do wód morskich, w tym podmorskiego hałasu, na poziomie niepowodującym negatywnego wpływu na środowisko wód morskich”.

W załączniku 1 przedstawiono szczegółowo: opis każdego dokumentu programowego, lokalizację/obszar nim objęty, jednostkę/organ wydający, identyfikację działań podstawowych i doraźnych niezbędnych do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska wód morskich (zgodnie z art. 153 ust 1 pkt 1a-k ustawy Pr. wod.) w nim zawartych, działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego⁸² wynikające z dokumentu, ponadto tam gdzie to było możliwe - wskazano presje i zagrożenia dla środowiska morskiego określone w dokumencie.

Wśród organów wydających ww. programy działań znalazły się:

- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.
- German Federal Maritime and Hydrographic Agency (BSH).
- HELCOM lead partner: Swedish Agency for Marine and Water Management.
- Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO).
- Komisja Europejska.
- Komisja Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku (HELCOM).
- Krajowy Zarząd Gospodarki wodnej (KZGW).
- Ministerstwa obsługujące ministrów właściwych do spraw poszczególnych działów administracji rządowej, w szczególności gospodarki morskiej; gospodarki wodnej; środowiska; klimatu; rolnictwa; rozwoju wsi, rybołówstwa, transportu; gospodarki; rozwoju regionalnego; budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa.
- Sejmiki Wojewódzkie.
- Urzędy Morskie w Szczecinie i Gdyni.

Poniżej zaprezentowano wszystkie dokumenty programowe analizowane w ramach niniejszego dokumentu wraz ze wskazaniem ich zasięgu terytorialnego.

⁸² Rozumiane jako działania, które mogą pośrednio wpływać na każdą z cech charakteryzujących stan wód morskich, lecz nie odnoszące się bezpośrednio do żadnej z nich.

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-2
 Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań – teren UE i Rosji, ze szczególnym uwzględnieniem państw nadbałtyckich.

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Bałtycki Plan Działań HELCOM

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-3
Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań – kraje członkowskie Unii Europejskiej.

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Komunikat i plan działania dotyczący utworzenia europejskiego obszaru transportu morskiego bez barier
- Strategia Europa 2020
- Wspólna Polityka Rolna
- Wspólna Polityka Rybołówstwa
- Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego
- Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej „Niebieska Księga”
- Komunikat w sprawie nowego podejścia do zrównoważonej niebieskiej gospodarki w UE „Przekształcenie niebieskiej gospodarki UE na rzecz zrównoważonej przyszłości”
- Zrównoważona Europa 2030 / Agenda Zrównoważonego Rozwoju 2030
- Komunikat – Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 w sprawie przywracania przyrody do naszego życia

- Plan działania UE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń wody, powietrza i gleby

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-4
Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań - państwa członkowskie zlokalizowane nad Morzem Bałtyckim.

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Baltic Scope project
- Pan Baltic Scope project
- BaltSeaPlanVision 2030
- Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
- Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego

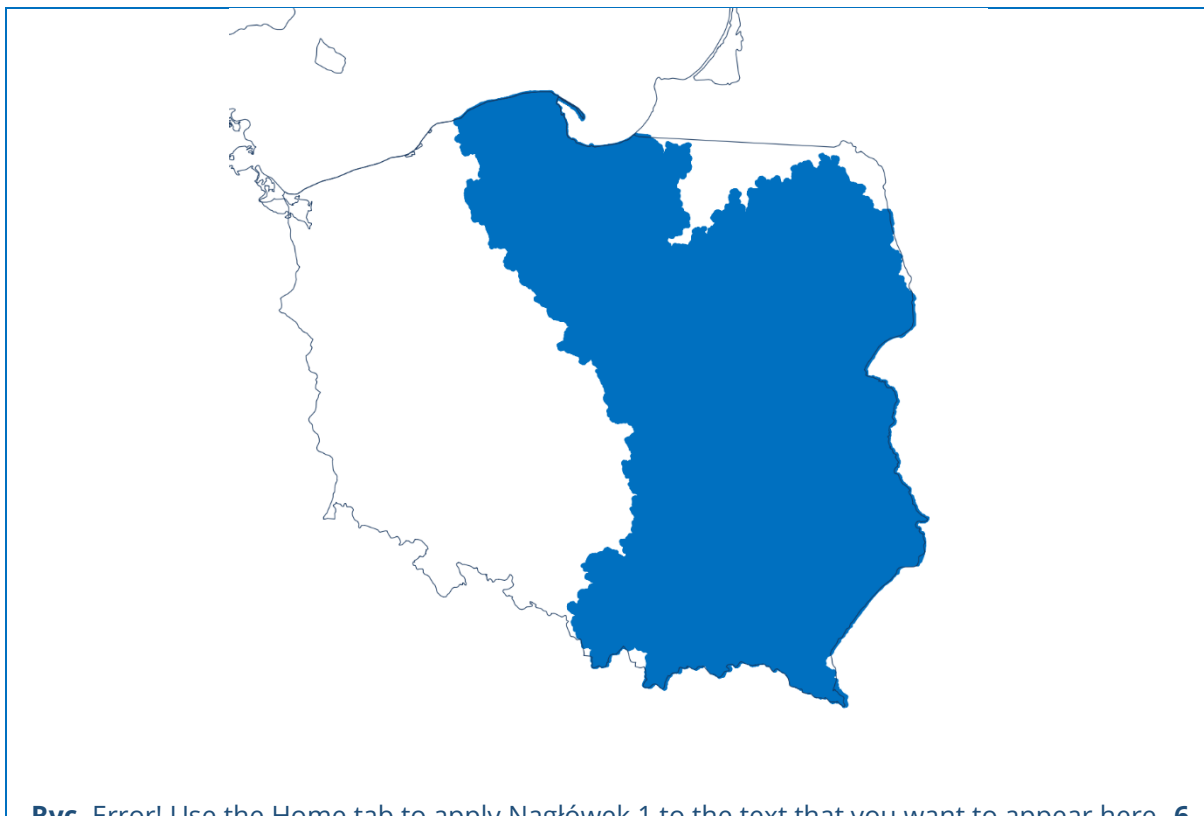

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-5
Programy działań obejmujące swym zasięgiem teren całej Polski

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Krajowa Polityka Miejska 2023
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022
- Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku
- Polityka energetyczna Polski do 2040 roku
- Polityka Ekologiczna Państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej
- Program Operacyjny „Rybnictwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)
- Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
- Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020 / Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025
- Program polskiej energetyki jądrowej
- Program rozwoju polskich portów morskich do 2030 roku
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 / Założenia Programowania Rozwoju Obszarów Wiejskich ze Środków Europejskich na lata 2021-2027

- Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu
- Zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej mający na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych
- Program przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021–2027 z perspektywą do roku 2030 [założenia do programu]
- Krajowy Program renaturyzacji wód powierzchniowych
- V aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2017)
- Projekt VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych
- Program wodno-środowiskowy kraju 2015 [do 2021 r.]
- Program Wieloletni „Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską”
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (SZRWRiR 2030)
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
- Projekt Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-6
Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Wisły oraz dorzecza rzek uchodzących bezpośrednio do Morza Bałtyckiego: Słupi, Łupawy i Łeby oraz rzek zasilających Zalew Wiślany
Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły
- Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły
- Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Wisły
- Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-7
Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Odry oraz dorzecza Regi, Parsęty,
Wieprzy oraz pozostałych rzek uchodzących do Zalewu Szczecińskiego oraz do Morza
Bałtyckiego na zachód od ujścia Słupi

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

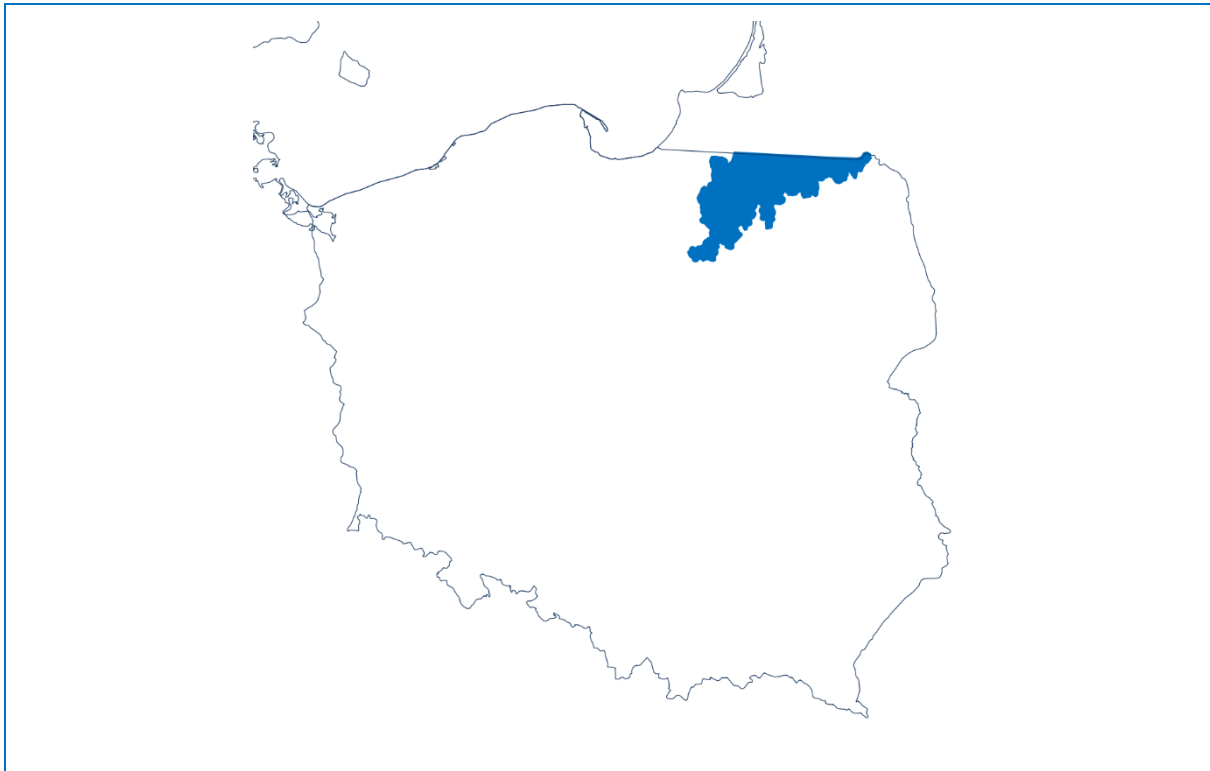
- Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Odry
- Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry
- Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Odry
- Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry
- Projekt drugiej aktualizacji planu gospodarowania wodami dla Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-8
Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Niemna

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna
- Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Niemna
- Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-9
Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Pregoty

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoty
- Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoty
- Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Pregoty
- Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoty

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-10
Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Świeżej

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej
- Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Świeżej

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-11
Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Jarft / Banówki

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

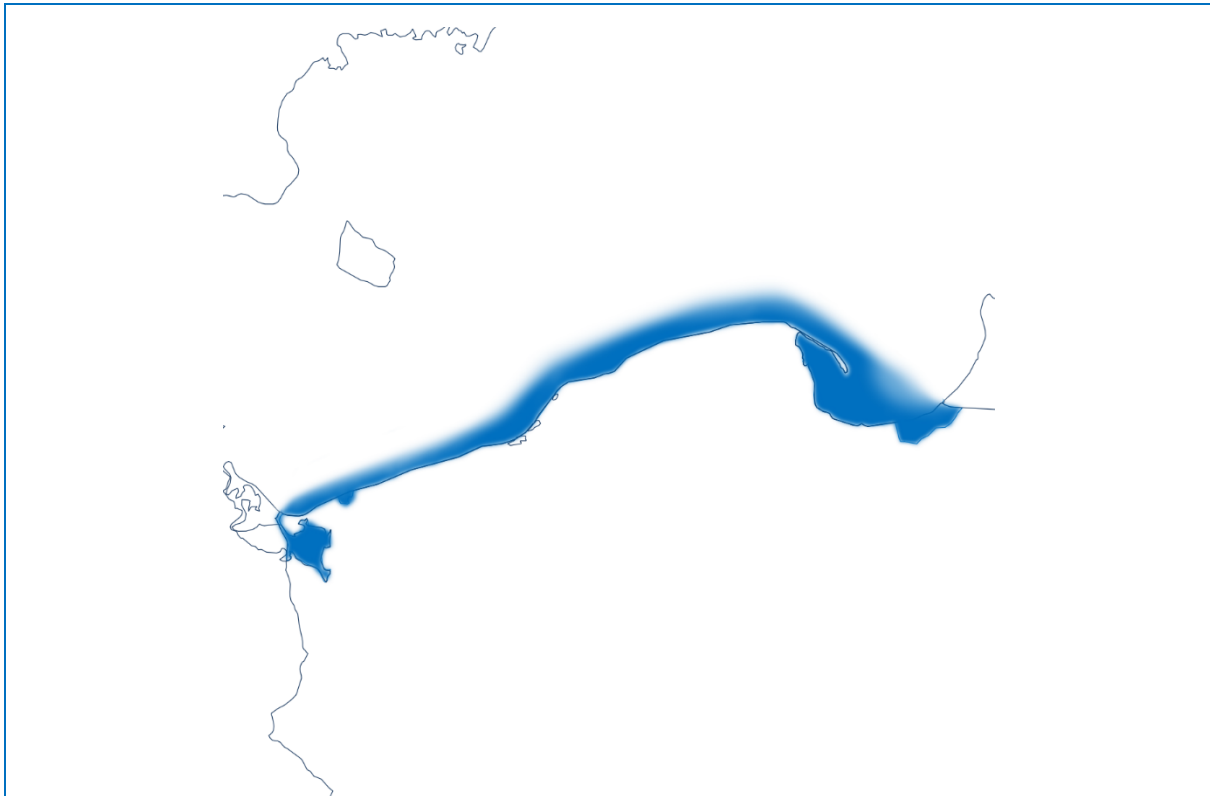
- Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Jarft
- Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Banówki

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-12
Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Ücker

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

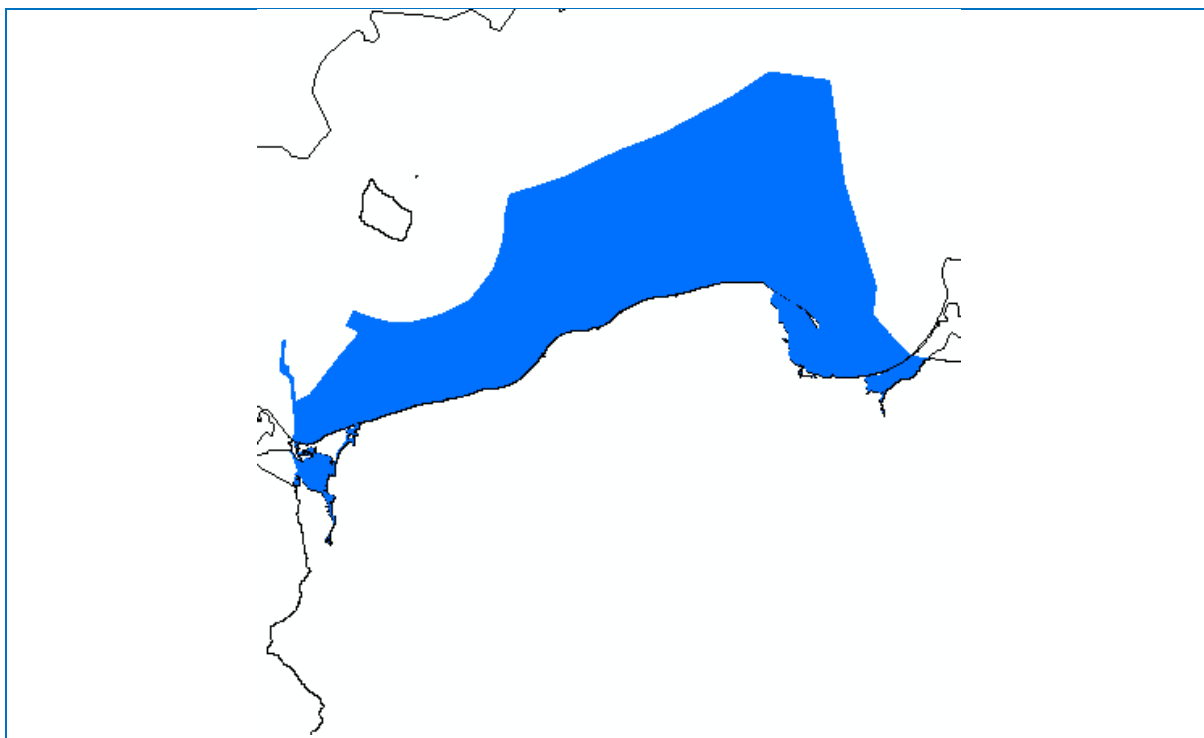
- Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Ücker

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here. -13
Programy działań obejmujące swym zasięgiem wybrzeże Bałtyku, zalew Szczeciński, Kamieński
i zalew Wiślany

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Program ochrony brzegów morskich

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-14
 Programy działań obejmujące swym zasięgiem polskie obszary morskie

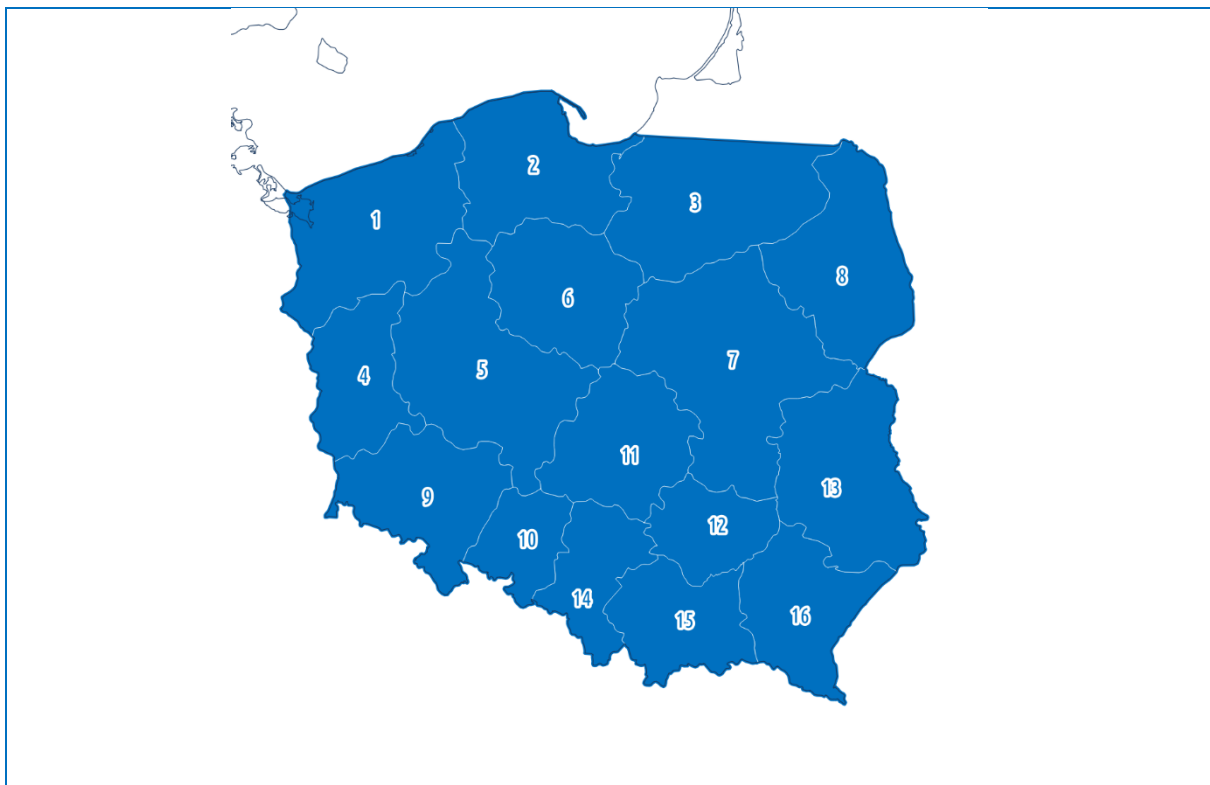
Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Polityka morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)
- Plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej (w skali 1:200 000)
- Krajowy plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego

Integralną częścią Krajowego planu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego są dokumenty portowe (odnoszące się wyłącznie do wód portowych):

- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń wód portowych dla zarządu morską portu Gdynia S.A.
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Świnoujście
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Szczecin
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morską Gdańsk S.A.

- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Darłowo
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Kołobrzeg
- Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Elbląg
- Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Łeba
- Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Ustka

Ryc. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here. -15
Programy działań obejmujące swym zasięgiem poszczególne województwa

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030
- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030
- Strategia Rozwoju Województwa "Małopolska 2030"

- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030
- Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do roku 2020
- Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030
- Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030"
- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2030+
- Warmińsko Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2030
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030

W poniższej tabeli przedstawiono wyniki analiz działań zidentyfikowanych w ramach dokumentów programowych różnego szczebla, które będą miały wpływ na poprawę stanu wód Morza Bałtyckiego w odniesieniu do konkretnych cech charakteryzujących ten stan.

Tab. Error! Use the Home tab to apply Nagłówek 1 to the text that you want to appear here.-1
Wyniki analizy wpływu działań zidentyfikowanych w ramach dokumentów programowych służących poprawie danej cechy.

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
Dokumenty programowe utworzone na poziomie międzynarodowym												
Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego	*		*	*	*	*		*	*			*
Bałtycki Plan Działań HELCOM ⁸⁴	*	*	*	*	*	*		*	*	*		*
Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego	*			*	*	*		*	*	*		*
Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej „Niebieska Księga”	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego	*		*		*	*	*	*	*	*	*	*

⁸³ Rozumiane jako działania mogące mieć wpływ na wszystkie cechy lub ich część, które mogą wpłynąć na poprawę ich stanu, jednak bezpośrednio odnoszące się do żadnej lub do wielu (w drugim przypadku zastosowano odnośnik przy analizie konkretnej cechy).

⁸⁴ W 2018 r. na forum HELCOM podjęto decyzję o potrzebie aktualizacji Planu do końca 2021 r., co znalazło wyraz w Deklaracji Ministerialnej z marca 2018 r.

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
Wspólna Polityka Rybołówstwa	*		*	*		*				*		*
Strategia Europa 2020												*
Wspólna Polityka Rolna					*			*	*			*
Baltic Scope project												*
Pan Baltic Scope project												*
BaltSeaPlanVision 2030	*		*	*	*	*		*	*			*
Zrównoważona Europa 2030	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Komunikat – Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 w sprawie przywracania przyrody do naszego życia	*	*			*	*		*	*			*
Plan działania UE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń wody, powietrza i gleby	*							*	*	*		*
Komunikat w sprawie nowego podejścia do zrównoważonej niebieskiej gospodarki w UE „Przekształcenie niebieskiej gospodarki UE na rzecz zrównoważonej przyszłości”	*		*			*	*	*		*		*
Dokumenty programowe utworzone na poziomie krajowym												
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	*		*	*			*			*		*
V aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2017)	*			*	*	*		*	*			
Projekt VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	*			*	*	*		*	*			
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa	*		*	*	*			*	*			

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
i rybactwa 2030 (SZRWRiR 2030)												
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 / Założenia Programowania Rozwoju Obszarów Wiejskich ze Środków Europejskich na lata 2021-2027	*			*	*	*		*	*			*
Program Operacyjny „Rybactwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)	*	*	*	*		*		*	*	*		
Programu wodno-środowiskowy kraju 2015	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030												*
Krajowy plan gospodarki odpadami 2022								*		*		*
Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów										*		*
Krajowy plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego	*							*	*	*		*
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku	*						*	*	*	*		*
Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020					*		*					*
Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020 / Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020	*		*	*		*						*
Polityka Ekologiczna Państwa 2030 - strategia rozwoju	*		*		*		*	*		*	*	*

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
w obszarze środowiska i gospodarki wodnej												
Krajowa Polityka Miejska 2023					*							
Program rozwoju polskich portów morskich do 2030 roku					*					*	*	
Polityka energetyczna Polski do 2040						*	*	*				
Program polskiej energetyki jądrowej												
Program Wieloletniego „Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską”												
Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030							*					*
Krajowy Programu renaturyzacji wód powierzchniowych	*					*		*				*
Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu	*			*	*			*	*			*
Dokumenty programowe utworzone na poziomie regionalnym												
Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły [do 2021]	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*
Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Odry [do 2021]	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*
Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Jarft [do 2021]					*	*		*	*			*

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna [do 2021]					*	*		*	*			*
Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoty [do 2021]					*	*		*	*			*
Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej [do 2021]					*	*		*	*			*
Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Ücker [do 2021]					*	*		*	*			*
Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Wisły	*		*	*	*	*		*	*	*	*	
Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Odry	*		*	*	*	*		*	*	*	*	
Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Niemna	*		*	*	*	*		*	*	*	*	
Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Pregoty	*		*	*	*	*		*	*	*	*	
Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Świeżej	*		*	*	*	*		*	*	*	*	
Projekt II aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami dla dorzecza Banówki	*		*	*	*	*		*	*	*	*	
Program ochrony brzegów morskich	*			*		*	*					
Plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej	*		*	*	*	*	*	*	*	*		*
Polityka morska Rzeczypospolitej Polskiej do	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)												
Strategia rozwoju województwa Pomorskiego 2030					*	*		*				*
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030												
Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego.					*			*	*			*
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+					*							
Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030					*							*
Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030	*				*							
Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030					*							
Strategia rozwoju województwa lubuskiego do roku 2030					*							
Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030					*							
Strategia rozwoju województwa opolskiego do roku 2020					*							
Strategia rozwoju województwa łódzkiego 2030					*			*	*			*

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11	
Strategia rozwoju województwa śląskiego "Śląskie 2030"					*			*	*			
Strategia Rozwoju Województwa "Małopolska 2030"					*			*	*			
Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2030+					*							
Strategia rozwoju województwa lubelskiego do roku 2020					*							
Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030					*		*	*				
Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły							*					*
Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry							*					*
Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregocy												*
Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły					*							*
Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry					*							*
Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna					*							*
Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem					*							*

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³	
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11		
Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregocy													
Projekt Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy	*				*								*

Objaśnienia: na szaro wskazano projekty dokumentów oczekujące ostatecznego przyjęcia – działania wskazane w ww. dokumentach w *Analizie* będą określane jako „istniejące-niewdrożone”.

13 Działania przewidziane w dokumentach programowych dla poprawy stanu morskich wód w ramach poszczególnych cech charakterystycznych

W kolejnych podrozdziałach zaprezentowano działania zidentyfikowane w ramach poszczególnych dokumentów programowych mające na celu poprawę jakości wód morskich Bałtyku. Szczegółowa analiza wszystkich dokumentów programowych została przedstawiona w Załączniku 1. Wszystkie działania podzielono na cztery kategorie:

- istniejące działania zidentyfikowane w ramach obowiązujących dokumentów programowych szczebla międzynarodowego,**
- istniejące działania zidentyfikowane w ramach obowiązujących dokumentów programowych szczebla krajowego i regionalnego,**
- istniejące działania ogólne** – wskazania, które mają wpływ na ogólną poprawę kondycji wód Bałtyku, wpływając zazwyczaj na każdą z cech, ale na żadną konkretnie – z czego wynika brak przypisania ich bezpośrednio do cech,
- istniejące-niewdrożone** – działania zidentyfikowane w ramach aktualizacji dokumentów i ich projektów jeszcze niewdrożonych. Należy podkreślić, że działania zakwalifikowane do tej kategorii w niektórych przypadkach stanowią jedynie propozycję wzmocnienia działań zidentyfikowanych jako istniejące w innych aktualnie obowiązujących programach, także poprzez ich powtarzanie w nowej perspektywie czasowej.

13.1 D1 Bioróżnorodność

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich (Raport dla Komisji Europejskiej, KZGW)* celem środowiskowych dla bioróżnorodności jest zredukowanie lub utrzymanie na obecnym poziomie presji antropogenicznej zapewniające utrzymanie naturalnych siedlisk, w których zachowana jest naturalna różnorodność biologiczna występujących elementów biotycznych i zapewniona ochrona siedlisk w ramach obszarów chronionych Natura 2000. Mając powyższe na uwadze, w ramach analizowanych dokumentów programowych zidentyfikowano działania mające pozytywny wpływ na tę cechę.

13.1.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

W ramach programów szczebla międzynarodowego zidentyfikowano liczne działania mające wpływ na poprawę bioróżnorodności w basenie Morza Bałtyckiego. Najważniejsze przedstawiono poniżej (analiza szczegółowa patrz: załącznik 1):

- Odtworzenie i utrzymanie integralności dna morskiego na poziomie gwarantującym odpowiednie funkcjonowanie ekosystemów.
- Wskazanie na potrzebę realizacji działań mających wpływ na jakość wody, która gwarantuje integralność, odpowiednią strukturę i funkcjonowanie ekosystemów.
- Ukierunkowanie na działania zapewniające odpowiednią ochroną w obrębie morskich obszarów chronionych.
- Tworzenie planów ochrony dla morskich obszarów Natura 2000 i BSPA (MPA) wraz z ich wdrożeniem.
- Tworzenie i aktualizacja „check-list” morskich biotopów, w tym zmapowanie najcenniejszych siedlisk, w tym szczególnie wrażliwych na presje antropogeniczne.
- Tworzenie czerwonych list siedlisk przyrodniczych, monitorowanie rozmieszczenia i stanu gatunków i siedlisk.
- Ocena możliwości reintrodukcji zagrożonych gatunków w szczególności typowych dla strefy płytkich obszarów w obrębie południowego Bałtyku.
- Rozwój bazy danych o występowaniu i śmiertelności ssaków morskich, wdrożenie rozwiązań ograniczających śmiertelność ssaków w sieciach rybackich.
- Rozwój badań nad oceną i gromadzeniem danych dotyczących wpływu rybołówstwa na środowisko.

- Zapewnienie spójności z celami określonymi w decyzji Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej w sprawie strategicznego planu na lata 2011-2020 dotyczącego różnorodności biologicznej oraz z celami w zakresie różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie Wspólnej Polityki Rybołówstwa.
- Ekosystemowe podejście do gospodarowania zasobami morskimi, zakładając użytkowanie zasobów morskich w sposób gwarantujący stabilność populacji i utrzymanie zdolności samoodtwarzania.
- Rozwój selektywnych metod połowu, zmniejszających negatywne oddziaływania na środowisko.

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z bioróżnorodnością, np. zadania

- 2.4 - Do 2030 roku utworzyć systemy zrównoważonej produkcji żywności oraz wdrożyć praktyki odpornego rolnictwa mające zwiększyć wydajność i produkcję, podtrzymywać ekosystemy, wzmocnić zdolność przystosowania się do zmian klimatycznych, ekstremalnych zjawisk pogodowych, suszy, powodzi i innych katastrof, a także mające stopniowo poprawiać jakość gleby i gruntów,
- 2.5 - Do 2020 roku zapewnić różnorodność genetyczną nasion, roślin uprawnych, zwierząt hodowlanych i udomowionych oraz powiązanych z nimi dzikich gatunków. Należy skutecznie zarządzać bankami nasion i roślin oraz różnorodnymi ich odmianami na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym, jak również promować dostęp do oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści płynących z eksploatacji zasobów genetycznych oraz związanej z nimi tradycyjnej wiedzy, zgodnie z ustaleniami na szczeblu międzynarodowym,
- 6.6 - Do 2020 roku zapewnić ochronę i odnowić ekosystemy zależne od wody, w tym tereny górskie, lasy, tereny podmokłe, rzeki, jeziora i wody podziemne,
- 14.2 - Do 2020 zarządzać i chronić morskie i przybrzeżne ekosystemy w sposób zrównoważony, tak by uniknąć znacznych, niekorzystnych skutków, w tym poprzez wzmocnienie ich odporności i działania na rzecz odtworzenia ich zasobów oraz zapewnić dobry stan i produktywność oceanów,
- 14.4 - Do 2020 roku skutecznie uregulować kwestie pozyskiwania owoców morza oraz wyeliminować nadmierne połowy ryb, nielegalne, niezarejestrowane i nieuregulowane rybołówstwo oraz destrukcyjne praktyki połowów, oraz wdrożyć poparte naukowo plany zarządzania, tak by w możliwie najkrótszym czasie odbudować populację ryb, co najmniej do poziomu umożliwiającego maksymalny, odnawialny poziom zrównoważonych połowów, zgodnie charakterystyką poszczególnych gatunków,
- 14.5 - Do 2020 roku objąć ochroną co najmniej 10% wybrzeży i obszarów morskich, zgodnie z krajowym i międzynarodowym prawem i korzystając z najlepszych źródeł informacji naukowych,
- 14.A - Poszerzać wiedzę naukową, rozwijać potencjał badawczy i przekazywać technologie morskie, uwzględniając Kryteria i Wytyczne Międzyrządowej Komisji Oceanograficznej w Sprawie Transferu Technologii Morskich (*Intergovernmental Commission Criteria and Guidelines on the Transfer of Technology*), aby poprawić kondycję oceanów i zwiększyć wpływ morskiej bioróżnorodności na rozwój krajów

rozwijających się, w szczególności krajów rozwijających się położonych na małych wyspach i krajów najslabiej rozwiniętych,

- 15.5 - Podjąć pilne i znaczące działania zmniejszające degradację naturalnych siedlisk; powstrzymać uratę bioróżnorodności; do 2020 roku chronić zagrożone gatunki i zapobiec ich wyginięciu,
- 15.7 - Podjąć pilne działania kończące z procederem kłusownictwa i handlem chronionymi gatunkami zwierząt i roślin; podjąć działania zapobiegające nabywaniu i sprzedaży nielegalnych produktów dzikiej przyrody,
- 15.9 - Do 2020 roku włączyć kwestie bioróżnorodności i ekosystemów do krajowych i lokalnych planów i sprawozdań, strategii redukcji ubóstwa oraz w procesy rozwojowe.
- 15.A - Mobilizować i znacząco zwiększyć środki finansowe pochodzące z różnych źródeł na ochronę i zrównoważone wykorzystywanie bioróżnorodności i ekosystemów,
- 15.C - Wzmocnić globalne wysiłki zwalczające kłusownictwo i handel chronionymi gatunkami, w tym poprzez zwiększenie możliwości korzystania przez lokalne społeczności ze stabilnych źródeł utrzymania.

13.1.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Sektorowe programy działań przyjęte na szczeblu krajowym i regionalnym uwzględniają działania mające na celu poprawę stanu bioróżnorodności w Bałtyku. Wśród najważniejszych działań należy wymienić:

Program Operacyjny „Rybnictwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)

- Ochronę i odbudowę morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich.
- Stworzenie systemu rekompensat w ramach zrównoważonej działalności połowowej – zbieranie utraconych narzędzi połowowych i odpadów morskich.
- Mechanizmy finansowe wspierające inne techniki połowowe, testowanie nowych narzędzi.
- Wspieranie metod połowowych o mniejszych negatywnych oddziaływaniach na ptaki i ssaki morskie.
- Wspieranie działań minimalizujących wpływ rybactwa na populacje ptaków i ssaków w wyniku przyłowu.

Plan ochrony, plany zadań ochronnych obszarów Natura 2000 obejmujące przybrzeżne wody Bałtyku oraz wody przejściowe stanowią istotny element zapewnienia dobrego stanu wód morskich w zakresie bioróżnorodności. Wzdłuż niemal całego wybrzeża rozciągają się obszary Natura 2000 powołane dla ochrony ptaków (OSO), obejmujące zdecydowaną większość osobników gatunków ptaków zimujących i migrujących w obrębie polskich wód terytorialnych. Morskie siedliska przyrodnicze i gatunki zwierząt inne niż ptaki chronione są w obrębie siedliskowych obszarów Natura 2000 (SOO). Cele ochrony obszarów Natura 2000 są spójne z koniecznością zapewnienia dla GES cechy D1 Bioróżnorodność opisującej stan wód morskich.

Zgodnie z przepisami u.o.p., obszary Natura 2000 muszą posiadać plany zadań ochronnych lub plany ochrony, status tych dokumentów w polskich obszarach Natura 2000 jest następujący:

- funkcjonujące (przyjęte zarządzeniem RDOŚ) plany zadań ochronnych obszarów Natura 2000,
- plany ochrony opracowane, ale nie ustanowione rozporządzeniem Ministra Środowiska,

Istnieją również obszary Natura 2000, gdzie nie podjęto jeszcze prac nad opracowaniem planów zadań ochronnych/planów ochrony.

- Ustanowienie i wdrożenie działań wynikających z opracowanych dokumentów planistycznych dla obszarów Natura 2000 wypełnia zakres koniecznych prac bezpośrednio przyczyniających się do zapewnienia GES w zakresie cechy D1 Bioróżnorodność. Nadal pozostają istotne luki w wiedzy i skutecznych metodach ochrony, które muszą zostać uzupełnione w toku realizacji dokumentów planistycznych dla obszarów Natura 2000. Obszary Natura 2000 chroniące siedliska i gatunki morskie pokrywają się przestrzennie z innymi istotnymi krajowymi formami ochrony przyrody m.in. parkami narodowymi.

- Ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków - przyczyni się to w szerszej skali przestrzennej i czasowej do poprawy jakości wód morskich, w tym ograniczenia ich eutrofizacji co wpływa pozytywnie na stan siedlisk morskich i gatunków.

Oprócz chowu ryb konsumpcyjnych ważnym elementem akwakultury jest produkcja cennych gatunków ryb do zarybień wód otwartych, które to ważne zagadnienie nie zostało wzmiankowane w należyty sposób. Zarybienia pozwalają utrzymać właściwy stan ichtiofauny wód śródlądowych oraz utrzymania cennych dla polskiego rybactwa gatunków ryb dwuśrodowiskowych, takich jak np. troć i łosoś. Zarybienia pozwalają również zapewnić atrakcyjność amatorskiego wędkowania, które generuje duże przychody nie tylko podmiotom rybackim.

Rozstrzygnięcie strategiczne: Warunkiem zrównoważonej produkcji rybackiej jest ochrona zasobów wody i cennych gatunków ryb.

Biorąc pod uwagę negatywne skutki zmian klimatu oraz sukcesywnie pogarszający się stan zasobów Morza Bałtyckiego, w celu zapewnienia możliwości kontynuowania działalności połowowej na poziomie ekonomicznej opłacalności i uzyskiwanie stabilnych dochodów z tej działalności, coraz większym wyzwaniem i koniecznością będzie wzmocnienie działań przyczyniających się do zmniejszenia presji połowowej oraz ochrony zasobów i środowiska morskiego, w tym wdrażanie działań innowacyjnych z zakresu zwiększenia selektywności narzędzi połowowych. Niezbędna będzie także odnowa stada dorsza bałtyckiego i innych intensywnie eksploatowanych gatunków ryb. Dlatego działania dotychczas podejmowane w ramach wspólnej polityki rybołówstwa, polegające na utrzymaniu trwałej równowagi między zdolnością połowową a zasobami, przy zapewnieniu osłon społeczno-ekonomicznych dla zatrudnionych w sektorze rybołówstwa (szczególnie w odniesieniu do segmentu łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego) powinny być kontynuowane.

Rozstrzygnięcie strategiczne: Wzmocnienie działań przyczyniających się do zmniejszenia presji połowowej oraz ochrony zasobów i środowiska morskiego.

(zapisy w sekcji Podsumowanie wyników diagnozy dotyczącej produkcji rybackiej ze strategicznymi rozstrzygnięciami).

Kierunek interwencji: 1.2. Jakość i bezpieczeństwo żywności

1.2.11. rozwój rolnictwa ekologicznego oraz prośrodowiskowych technik w produkcji rybackiej;

Kierunek interwencji: 1.3. Rozwój innowacji, cyfryzacji i przemysłu 4.0. w sektorze rolno-spożywczym

1.3.14. transfer wiedzy z sektora nauki w zakresie innowacyjnych rozwiązań na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu sektora rybackiego na środowisko, poprawy stanu środowiska i żywych zasobów wód;

1.3.15. zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych w ramach kontroli i egzekwowania przepisów WPRyb (użycie dronów w kontroli rybołówstwa

morskiego, wykorzystanie technik satelitarnych do obmiarów stawów hodowlanych);

Polityka Ekologiczna Państwa 2030

W Polityce Ekologicznej państwa zwrócono uwagę na ochronę gatunków i siedlisk Morza Bałtyckiego i efektywne zarządzanie obszarami morskimi Natura 2000 głównie poprzez pełną realizację i wdrożenie planów zadań oraz planów ochrony, a także doskonalenia systemu ocen oddziaływania na środowisko. Wskazano także na potrzebę uzupełnianiu sieci form ochrony przyrody, a także usprawnienia ochrony w istniejących obszarach. W zakresie ochrony bioróżnorodności morza zwrócono uwagę na ochronę światowej populacji wielorybów poprzez czynny udział w spotkaniach Międzynarodowej Komisji Wielorybniczej poprzedzonych aktywnym udziałem w procesie wypracowania wspólnego stanowiska Unii Europejskiej. Wskazano także potrzebę na realizację pilotażowego monitoringu gatunków i siedlisk pomorskich.

Krajowy plan zwalczania zanieczyszczeń środowiska morskiego

W dokumencie określono działania mające na celu identyfikację, szybkie usunięcie zanieczyszczeń i zagrożeń, które mogłyby zagrozić środowisku morskemu, w tym bioróżnorodności.

Do kart akwenów w części dotyczącej warunków korzystania z akwenów, wprowadzono zapisy związane z ochroną bioróżnorodności (ograniczenia realizacji funkcji do sposobów niezagrażających funkcji korytarza migracyjnego ryb i uwzględniających konieczność zabezpieczenia dwukierunkowej migracji ryb, ekologicznej funkcji tarlisk i przeżywalności wczesnych stadiów rozwojowych ryb (ikry i larw) gatunków komercyjnych; w akwenach, w których zgromadzony materiał planistyczny wskazuje na fakt licznego gromadzenia się ptaków, wprowadzono ograniczenia realizacji funkcji do sposobów niewpływających znacząco negatywnie na dobrostan ptaków czy warunki dla lęgu ptaków; w akwencie, gdzie materiał planistyczny wskazuje na dobre warunki dla rozrodu morświna i wychowu młodych, wprowadzono ograniczenia prac i działań zakłócających ten proces, w tym ograniczono wykonywanie rybołówstwa.

Sformułowano zasady korzystania z przestrzeni morskiej w sposób zintegrowany i uwzględniający jej obecne i przyszłe użytkowania, m. in.: ograniczono wznoszenie i układanie elementów liniowych infrastruktury technicznej, a w przypadku układania kabli i rurociągów nakazano przywrócenie siedliska do stanu pierwotnego i zakazano naruszania dna w obszarach.

Wprowadzono ograniczenia przestrzenne w zakresie wznoszenia sztucznych wysp i konstrukcji oraz tworzenie kąpielisk oraz miejsc wykorzystywanych do kąpieli. Wydzielono siedem akwenów o funkcji podstawowej pozyskiwania energii odnawialnej oraz sześć akwenów o funkcji podstawowej ochrony środowiska i przyrody w celu zapewnienia integralności przestrzennej najbardziej cennym obszarom morskim pod względem walorów przyrodniczych.

13.1.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

- Kompleksowy system gromadzenia danych i wyników prac badawczych dotyczących środowiska morskiego umożliwiający wykorzystywanie informacji do zarządzania i planowania działań gospodarczych. Pośrednie wspieranie ochrony ekosystemów morskich.

BaltSeaPlanVision 2030	<ul style="list-style-type: none"> Dokument wskazuje na konieczność uwzględnienia i integracji planowania przestrzennego i realizacji celów środowiskowych dla wód morskich do 2020 r. Sporządzone pilotażowe plany zagospodarowania zawierające ważne uwarunkowania do uwzględnienia w procesach planistycznych.
Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego	<ul style="list-style-type: none"> Plan formułuje obszary działań koniecznych do podjęcia w związku z realizacją celów środowiskowych dla wód morskich w kontekście RDSM.
Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego	<ul style="list-style-type: none"> Wskazania dla międzysektorowej współpracy w dziedzinach takich jak gospodarka, środowisko, społeczeństwo - na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska Morza Bałtyckiego. Integracja różnych polityk pośrednio przyczyniających się do poprawy stanu ekosystemów morskich.
Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły [do 2021 r.] / Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Odry [do 2021 r.]	<ul style="list-style-type: none"> Podkreślenie znaczenia współpracy międzynarodowej w ramach tak zwanej Konwencji Helsińskiej w celu ochrony środowiska morskiego przed wszelkiego rodzaju zanieczyszczeniami. Główne działania państw – stron Konwencji Helsińskiej, skupiają się obecnie na realizacji Bałtyckiego Planu Działań, który zakłada osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego Bałtyku do 2021 r. W Polsce cele tego planu mają zostać zrealizowane poprzez działania zawarte w Krajowym Programie Wdrażania Bałtyckiego Planu Działań HELCOM. Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw, w tym kontrola nielegalnych działań właścicieli terenu.

13.1.4 Działania istniejące – niewdrożone

Plan ochrony, plany zadań ochronnych	Z uwagi na wdrożenie Planów jedynie dla części obszarów, działania opisane w podrozdziale 2.1.2. dla tych samych dokumentów mają zastosowanie w ramach tzw. działań istniejących niewdrożonych (tam gdzie Plany nie zostały ustanowione i wdrożone).
--------------------------------------	--

IlaPGW zawiera Program działań ukierunkowany na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych.

Dla obszarów jcwp przejściowych i przybrzeżnych w dorzeczu Wisły i Odry określono m.in. działania:

- Kategoria działań: Poprawa warunków dla obszarów chronionych
Grupa działań: Działania wynikające z planów ochrony/planów zadań ochronnych ustanowionych dla obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, ustanowione w ustawie o ochronie przyrody, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie

Działania te dotyczą również D11.

Wspomagający wpływ działań z grup, w szczególności, wdrażanych w rejonach przybrzeżnych:

- Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych.
- Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych.
- Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji.

Efekt osłabiający działań z grupy: Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji – w odniesieniu do celów środowiskowych / bioróżnorodności, wskazać należy powstanie barier dla wędrówek ryb i innych organizmów wodnych w wyniku budowy zbiorników oraz podpiętrzania jezior.

13.2 D2 Gatunki obce

Zgodnie z *Aktualizacją Zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport dla Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla wód morskich w zakresie cechy „gatunki obce” jest utrzymanie poziomu gatunków obcych wprowadzonych w wyniku działalności człowieka, który nie zmienia struktury ekosystemu.

13.2.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

Bałtycki Plan Działań HELCOM

- Zapobieganie wprowadzaniu obcych gatunków jako działanie zmierzające do osiągnięcia właściwego stanu ochrony Morza Bałtyckiego.
- We współpracy z Konwencją o ochronie środowiska morskiego obszaru Północno-Wschodniego Atlantyku (*Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic - OSPAR Convention*) zbadanie, i jeśli to możliwe - wyznaczenie obszarów poza Morzem Bałtyckim na wymianę wód balastowych.
- Założenia co do wdrożenia Konwencji o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami ograniczającej negatywny wpływ rozprzestrzenienia się obcych gatunków inwazyjnych wraz z wodami balastowymi statków.

Agenda na Rzecz
Zrównoważonego Rozwoju
2030 / Zrównoważona
Europa 2030

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z gatunkami obcymi, np. zadanie:

- 15.8. - Do 2020 roku wprowadzić środki uniemożliwiające wprowadzanie nowych gatunków obcych na danym obszarze oraz znacząco zmniejszyć ich wpływ na ekosystemy wodne i lądowe; kontrolować lub wyeliminować wybrane gatunki.

13.2.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Polityka morską
Rzeczypospolitej Polskiej do
roku 2020 (z perspektywą
do roku 2030)

- Zapobieganie introdukcji obcych gatunków inwazyjnych przenoszonych przez wody balastowe.

13.2.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego	<ul style="list-style-type: none"> Stworzenie kompleksowego systemu gromadzenia danych i wyników prac badawczych dotyczących środowiska morskiego umożliwiający wykorzystywanie informacji do zarządzania i planowania działań gospodarczych. Pośrednie wspieranie ochrony ekosystemów morskich.
Aktualizacje Planów gospodarowania wodami dla dorzeczy [do 2021 r.]	<ul style="list-style-type: none"> W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych- prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna Główny Inspektor Rybołówstwa Morskiego.
Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju [do 2021 r.]	<ul style="list-style-type: none"> Regulacja wprowadzania do środowiska przyrodniczego gatunków obcych (wydawanie zezwoleń). Podstawa prawna art. 120 ustawy o ochronie przyrody. Jednostki odpowiedzialne: GDOŚ i RDOŚ.

13.3 D3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport dla Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowych dla cechy „komercyjne połowy” jest utrzymanie populacji komercyjnie eksploatowanych ryb i skorupiaków w bezpiecznych granicach biologicznych odpowiadających warunkom naturalnym poprzez ograniczenie presji antropogenicznych, tj. ustanowienie limitów połowowych gwarantujących osiągnięcie maksymalnego zrównoważonego połowu eksploatowanych gatunków.

13.3.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

Bałtycki Plan Działań HELCOM

Strategia Unii
Europejskiej dla
regionu Morza
Bałtyckiego

- Apel do właściwych organów w zakresie rybołówstwa, aby podjąć wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia, by do 2020 populacje wszystkich eksploatowanych komercyjnie gatunków ryb były w bezpiecznych granicach biologicznych, osiągały Maksymalny Zrównoważony Połów, były rozmieszczone w naturalnych zasięgach występowania gatunków i zawierały pełny zakres wieku i rozmiarów osobniczych.
- Wezwano, by w zakresie rybołówstwa we współpracy z Baltic RAC i HELCOM podjąć następujące działania:
 - a. przygotować wieloletnie plany zarządzania dla komercyjnie poławianych ryb, tak by w celu zrównoważonego zarządzania tymi gatunkami zgodnie WPRyb
 - b. zaapelowano do władz, by podjęły niezwłocznie działania w celu eliminacji nielegalnych, nieuregulowanych i niezgłaszanych połowów.
- Zmniejszenie ilości związków odżywczych w morzu do dopuszczalnych poziomów

1. Zintegrowana polityka morska UE przyczyni się do opracowania i realizacji programu prac.
2. Projekty:
 - a. zwalczanie nielegalnych połowów i destrukcyjnych połowów po dnie morskim na pełnym morzu,
 - b. przegląd zwolnień z unijnych przepisów prawa pracy dla sektora przewozów morskich i rybołówstwa
3. Prowadzenie zdecydowanych działań na rzecz odbudowy zasobów ryb, wymagające wiarygodnych danych naukowych i wzmocnienia wieloletniego planowania. Komisja podejmie działania gwarantujące, że wspólna polityka rybołówstwa odzwierciedli podejście ekosystemowe strategii na rzecz środowiska morskiego i będzie zmierzać do wyeliminowania nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów w wodach przybrzeżnych i na pełnym morzu. Zarządzanie zasobami ryb z zastosowaniem zasady maksymalnie zrównoważonego połowu zapewni lepszą przyszłość europejskiej społeczności rybackiej i przyczyni się do bezpieczeństwa żywnościowego Europy; cel ten trzeba osiągnąć do 2015 r., zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami.
4. Rozwój akwakultury w zakresie chowu i hodowli owoców morza w ramach regulacyjnych, które wspierają przedsiębiorczość oraz innowacje, a także zapewniają zgodność z wysokimi normami ekologicznymi i zdrowotnymi.

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z komercyjnie eksploatowanymi populacjami ryb, np. zadania:

- 2.5 - Do 2020 roku zapewnić różnorodność genetyczną nasion, roślin uprawnych, zwierząt hodowlanych i udomowionych oraz powiązanych z nimi dzikich gatunków. Należy skutecznie zarządzać bankami nasion i roślin oraz różnorodnymi ich odmianami na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym, jak również promować dostęp do oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści płynących z eksploatacji zasobów genetycznych oraz związanej z nimi tradycyjnej wiedzy, zgodnie z ustaleniami na szczeblu międzynarodowym,
- 12.3 - Do 2030 roku zmniejszyć o połowę globalną ilość marnowanej żywności per capita w sprzedaży detalicznej i konsumpcji, zmniejszyć straty żywnościowe w procesie produkcji i dystrybucji, w tym straty powstałe podczas zbiorów,
- 14.2 - Do 2020 zarządzać i chronić morskie i przybrzeżne ekosystemy w sposób zrównoważony, tak by uniknąć znacznych, niekorzystnych skutków, w tym poprzez wzmocnienie ich odporności i działania na rzecz odtworzenia ich zasobów oraz zapewnić dobry stan i produktywność oceanów,
- 14.4 - Do 2020 roku skutecznie uregulować kwestie pozyskiwania owoców morza oraz wyeliminować nadmierne połowy ryb, nielegalne, niezarejestrowane i nieuregulowane rybołówstwo oraz destrukcyjne praktyki połowów, oraz wdrożyć poparte naukowo plany zarządzania, tak by w możliwie najkrótszym czasie odbudować populację ryb, co najmniej do poziomu umożliwiającego maksymalny, odnawialny poziom zrównoważonych połowów, zgodnie z charakterystyką poszczególnych gatunków,
- 14.6 - Do 2020 roku wyeliminować określone formy subwencji na rybołówstwo, które przyczyniają się do budowy nadmiernych zdolności i przełowienia ryb, wyeliminować subwencje przyczyniające się do nielegalnego, nieraportowanego i nieuregulowanego rybołówstwa; nie wprowadzać nowych subwencji tego typu, przyznając że skuteczne, specyficzne i zróżnicowane traktowanie krajów rozwijających się i najslabiej rozwiniętych powinno być integralną częścią negocjacji dotyczących subwencji na rybołówstwo, prowadzonych w ramach Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organization),
- 14.7 - Do 2030 roku zwiększyć korzyści ekonomiczne dla rozwijających się państw położonych na małych wyspach i krajów najslabiej rozwiniętych, płynące z wykorzystywania zasobów

morskich, w tym poprzez zrównoważone zarządzanie rybołówstwem, akwakulturą i turystyką,

- 14.B - Zapewnić lokalnym rybakom łowiącym na małą skalę dostęp do rynków i zasobów morskich,
- 14.C - Zwiększyć ochronę i zrównoważone wykorzystywanie oceanów i ich zasobów poprzez wdrażanie prawa międzynarodowego, zgodnego z Konwencją Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza (United Nations Convention on the Law of the Sea - UNCLOS), która zapewnia ramy prawne odnośnie ochrony i zrównoważonego wykorzystania oceanów i ich zasobów, oraz zgodnego z paragrafem 158 dokumentu końcowego szczytu Rio+20 „Przyszłość, jaką chcemy mieć”.

13.3.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Strategia
zrównoważonego rozwoju
wsi, rolnictwa i rybactwa
2030 (SZRWIR 2030)

- Wzmocnienie działań przyczyniających się do zmniejszenia presji połowowej oraz ochrony zasobów i środowiska morskiego, w tym wdrażanie działań innowacyjnych z zakresu zwiększenia selektywności narzędzi połowowych.

Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju
[do 2021 r.]

- promowanie zrównoważonego rybołówstwa oraz akwakultury: W ramach priorytetu finansowane będą działania związane z: zaprzestaniem działalności połowowej, zmniejszeniem oddziaływania rybołówstwa na środowisko morskie, ochroną i odbudową morskiej bioróżnorodności biologicznej i ekosystemów morskich w kontekście zrównoważonej działalności połowowej (...), rozwojem akwakultury świadczącej usługi w zakresie ochrony środowiska.
- Innowacyjne i konkurencyjne rybołówstwo i akwakultura: Wsparcie finansowe udzielone zostanie grupie realizującej m.in.: projekty innowacji w zakresie rybołówstwa morskiego i rybactwa śródlądowego, projekty innowacji służących ochronie morskich zasobów biologicznych. W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych: - prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna GIRM

Aktualizacja Planów gospodarowania wodami dla dorzeczy (do 2021 r.)	<ul style="list-style-type: none">• W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych- prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna minister właściwy ds. rybołówstwa
Polityka Ekologiczna Państwa 2030	<ul style="list-style-type: none">• Morze Bałtyckie jest miejscem aktywności gospodarczej rybaków. Wspólna Polityka Rybołówstwa wymaga odtworzenia i zachowania populacji poławianych gatunków powyżej poziomów pozwalających uzyskać maksymalny podtrzymywalny połów (tzw. Maksymalny Zrównoważony Połów, ang. Maximum Sustainable Yield, MSY) poprzez zakończenie nadmiernych połowów do 2015 r. tam gdzie to możliwe, a najpóźniej do 2020 r.
Plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłączonej strefy ekonomicznej	<ul style="list-style-type: none">• Sformułowano zasady korzystania z przestrzeni morskiej w sposób zintegrowany i uwzględniający jej obecne i przyszłe użytkowania, m. in. ograniczenia realizacji funkcji do sposobów niezagrażających ekologicznej funkcji tarlisk i przeżywalności wczesnych stadiów rozwojowych ryb (ikry i larw) gatunków komercyjnych.

13.3.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego	<ul style="list-style-type: none">• Kompleksowy system gromadzenia danych i wyników prac badawczych dotyczących środowiska morskiego umożliwiający wykorzystywanie informacji do zarządzania i planowania działań gospodarczych. Pośrednie wspieranie ochrony ekosystemów morskich
--	--

W celu prowadzenia racjonalnej gospodarki żywymi zasobami morza należy wdrażać działania służące realizacji celu:

- modernizacja i dostosowanie floty rybackiej do dostępnych żywych zasobów Morza Bałtyckiego,
- poprawa środków kontroli i zarządzania zasobami ryb i ich efektywne wdrażanie,
- zapewnienie racjonalnej i odpowiedzialnej eksploatacji zasobów ryb przy zwróceniu uwagi na oddziaływanie na potrzeby producentów i konsumentów,
- skuteczne przeciwdziałanie nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom.

Duże znaczenie dla zarządzania rybołówstwem ma dostęp do wiarygodnych i aktualnych informacji o stanie zasobów morskich. Konieczne jest gromadzenie, monitorowanie i kontrolowanie tego rodzaju danych.

Realizacja WPRyb, zasoby będą eksploatowane w sposób umożliwiający osiągnięcie maksymalnego podtrzymywalnego połowu (MSY) – tam, gdzie to możliwe do 2015 r., a najpóźniej do 2020 r. w odniesieniu do wszystkich stad; minimalizowanie negatywnego wpływu rybołówstwa na środowisko; wsparcie rybołówstwa przybrzeżnego; zapewnienie konkurencyjności i opłacalności działania zakładów przetwórstwa ryb; wprowadzenie zakazu odrzutów oraz obowiązku wyładunku wszystkich połowów.

13.4 D4 Łańcuch troficzny

Łańcuchy troficzne bałtyckich ekosystemów podlegają szeregom oddziaływań związanym m.in. z eutrofizacją wód oraz pozostałymi zanieczyszczeniami, eksploatacją zasobów naturalnych i innymi czynnikami, w związku z czym wpływ na nie ma także stan pozostałych cech opisujących stan środowiska wód morskich. Zgodnie z *Aktualizacją Zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „łańcuch troficzny” jest osiągnięcie stanu, kiedy presja wywierana przez człowieka nie powoduje zmian w środowisku, w którym wszystkie elementy morskich sieci troficznych wykazują naturalny i stabilny poziom liczebności i różnorodności, w zakresie poznanym dotychczas.

13.4.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

Bałtycki Plan Działań HELCOM

BaltSeaPlanVision
2030

1. Apel do właściwych organów w zakresie rybołówstwa, aby podjąć wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia, by do 2021 populacje wszystkich eksploatowanych komercyjnie gatunków ryb były w bezpiecznych granicach biologicznych, osiągały Maksymalny Zrównoważony Połów i były rozmieszczone w swoich naturalnych zasięgach, i zawierały pełny rozmiar/wiek.
 - Dlatego wzywa się, by w zakresie rybołówstwa we współpracy z Baltic RAC i HELCOM podjąć następujące działania: wprowadzić dodatkowe działania oparte na najlepszych naukowych dowodach, by osiągnąć następujące cele: wszystkie złapane osobniki, które nie mogą być wypuszczone na wolność żywe lub bez urazów powinny być raportowane.
 2. Apelować do władz, by podjęły niezwłocznie działania w celu eliminacji nielegalnych, nieuregulowanych i niezgłaszanych połowów.
 3. Rozwój krajowych programów ochrony węgorzy.
 4. Ustanowienie współpracy międzynarodowej promującej zarządzanie połowami przybrzeżnymi na zasadach ekosystemowych („ecosystem-based management”).
 5. Eliminacja substancji szkodliwych kumulujących się w łańcuchach troficznych.
- Podjęcie działań na rzecz bioróżnorodności, co sprzyja utrzymaniu zdrowia i odporności łańcuchów troficznych.

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z łańcuchami troficznymi, np. zadania:

- 2.5 - Do 2020 roku zapewnić różnorodność genetyczną nasion, roślin uprawnych, zwierząt hodowlanych i udomowionych oraz powiązanych z nimi dzikich gatunków. Należy skutecznie zarządzać bankami nasion i roślin oraz różnorodnymi ich odmianami na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym, jak również promować dostęp do oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści płynących z eksploatacji zasobów genetycznych oraz związanej z nimi tradycyjnej wiedzy, zgodnie z ustaleniami na szczeblu międzynarodowym,
- 6.6 - Do 2020 roku zapewnić ochronę i odnowić ekosystemy zależne od wody, w tym tereny górskie, lasy, tereny podmokłe, rzeki, jeziora i wody podziemne,
- 14.2 - Do 2020 zarządzać i chronić morskie i przybrzeżne ekosystemy w sposób zrównoważony, tak by uniknąć znacznych, niekorzystnych skutków, w tym poprzez wzmocnienie ich odporności i działania na rzecz odtworzenia ich zasobów oraz zapewnić dobry stan i produktywność oceanów,
- 14.4 - Do 2020 roku skutecznie uregulować kwestie pozyskiwania owoców morza oraz wyeliminować nadmierne połowy ryb, nielegalne, niezarejestrowane i nieuregulowane rybołówstwo oraz destrukcyjne praktyki połowów, oraz wdrożyć poparte naukowo plany zarządzania, tak by w możliwie najkrótszym czasie odbudować populację ryb, co najmniej do poziomu umożliwiającego maksymalny, odnawialny poziom zrównoważonych połowów, zgodnie z charakterystyką poszczególnych gatunków.

13.4.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

- Ochrona i odbudowa morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich. Wspieranie zrównoważonego użytkowania zasobów morza.

Strategia
zrównoważonego rozwoju
wsi, rolnictwa i rybactwa
2030 (SZRWRIR 2030)

Patrz pkt. 13.1.2

13.4.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Zielona Księga Wiedza o
morzu 2020: od mapowania
dna morskiego do
prognozowania oceanicznego

Strategia UE dla regionu
Morza Bałtyckiego

Program Państwowego Monitoringu
Środowiska na lata 2016-2020 /
Strategiczny Program Państwowego
Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025

- Wdrażanie działań w zakresie monitorowania i oceny stanu środowiska morskiego - pośredni wpływ na łańcuch troficzny
- Realizacja programów badawczych.
- Zachowanie naturalnych stref oraz różnorodności biologicznej, również w łowiskach, pośredni wpływ na zachowanie dobrej kondycji ekosystemów
- Wskazania dla międzysektorowej współpracy w dziedzinach takich jak gospodarka, środowisko, społeczeństwo na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska Morza Bałtyckiego. Integracja różnych polityk pośrednio przyczyniających się do poprawy stanu ekosystemów morskich.
- Prowadzone będą min. obserwacje parametrów biologicznych środowiska morskiego, tj. fitoplanktonu, zooplanktonu, fitobentosu, zoobentosu oraz poziomu substancji szkodliwych w wodzie i organizmach morskich. Ocena stanu poszczególnych elementów ekosystemów morskich wpływać na podejmowane procesy decyzyjne.

- Ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków, przyczynia się w szerszej skali przestrzennej i czasowej do poprawy jakości wód morskich, w tym ograniczenia ich eutrofizacji co wpływa pozytywnie na stan siedlisk morskich i gatunków.
- Do kart akwenów w części dotyczącej warunków korzystania z akwenów, wprowadzono zapisy związane z m.in. z ograniczeniem realizacji funkcji do sposobów niezagrażających funkcji korytarza migracyjnego ryb i uwzględniających konieczność zabezpieczenia dwukierunkowej migracji ryb, ekologicznej funkcji tarlisk i przeżywalności wczesnych stadiów rozwojowych ryb (ikry i larw) gatunków komercyjnych
- Sformułowano zasady korzystania z przestrzeni morskiej w sposób zintegrowany i uwzględniający jej obecne i przyszłe użytkowania, m. in.: ograniczono wznoszenie i układanie elementów liniowych infrastruktury technicznej, nakazano przywrócenie siedliska do stanu pierwotnego i zakazano naruszania dna w obszarach występowania makrofitów oraz zakłócania cykli życiowych gatunków chronionych organizmów morskich. Służyć to powinno rozwojowi lokalnemu respektującemu walory środowiska naturalnego

Do osiągnięcia dobrego stanu środowiska w zakresie cechy „łańcuchy troficzne” istotnie przyczyniają się istniejące działania opisane dla cechy „bioróżnorodność”.

13.5 D5 Eutrofizacja

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „eutrofizacja” jest Morze Bałtyckie, w tym polskie obszary Bałtyku, pozbawione znaczących skutków eutrofizacji wywołanej działalnością człowieka, tzn. środowisko morskie niezagrażone przez eutrofizację.

13.5.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

Do głównych działań w analizowanym zakresie należą:

- Określenie ilości fosforu i azotu, które dane państwo może wprowadzać do morza
- Podjęcie wszelkich działań celem wyznaczenia odpowiednich części gruntów rolnych w zlewniach jako stref narażonych na skażenie azotanami
- Właściwe wdrożenie najlepszych praktyk środowiskowych (Best Environmental Practice – BEP) i najlepszych dostępnych technologii (Best Available Technology – BAT) w rolnictwie
- Wdrożenie działań z zakresu ograniczenia dostaw substancji biogennych pochodzących z powietrza przez kraje działające w HELCOM
- Rozwój i modernizacja systemów kanalizacji
- Wdrożenie do prawodawstwa krajowego następujących kwestii (zalecenie HELCOM 28E/4):
 - gęstość zwierząt („animal density”) – należy określić maksymalną liczbę zwierząt na powierzchnię, gdzie będzie odprowadzany obornik, tak by utrzymać równowagę między ilością fosforu i azotu w oborniku a potrzebami roślin w tym zakresie;
 - lokalizacja farm powinna być zaprojektowana tak, by nie zanieczyszczać wód powierzchniowych i podziemnych;
 - konstrukcja składowisk oborników - składowiska powinny być szczelne, wysokiej jakości, wystarczająco duże (min. na 6 miesięcy składowania); powinna istnieć współpraca między rolnikami w zakresie zużycia obornika;
 - ścieki rolnicze – zapewnienie odpowiedniego ich przechowywania;
 - stosowanie obornika – należy określić czas, w którym można stosować obornik (np. zakaz w czasie, gdy grunt jest przemarznięty itd.);
 - ustalenie dopuszczalnych dawek substancji odżywczych;
 - uprawa w czasie jesieni i zimy powinna być stosowana tam, gdzie to możliwe, by zmniejszyć odpływ substancji biogennych;
 - zachowywać obszary podmokłe i w razie możliwości przywracać je, by zredukować odpływ substancji biogennych;
 - ograniczać emisję amoniaku przy hodowli zwierząt.

- Rozwój nowych praktyk i technologii w celu redukcji odpływu substancji odżywczych z nawozów używanych w czasie intensywnej hodowli bydła, drobiu i trzody.
- Badania nad recyklingiem substancji odżywczych.
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej, oczyszczania ścieków - promocja dobrych praktyk.
- Ulepszenie baz danych dotyczących eutrofizacji jako bazy dla monitoringu.
- Współpraca z krajami nieunijnymi (zwłaszcza Rosją i Białorusią) w celu wspólnych działań na rzecz ograniczenia eutrofizacji.
- Prowadzenie badań na rzecz wydajnych mechanizmów redukcji substancji odżywczych.

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z eutrofizacją, np. zadania:

- 12.4 - Do 2020 roku zapewnić stabilne i ekologiczne zarządzanie chemikaliami i wszystkimi odpadami podczas ich całego cyklu życia, w zgodzie z ustaleniami międzynarodowymi. Znacząco zmniejszyć poziom tych substancji w powietrzu, wodzie i glebie, tym samym minimalizując ich negatywny wpływ na zdrowie człowieka i środowisko,
- 14.1 - Do 2025 roku zapobiegać i znacznie zmniejszyć poziom wszelkich rodzajów zanieczyszczeń morza, w szczególności powstałych w wyniku działalności na lądzie, w tym śmieci i odpadów żywnościowych zrzuconych do morza,
- 14.3 - Zminimalizować skutki zakwaszenia oceanów, w tym poprzez wzmocnioną współpracę naukową na wszystkich szczeblach.

13.5.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

- Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych, a w tym: poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów: działania przeciwdziałające procesom erozji i degradacji gleb, co jest szczególnie istotne z punktu widzenia ochrony wód gruntowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego i w konsekwencji także oddziaływania na eutrofizację Bałtyku.

Polityka morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)	<ul style="list-style-type: none"> • Redukcja emisji do Bałtyku związków azotu i fosforu wywołujących zjawisko eutrofizacji jako działanie na rzecz poprawy stanu środowiska morskiego.
Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach - Celem działania jest zwiększenie liczby ludności korzystającej z ulepszanego systemu oczyszczania ścieków komunalnych, zapewniającego podwyższone usuwanie biogenów.
Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020 / Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025	<ul style="list-style-type: none"> • W ramach PMŚ wykonywane są badania m.in. zawartości biogenów i trwałych związków organicznych w wodach morskich oraz w wodach przejściowych i przybrzeżnych.
Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu	<p>Program określa działania mające na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów, w tym w zakresie rolniczego wykorzystania nawozów na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem, warunków rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych, warunków rolniczego wykorzystania nawozów na terenach o dużym nachyleniu; • okresy nawożenia; • warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami; • dawki i sposoby nawożenia azotem, oraz • sposób dokumentowania realizacji Programu.

Na podstawie badań przeprowadzonych w 2016 r. stan środowiska morskiego polskich obszarów morskich pod względem eutrofizacji należy uznać za niezadowalający (subGES). Za taki stan rzeczy odpowiedzialne są głównie stężenia fosforu całkowitego, azotu całkowitego, chlorofilu-a, przezroczystość wód oraz zawartość tlenu rozpuszczonego przy dnie. Trwałe zanieczyszczenia organiczne (TZO) w środowisku morskim są pochodzenia antropogenicznego. Główne źródła trwałego zanieczyszczenia organicznego to przemysł, gospodarka komunalna (spalanie odpadów) oraz chemizacja rolnictwa.

1. Działanie podstawowe: Realizacja Krajowego Programu Wdrażania Bałtyckiego Planu Działań HELCOM w zakresie redukcji dopływu związków biogenych z obszaru lądu do Bałtyku.
2. Monitoring tła atmosfery nad obszarem lądowym: Prowadzenie kontroli wielkości depozycji atmosferycznej azotu - jednostka odpowiedzialna: GIOŚ
3. Monitoring operacyjny wód - jednostka odpowiedzialna: WIOŚ
4. Budowa sieci kanalizacyjnej, a także modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnych w aglomeracjach, zwiększenie przepustowości oczyszczalni (tym samym jej wydajności), modernizacja części osadowej oczyszczalni; usuwanie substancji niebezpiecznych i biogenów ze ścieków deszczowych poprzez skierowanie ich do oczyszczalni ścieków - jednostka odpowiedzialna gmina
5. Regularny wywóz nieczystości płynnych - jednostka odpowiedzialna: właściciel
6. Budowa nowych i rozbudowa istniejących miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych; edukacja prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie dla nich specjalistycznego doradztwa; kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN obowiązków określonych w Programie; budowa nowych i rozbudowa istniejących zbiorników do przechowywania określonej objętości naturalnych nawozów płynnych; stosowanie właściwego nawożenia w pobliżu cieków; przestrzeganie zasad nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu; przestrzeganie warunków przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowania z odciekami; kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN obowiązków określonych w Programie.

1. Zakaz zrzutu ścieków ze statków do wód powierzchniowych - instytucja odpowiedzialna: kapitan/armator
2. Ocena stopnia eutrofizacji wód - instytucja odpowiedzialna GIOŚ
3. Kontrola stężeń azotanów w wodach wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych - Instytucja odpowiedzialna: Inspekcja Ochrony Środowiska
4. Zakaz stosowania nawozów w określonej odległości od jezior, zbiorników wodnych o wskazanej powierzchni, ciekach wodnych, rowach, kanałach, ujęciach wody oraz obszarach morskiego pasa nadbrzeżnego.
5. Zakaz stosowania nawozów naturalnych w okresie od 1 grudnia do końca lutego.
6. Wyposażenie gospodarstw w zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych płynnych w szczelnych zbiornikach.
7. Ograniczenie dawki nawozu naturalnego zastosowanej w ciągu roku - nie może ona zawierać więcej niż 170 kg N w czystym składniku na ha użytków rolnych.
8. Zakazy stosowania nawozów: na glebach zalanych wodą, przykrytych śniegiem, zamrożonych do głębokości 30 cm oraz podczas opadów deszczu; nawozów naturalnych w postaci płynnej oraz azotowych - na glebach bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10 %; nawozów w postaci płynnej - podczas wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi. Zakaz używania sprzętu agrolotniczego we wskazanych warunkach klimatycznych oraz w odległości 500 m od cieków i zbiorników wodnych.
9. Instytucja odpowiedzialna: podmiot stosujący nawozy
10. Obowiązek zapewnienia, iż nie są przekroczone wartości dopuszczalne zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do wód i do ziemi
11. Instytucja odpowiedzialna: podmiot wprowadzający ścieki.

- Do kart akwenów w części dotyczącej warunków korzystania z akwenów, wprowadzono zapisy związane z m.in. z ograniczeniem realizacji funkcji do sposobów niezagrażających funkcji korytarza migracyjnego ryb i uwzględniających konieczność zabezpieczenia dwukierunkowej migracji ryb, ekologicznej funkcji tarlisk i przeżywalności wczesnych stadiów rozwojowych ryb (ikry i larw) gatunków komercyjnych
- Sformułowano zasady korzystania z przestrzeni morskiej w sposób zintegrowany i uwzględniający jej obecne i przyszłe użytkowania, m. in.: ograniczono wznoszenie i układanie elementów liniowych infrastruktury technicznej, nakazano przywrócenie siedliska do stanu pierwotnego i zakazano naruszania dna w obszarach występowania makrofitów oraz zakłócania cykli życiowych gatunków chronionych organizmów morskich. Służyć to powinno rozwojowi lokalnemu respektującemu walory środowiska naturalnego

W strategii rozwoju województw zostały wpisane w ramach poszczególnych celów operacyjnych działania polegające na: uporządkowaniu i rozbudowie systemów gospodarki ściekowej, osiągnięciu i utrzymaniu dobrego stanu wód poprzez eliminowanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych substancjami niebezpiecznymi ze źródeł przemysłowych, komunalnych i rolniczych, ograniczanie emisji zanieczyszczeń, hałasu i gazów cieplarnianych ze źródeł komunalnych, komunikacyjnych i przemysłowych, działania edukacyjne.

13.5.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Obszar: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem
Kierunek interwencji 3. Zwiększenie efektywności programowania rozwoju poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego oraz zapewnienie realnej partycypacji społecznej
Projekty strategiczne

- Plan zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich – baza dla efektywnego wykorzystania przestrzeni morskiej przy zastosowaniu podejścia ekosystemowego, usprawnienia procedur dotyczących procesów inwestycyjnych w polskich obszarach morskich, wzmocnienia pozycji polskich portów morskich, zwiększenia konkurencyjności transportu morskiego, zapewnienia bezpieczeństwa morskiego oraz zwiększenia udziału sektora morskiego w PKB. Podstawą do jego przyjęcia przez ministra właściwego ds. gospodarki morskiej będzie opracowanie projektu tego planu przez właściwych terytorialnie dyrektorów urzędów

morskich. Produktem finalnym będzie objęcie polskich obszarów morskich planami zagospodarowania przestrzennego, które przyczynią się do wprowadzenia ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju na tych obszarach. - realizacja wg Strategii - 2021

- Ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków, przyczynia się w szerszej skali przestrzennej i czasowej do poprawy jakości wód morskich, w tym ograniczenia ich eutrofizacji co wpływa pozytywnie na stan siedlisk morskich i gatunków.

13.5.4 Działania istniejące – niewdrożone

- Realizowanie WPR poprzez cele szczegółowe, w tym wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze (obowiązkową gospodarkę składnikami odżywczymi, aby poprawić jakość wody, ograniczyć emisję amoniaku i poziom podtlenku azotu)

II Aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami	<p>IlaPGW zawiera Program działań ukierunkowany na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych.</p> <p>W dorzeczach (w tym jcwp przybrzeżnych i przejściowych dorzecza Odry i Wisły) określono działania:</p> <p>Kategoria działań: Gospodarka ściekowa</p> <ul style="list-style-type: none"> Grupa działań: Gospodarka ściekowa w obszarach nieurbanizowanych Nazwa działania: Uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami. Grupa działań: Gospodarka ściekowa w aglomeracjach Nazwa działania: Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. <p>Działania te odnoszą się również do D3 i D4.</p>
Aktualizacja Planów Zarządzania Rysykiem Powodziowym dla obszarów dorzeczy	<p>Działania nietechniczne (np. z zakresu naturalnej retencji czy zalesień, które przyczyniają się do zmniejszenia ładunków substancji biogenych dopływających z lądu do morza).</p>
Projekt Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy	<p>Wspomagający wpływ działań z grup, w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych. Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych. Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji.

13.6 D6 Integralność dna morskiego

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „integralność dna morskiego” jest osiągnięcie poziomu integralności dna morskiego, zapewniającego ochronę struktury oraz funkcji ekosystemów, gdzie nie obserwuje się negatywnych wpływów działalności człowieka, zwłaszcza na ekosystemy denne.

13.6.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

Bałtycki Plan Działań HELCOM	<ul style="list-style-type: none"> • Przywrócenie i utrzymanie integralności dna morskiego na poziomie chroniącym funkcje ekosystemów.
Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 / Zrównoważona Europa 2030	Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z integralnością dna morskiego, np. zadania <ul style="list-style-type: none"> • 14.4 - Do 2020 roku skutecznie uregulować kwestie pozyskiwania owoców morza oraz wyeliminować nadmierne połowy ryb, nielegalne, niezarejestrowane i nieuregulowane rybołówstwo oraz destrukcyjne praktyki połowów, oraz wdrożyć poparte naukowo plany zarządzania, tak by w możliwie najkrótszym czasie odbudować populację ryb, co najmniej do poziomu umożliwiającego maksymalny, odnawialny poziom zrównoważonych połowów, zgodnie charakterystyką poszczególnych gatunków, • 14.5 - Do 2020 roku objąć ochroną co najmniej 10% wybrzeży i obszarów morskich, zgodnie z krajowym i międzynarodowym prawem i korzystając z najlepszych źródeł informacji naukowych.

13.6.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Program Operacyjny „Rybnictwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)	<ul style="list-style-type: none"> • Usuwanie/utylizacja porzuconych narzędzi połowowych (wykorzystywanych w działalności komercyjnej i połowowej) zalegających najczęściej na dnie morza. • Finansowanie ze środków projektu rozwoju nowych technologii, które umożliwią obniżenie negatywnego wpływu działalności połowowej m.in. na dno morskie.
Polityka morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)	<ul style="list-style-type: none"> • Zastosowanie najwyższych norm ochrony środowiska w ramach intensyfikacji prac rozpoznawczych na rzecz eksploatacji zasobów znajdujących się w polskich obszarach morskich oraz badania dna morskiego. • Opracowanie efektywnych i bezpiecznych dla środowiska naturalnego systemów wydobywania koncentracji polimetalicznych. Stworzenie nowych oraz weryfikacja istniejących map geologicznych dna.

Aktualizacja Planów
Gospodarowania
Wodami dla
dorzeczy [do 2021 r.]

Program ochrony brzegów morskich

Plan zagospodarowania przestrzennego morskich
wód wewnętrznych, morza terytorialnego
i wyłącznej strefy ekonomicznej

Realizacja koncepcji Renaturyzacji brzegu i dna morskiego:

1. Przywrócenie naturalnego transportu rumowiska w rejonie portu Władysławowo
Instytucja odpowiedzialna: właściciel portu
2. Redukcja zbędnych opasek i ostróg
Instytucja odpowiedzialna: urzędy morskie.

Utrzymanie integralności dna morskiego na poziomie zapewniającym ochronę struktury i funkcji ekosystemów bentosowych oraz brak negatywnego wpływu na te ekosystemy jest nierozdzielnie związane m.in. ze zjawiskami, które wynikają z zabiegów koniecznych celem ochrony brzegów morskich. Celem Programu ochrony brzegów morskich jest wzmocnienie i utrzymanie systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów nadmorskich; stabilizacja linii brzegowej, zapobieganie erozji i zanikowi plaż oraz degradacji klifów.

Działania ujęte w Programie mogą oddziaływać na siedliska i gatunki istotne z punktu widzenia utrzymania odpowiedniej integralności dna morskiego, tworzącego odpowiednie miejsca bytowania dla poszczególnych gatunków oraz warunkujących występowanie siedlisk przyrodniczych.

- Do kart akwenów w części dotyczącej warunków korzystania z akwenów, wprowadzono zapisy związane z m.in. z ograniczeniem realizacji funkcji do sposobów niezagrażających funkcji korytarza migracyjnego ryb i uwzględniających konieczność zabezpieczenia dwukierunkowej migracji ryb, ekologicznej funkcji tarlisk i przeżywalności wczesnych stadiów rozwojowych ryb (ikry i larw) gatunków komercyjnych
- Sformułowano zasady korzystania z przestrzeni morskiej w sposób zintegrowany i uwzględniający jej obecne i przyszłe użytkowania, m. in.: ograniczono wznoszenie i układanie elementów liniowych infrastruktury technicznej, nakazano przywrócenie siedliska do stanu pierwotnego i zakazano naruszania dna w obszarach występowania makrofitów oraz zakłócania cykli życiowych gatunków chronionych organizmów morskich. Służyć to powinno rozwojowi lokalnemu respektującemu walory środowiska naturalnego

13.6.3 Działania istniejące – niewdrożone

IlaPGW zawiera Program działań ukierunkowany na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych.

Dla obszarów jcwp przejściowych i przybrzeżnych w dorzeczu Wisły i Odry określono m.in. działania:

- Kategoria działań: Poprawa stanu elementów hydromorfologicznych i warunków siedliskowych strefy brzegowej
Grupa działań: Zapobieganie dalszym antropogenicznym zmianom strefy brzegowej
- Kategoria działań: Ochrona i odtwarzanie naturalnych procesów hydromorfologicznych w strefie brzegowej
Grupa działań: Odtwarzanie i poprawa stanu elementów hydromorfologicznych

13.7 D7 Warunki hydrograficzne

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „warunki hydrograficzne” jest ograniczenie działań wpływających na zmianę warunków hydrograficznych do minimum gwarantującego brak ich niekorzystnego wpływu na ekosystemy morskie oraz podjęcie działań mających na celu poprawę warunków hydrograficznych w obszarach trwale zmienionych.

13.7.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

Działania związane z warunkami hydrograficznymi zostały zawarte w sposób ogólny i pośredni w następujących dokumentach szczebla międzynarodowego: *Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej „Niebieska Księga”* czy *Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego*, np. jako działania w zakresie badań naukowych w kierunku poznania skali erozji, nanoszenia osadów itp., czy zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną.

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z integralnością dna morskiego, np. zadania:

- 14.4 - Do 2020 roku skutecznie uregulować kwestie pozyskiwania owoców morza oraz wyeliminować nadmierne połowy ryb, nielegalne, niezarejestrowane i nieuregulowane rybołówstwo oraz destrukcyjne praktyki połowów, oraz wdrożyć poparte naukowo plany zarządzania, tak by w możliwie najkrótszym czasie odbudować populację ryb, co najmniej do poziomu umożliwiającego maksymalny, odnawialny poziom zrównoważonych połowów, zgodnie z charakterystyką poszczególnych gatunków,
- 14.5 - Do 2020 roku objąć ochroną co najmniej 10% wybrzeży i obszarów morskich, zgodnie z krajowym i międzynarodowym prawem i korzystając z najlepszych źródeł informacji naukowych.

13.7.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

- Badania monitoringowe w kierunku ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego na całej długości polskiego wybrzeża
 - Budowa, rozbudowa i utrzymanie systemu ochrony brzegów morskich przed powodzią od strony morza
 - Zapewnienia minimalnych poziomów bezpieczeństwa brzegu morskiego określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 37 ust. 1d ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2135 ze zm. z 2021r. poz. 234)
 - Zapewnienia położenia brzegu morskiego po odwodnej stronie granicznej linii ochrony brzegu morskiego określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 37 ust. 1d ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.
-
- Ochrona przed erozją morską i powodzią od strony morza poprzez prowadzenie działań ochronnych na brzegu morskim oraz strefie wód przybrzeżnych (m.in. sztuczne zasilanie brzegu, wały przeciwsztormowe, opaski brzegowe, ostrogi brzegowe, falochrony brzegowe, progi podwodne), monitoring brzegów morskich, w tym stref przybrzeżnych oraz wsparcie projektów w zakresie ochrony brzegów morskich w ramach działania 2.1. POIŚ.

Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020 / Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Aktualizacje Planów Gospodarowania Wodami dla dorzeczy [do 2021 r.]

- Monitoring warunków hydromorfologicznych.
- Uwzględnianie aktualnego i potencjalnego wzrostu poziomu morza i zagrożenia powodziowego w planach inwestycyjnych w strefie nadmorskiej i wodach przybrzeżnych.
- Działania stabilizacyjne linii brzegowej i zapobieganie erozji i zanikowi plaż oraz degradacji klifów.
- Kontynuacja i rozwój stałego monitoringu stanu brzegów morskich i strefy wód przybrzeżnych.
- Renaturyzacja brzegu i dna morskiego: przywrócenie stosunków wodnych na terenach przyległych do brzegu - Instytucja odpowiedzialna: gmina
- Zredukowanie programu ochrony brzegów morskich znajdujących się poza terenami zurbanizowanymi - Instytucja odpowiedzialna: MG MiŻŚ (obecnie MI)
- Przywrócenie stosunków wodnych na terenach przyległych do brzegu
Instytucja odpowiedzialna: gmina.

- Do kart akwenów w części dotyczącej warunków korzystania z akwenów, wprowadzono zapisy związane z m.in. z ograniczeniem realizacji funkcji do sposobów niezagrażających funkcji korytarza migracyjnego ryb i uwzględniających konieczność zabezpieczenia dwukierunkowej migracji ryb, ekologicznej funkcji tarlisk i przeżywalności wczesnych stadiów rozwojowych ryb (ikry i larw) gatunków komercyjnych
- Sformułowano zasady korzystania z przestrzeni morskiej w sposób zintegrowany i uwzględniający jej obecne i przyszłe użytkowania, m. in.: ograniczono wznoszenie i układanie elementów liniowych infrastruktury technicznej, nakazano przywrócenie siedliska do stanu pierwotnego i zakazano naruszania dna w obszarach występowania makrofitów oraz zakłócania cykli życiowych gatunków chronionych organizmów morskich. Służyć to powinno rozwojowi lokalnemu respektującemu walory środowiska naturalnego

13.7.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Obszar: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem
Kierunek interwencji 3. Zwiększenie efektywności programowania rozwoju poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego oraz zapewnienie realnej partycypacji społecznej
Projekty strategiczne

- Plan zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich – baza dla efektywnego wykorzystania przestrzeni morskiej przy zastosowaniu podejścia ekosystemowego, usprawnienia procedur dotyczących procesów inwestycyjnych w polskich obszarach morskich, wzmocnienia pozycji polskich portów morskich, zwiększenia konkurencyjności transportu morskiego, zapewnienia bezpieczeństwa morskiego oraz zwiększenia udziału sektora morskiego w PKB. Podstawą do jego przyjęcia przez ministra właściwego ds. gospodarki morskiej będzie opracowanie projektu tego planu przez właściwych terytorialnie dyrektorów urzędów morskich. Produktem finalnym będzie objęcie polskich obszarów morskich planami zagospodarowania przestrzennego, które przyczynią się do wprowadzenia ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju na tych obszarach. - realizacja wg Strategii - 2021

- Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw - kontrola nielegalnych działań (np. eksploatacja wydmy (budowle, itp.), usypywanie brzegu, w celu pozyskania większej powierzchni rekreacyjnej) właściciele terenu - jednostka odpowiedzialna gmina.

13.8 D8 Substancje zanieczyszczające

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „substancje zanieczyszczające” jest zredukowanie lub utrzymanie na obecnym poziomie dopływu substancji zanieczyszczających, pochodzących z różnych źródeł morskich i lądowych, wprowadzanych do środowiska morskiego, w celu osiągnięcia lub utrzymania stężeń substancji zanieczyszczających w elementach biotycznych i abiotycznych ekosystemu morskiego na poziomach nieprzekraczających dopuszczalnych wartości, poniżej których prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych skutków oddziaływania substancji niebezpiecznych na organizmy morskie jest minimalne i które są zgodne z rekomendacjami obowiązujących aktów prawnych krajowych i międzynarodowych oraz które gwarantują osiągnięcie dobrego stanu środowiska.

13.8.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

- Ograniczenie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych (Komunikat 2009)

- Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego ma stanowić platformę współpracy przy wdrażaniu wszelkich polityk służących ograniczeniu dostawania się szkodliwych substancji do Morza Bałtyckiego m.in. rozwinięcie i wdrożenie polityk w regionie służących obniżeniu emisji szkodliwych substancji i jej zapobieżeniu.
- Rozwój wiedzy nt. efektów i źródeł substancji szkodliwych oraz wspieranie rozwoju innowacyjnych rozwiązań w zarządzaniu tym zagrożeniem.
- Działania w zakresie farmaceutyków i substancji antyporostowych: zmiana praktyk konsumenckich, promocja alternatywnych technik ochrony statków itp. przed zarastaniem porostami, analiza barier prawnych i rynkowych w stosowaniu alternatywnych rozwiązań.
- Ograniczenie negatywnego wpływu substancji szkodliwych wcześniej zakumulowanych w Bałtyku (w glebie, osadach, starych wrakach statków itp.). Podjęcie nowych działań, które miałyby to zagrożenie wyeliminować.
- Wsparcie dla państw regionu we wdrażaniu umów, porozumień i regulacji służących ograniczeniu wpływu szkodliwych substancji + wymiana wiedzy i współpraca.
- Wspieranie nauki i rozwiązań innowacyjnych na rzecz ograniczenia wpływu substancji szkodliwych.
- Eliminacja nielegalnych zrzutów substancji zanieczyszczających.
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, takich jak PM i NO₂ w portach i miast portowych poprzez poprawę infrastruktury i poprawę logistyki z lądem.
- Zwiększenie bezpieczeństwa transportu ropy naftowej, szkodliwych i niebezpiecznych substancji.
- Wspieranie rozwiązań, które ograniczają emisję ze statków, wspieranie monitoringu tej emisji.
- Tworzenie zaplecza na lądzie, które miałyby służyć idei „clean shipping”.

- Wprowadzenie przyjaznych środowisku praktyk związanych z ograniczeniem i zapobieganiem emisji dioksyn i innych substancji niebezpiecznych;
- Wprowadzenie restrykcji w stosowaniu wielu substancji niebezpiecznych, zarówno w przemyśle, jak i rolnictwie, np. ograniczenie możliwości stosowania kadmu w nawozach;
- Wprowadzenie ścisłych restrykcji w stosowaniu rtęci w produktach i procesach, a także wspieranie prac nad całkowitym wyeliminowaniem jej używania;
- Wykonywanie zdjęć satelitarnych w celu wykrywania nielegalnych zrzutów paliw do morza;
- Identyfikacja, źródeł wybranych substancji niebezpiecznych lub grup substancji, a następnie zakaz lub ograniczenie w ich wykorzystaniu.
- Ograniczenie dostawy zanieczyszczeń przez rzeki do Morza Bałtyckiego – wizja w 2030 r. Morza Bałtyckiego posiadającego dobrej jakości wody. Strategia „czystej wody” zostanie wdrożona we wszystkich krajach bałtyckich.
- W celu uniknięcia transportu niebezpiecznych substancji (ropy, chemikaliów) morzem, do 2030 r. zostaną wybudowane rurociągi na lądzie.
- Zapewnienie bezpiecznej żeglugi do 2030.

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z substancjami zanieczyszczającymi, np. zadania:

- 2.4 - Do 2030 roku utworzyć systemy zrównoważonej produkcji żywności oraz wdrożyć praktyki odpornego rolnictwa mające zwiększyć wydajność i produkcję, podtrzymywać ekosystemy, wzmocnić zdolność przystosowania się do zmian klimatycznych, ekstremalnych zjawisk pogodowych, suszy, powodzi i innych katastrof, a także mające stopniowo poprawiać jakość gleby i gruntów,
- 6.3 - Do 2030 roku poprawić jakość wody poprzez redukcję zanieczyszczeń, likwidowanie wysypisk śmieci, ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych i innych szkodliwych materiałów. Zmniejszyć o połowę ilość nieoczyszczonych ścieków oraz znacząco podnieść poziom recyklingu i bezpiecznego ponownego użytkowania materiałów w skali globalnej,
- 11.6 - Do 2030 roku obniżyć niekorzystny wskaźnik negatywnego oddziaływania miasta na środowisko per capita, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami,
- 12.4 - Do 2020 roku zapewnić stabilne i ekologiczne zarządzanie chemikaliami i wszystkimi odpadami podczas ich całego cyklu życia, w zgodzie z ustaleniami międzynarodowymi. Znacząco zmniejszyć poziom tych substancji w powietrzu, wodzie i glebie, tym samym minimalizując ich negatywny wpływ na zdrowie człowieka i środowisko,
- 14.1 - Do 2025 roku zapobiegać i znacznie zmniejszyć poziom wszelkich rodzajów zanieczyszczeń morza, w szczególności powstałych w wyniku działalności na lądzie, w tym śmieci i odpadów żywnościowych zrzucanych do morza,
- 14.3. - Zminimalizować skutki zakwaszenia oceanów, w tym poprzez wzmocnioną współpracę naukową na wszystkich szczeblach.

13.8.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

V aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2017)

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (SZRWRIR 2030)

Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju 2015 [do 2021 r.]

- AKPOŚK 2017 została opracowana zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG, który zobowiązuje do stosowania podwyższonego usuwania biogenów na wszystkich oczyszczalniach ścieków w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM. Oznacza to, że standardy oczyszczania ścieków określone są w zależności od wielkości aglomeracji.
- W każdej oczyszczalni zlokalizowanej na terenie aglomeracji powyżej 10 000 RLM wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów.
- Z analizy danych wynika, że:
 - w 2016 roku wszystkie zobowiązania spełniło 525 aglomeracji o łącznym RLMrż wynoszącym 19 215 925, co stanowi 49,5% całego generowanego przez aglomeracje RLMrż,
 - w 2021 roku wszystkie zobowiązania powinno spełnić 1036 aglomeracji, o łącznym RLMrż wynoszącym 31 026 978, co stanowi 80,0% całego generowanego przez aglomeracje RLMrż.
- Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska
- Kierunek interwencji: II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska
- Działania uzupełniające:
 - 2.4.16. ochrona jakości wód, w tym m.in. przez racjonalną gospodarkę nawozami i środkami ochrony roślin, oraz promowanie korzystnych dla ochrony jakości wód zabiegów agrotechnicznych) i równoczesnego prowadzenia produkcji roślinnej przy produkcji zwierzęcej;
 - 2.4.21. upowszechnianie technologii rolnictwa precyzyjnego i innych pozwalających zwiększać produktywność przy niższym (oszczędnym) stosowaniu środków plonotwórczych, zarówno pestycydów, jak i nawozów mineralnych;
- Kontrola dopuszczalnych mas substancji w odprowadzanych ściekach przemysłowych // Instytucja odpowiedzialna: Inspekcja Ochrony Środowiska.
- Obowiązek uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków w ramach szczególnego korzystania z wód. Obowiązek zapewnienia, iż nie są przekroczone wartości dopuszczalne zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do wód i do ziemi. // jednostka odpowiedzialna: podmiot wprowadzający ścieki.

- Działania ukierunkowane na zapobieganie zanieczyszczeniu morza przez statki, wypadkom morskim (polegającym na poprawie szeroko pojętego bezpieczeństwa żeglugi), a także ograniczenie zanieczyszczenia środowiska związanego z normalną eksploatacją jednostek pływających. W tym celu należy:
 - na bieżąco uczestniczyć w opracowaniu międzynarodowych norm prawnych dotyczących ochrony środowiska morskiego oraz niezwłocznie je implementować do polskiego systemu prawnego;
 - prowadzić niezbędne inwestycje mające na celu budowę infrastruktury portowej oraz doposażenie administracji morskiej i jednostek wyznaczonych do zapobiegania i zwalczania zanieczyszczeń morza.
- Wysiłki na rzecz efektywnego systemu bezpieczeństwa żeglugi morskiej oparte będą na realizacji następujących działań:
 - ochrona żeglugi i portów przed zagrożeniami terrorystycznymi i kryminalnymi;
 - rozwój Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa (SAR) oraz poprawa współpracy wszystkich służb uczestniczących w akcjach ratowniczych na morzu;
 - zintegrowanie systemów usług informacyjnych VTS/VTMS i RIS;
 - dalsze doskonalenie standardów bezpiecznego uprawiania żeglugi przez statki morskie oraz przestrzeganie międzynarodowych wymogów, związanych z ochroną środowiska morskiego.
- Współdziałanie instytucji właściwych ds. zapobiegania i zwalczania poważnych awarii i katastrof statków przewożących niebezpieczne substancje;
- Doposażenie jednostek odpowiedzialnych za zapobieganie i zwalczanie zanieczyszczeń morza przez statki w sprzęt służący do zwalczania zanieczyszczeń w portach, na morzu i na brzegu;
- Modernizacja i budowa urządzeń do odbioru zanieczyszczeń ze statków;
- Redukcja zrzutów zanieczyszczeń do morza;
- Realizacja Krajowego Programu Wdrażania Bałtyckiego Planu Działania HELCOM;
- Zwiększenie świadomości ekologicznej przez promowanie zachowań ekologicznych dotyczących morza i brzegu;
- Opracowanie, wdrożenie i realizacja krajowego programu ochrony wód morskich, realizacja monitoringu wód morskich wraz z programami zadań ochronnych obszarów morskich, w tym obszarów NATURA 2000.

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku
Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020 / Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025
Aktualizacje Planów Gospodarowania Wodami dorzeczy [do 2021 r.]

- Zdiagnozowanie możliwości występowania w sektorze energetycznym niezamierzonej produkcji trwałych zanieczyszczeń organicznych (dioksyn i furanów).
- Zwiększenie bezpieczeństwa przewozów paliw drogą morską.
- Wykonanie w ramach programu monitoringu wód morskich badań warunków fizykochemicznych (m.in. temperatura i zasolenie wody, natlenienie, zakwaszenie wód, substancje biogenne), obserwacje parametrów biologicznych środowiska morskiego (m.in. poziomu substancji szkodliwych w wodzie i organizmach morskich i zawartości radionuklidów w wodzie i osadach) oraz badania ichtiofauny i fakultatywnie mikrobiologii.
- Monitoring wód //Instytucja odpowiedzialna: GIOŚ.
- Budowa sieci kanalizacyjnej, a także modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnych w aglomeracjach, zwiększenie przepustowości oczyszczalni (tym samym jej wydajności), modernizacja części osadowej oczyszczalni; usuwanie substancji niebezpiecznych i biogenów ze ścieków deszczowych poprzez skierowanie ich do oczyszczalni ścieków // Instytucja odpowiedzialna: gmina.

- Dokument wskazuje na Podstawowe zasady prowadzenia akcji zwalczania zanieczyszczeń:
 - najwyższym priorytetem jest życie i zdrowie ludzi zaangażowanych do prowadzenia działań ratowniczych;
 - podstawą efektywności prowadzonej akcji ratowniczej jest szybkość działań
 - o ile jest to wykonalne, plama zanieczyszczeń powinna być utrzymywana na morzu, z dala od wybrzeży;
 - priorytetowe cele i sposoby prowadzenia działań powinny być określone w najwcześniejszej fazie akcji
 - przy określaniu taktyki działań należy brać pod uwagę fakt, że bardzo często nawet niewielki rozlew na wrażliwych obszarach powoduje gorsze skutki niż zanieczyszczenie większych rozmiarów, które może ulec rozproszeniu nie osiągnąwszy wybrzeży;
 - jednokierunkowe działanie nigdy nie doprowadzi do usunięcia całego zanieczyszczenia – należy stosować kombinację różnych technik i sposobów.

Na Morzu Bałtyckim dopuszcza się stosowanie następujących metod zwalczania rozlewów olejowych:

- zbieranie mechaniczne;
- dyspergowanie w ograniczonym zakresie.

Ze względu na warunki Morza Bałtyckiego, bezwzględnie obowiązuje zakaz spalania oraz zatapiania rozlanej ropy, natomiast dyspergowanie dopuszczalne jest tylko w przypadku każdorazowego uzyskania zgody kompetentnych władz (w Polsce - dyrektora właściwego terytorialnie urzędu morskiego).

13.8.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

<p>Wspólna Polityka Rolna</p> <p>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (SZRWRIR 2030)</p> <p>Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu</p>	<ul style="list-style-type: none">• Wskazanie na konieczność podjęcia działań służących zmniejszeniu zużycia nawozów i środków ochrony roślin i potrzebę rozwoju systemu monitoringu jakości wód i gleb.
<p>Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej</p> <p>„Niebieska Księga”</p>	<ul style="list-style-type: none">• Ograniczenie emisji CO₂ oraz zanieczyszczeń powodowanych przez przewozy morskie.
<p>Program Operacyjny „Rybactwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)</p>	<ul style="list-style-type: none">• Wskazanie na potrzebę modernizacji jednostek floty rybackiej pod kątem zmniejszenia emitowanych zanieczyszczeń.

Dokument wskazuje na konieczność uwzględnienia w działalności portowej przepisów i standardów środowiskowych. Działania inwestycyjne w ramach priorytetu 5 „Uwzględnianie w działalności portowej przepisów i standardów środowiskowych”, będące elementem zarządzania środowiskowego poszczególnych portów morskich, obejmą m.in.:

- a. budowę/modernizację sieciowej infrastruktury technicznej, w którą uzbrojone są tereny portowe;
- b. zapewnienie odbioru odpadów ze statków morskich, zgodnie z wymogami Załącznika V do konwencji MARPOL;
- c. inwestycje poprawiające ochronę środowiska związane z funkcjonowaniem terminali obsługujących ładunki niebezpieczne, w oparciu o plany bezpieczeństwa obejmujące również przemieszczanie tych substancji i zagrożenia nadzwyczajne;
- d. inwestycje poprawiające stan środowiska związane z funkcjonowaniem placów składowych w zakresie emisji do środowiska substancji zanieczyszczających wody opadowe lub emitowanych w postaci pyłów PM 10 i PM 2,5;
- e. inwestycje nakierowane na pozyskiwanie energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych;
- f. budowę infrastruktury portowej do odbioru ścieków sanitarnych ze statków pasażerskich.

13.8.4 Działania istniejące – niewdrożone

Projekt VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2020)

- Projekt AKPOŚK 2020 został opracowany zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG, który zobowiązuje do stosowania podwyższonego usuwania biogenów na wszystkich oczyszczalniach ścieków w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM. Oznacza to, że standardy oczyszczania ścieków określone są w zależności od wielkości aglomeracji.
- W każdej oczyszczalni zlokalizowanej na terenie aglomeracji powyżej 10 000 RLM wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów.
- Z analizy danych wynika, że:
 - w 2020 r. wszystkie zobowiązania spełniło 856 aglomeracji (63,7% aglomeracji) o łącznym RLM aglomeracji wynoszącym 25 470 262, co stanowi 68% całego generowanego przez aglomeracje ładunku, przy założeniu przeprowadzenia przez gminy weryfikacji obszaru i RLM aglomeracji;
 - w 2027 r. wszystkie zobowiązania powinny spełnić 1344 aglomeracje (91,8% aglomeracji), o łącznym RLM wynoszącym 35 802 175, co stanowi 95,7% całego generowanego przez aglomeracje ładunku, przy założeniu przeprowadzenia przez gminy weryfikacji obszaru i RLM aglomeracji oraz terminowego zrealizowania zaplanowanych inwestycji.
- Zakres rzeczowy planowanych przez aglomerację inwestycji obejmuje:
 - budowę 5 777 km nowej sieci kanalizacyjnej,
 - modernizację 5 211 km istniejącej sieci kanalizacyjnej,
 - budowę 66 nowych oczyszczalni ścieków komunalnych,
 - modernizację 316 oczyszczalni,
 - rozbudowę 89 oczyszczalni,
 - rozbudowę i modernizację 350 oczyszczalni,
 - modernizację części osadowej w 242 oczyszczalniach,
 - likwidację 43 oczyszczalni.

II Aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami

IlaPGW zawiera Program działań ukierunkowany na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych.

Dla obszarów jcwp przejściowych i przybrzeżnych w dorzeczu Wisły i Odry określono m.in. działania:

- Kategoria działań: Ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych związanych z rozwojem obszarów zurbanizowanych, turystyki i transportu.

Grupa działań: Ochrona przed dopływem zanieczyszczeń antropogenicznych w spływie do wód.

Działania te dotyczą również D9.

13.9 D9 Substancje zanieczyszczające w rybach i owocach morza

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „Substancje zanieczyszczające w rybach i owocach morza” jest zredukowanie lub utrzymanie na obecnym poziomie dopływu substancji zanieczyszczających, pochodzących z różnych źródeł morskich i lądowych, wprowadzanych do środowiska morskiego, w celu osiągnięcia lub utrzymania stężeń substancji zanieczyszczających w rybach i owocach morza przeznaczonych do spożycia przez ludzi na poziomach nieprzekraczających dopuszczalnych wartości, które są zgodne z normami i rekomendacjami obowiązujących aktów prawnych krajowych i międzynarodowych oraz które gwarantują osiągnięcie dobrego stanu środowiska.

13.9.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego

Bałtycki Plan Działań HELCOM

- Ograniczenie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych
- Wprowadzenie przyjaznych środowisku praktyk związanych z ograniczeniem i zapobieganiem emisji dioksyn i innych substancji niebezpiecznych;
- Wprowadzenie restrykcji w stosowaniu wielu substancji niebezpiecznych, zarówno w przemyśle, jak i rolnictwie, np. ograniczenie możliwości stosowania kadmu w nawozach;
- Wprowadzenie ścisłych restrykcji w stosowaniu rtęci w produktach i procesach, a także wspieranie prac nad całkowitym wyeliminowaniem jej używania;
- Wykonywanie zdjęć satelitarnych w celu wykrywania nielegalnych zrzutów paliw do morza;
- Identyfikacja, źródeł wybranych substancji niebezpiecznych lub grup substancji, a następnie zakaz lub ograniczenie w ich wykorzystaniu.

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z integralnością dna morskiego, np. zadania:

- 6.3 - Do 2030 roku poprawić jakość wody poprzez redukcję zanieczyszczeń, likwidowanie wysypisk śmieci, ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych i innych szkodliwych materiałów. Zmniejszyć o połowę ilość nieoczyszczonych ścieków oraz znacząco podnieść poziom recyklingu i bezpiecznego ponownego użytkowania materiałów w skali globalnej,
- 11.6 - Do 2030 roku obniżyć niekorzystny wskaźnik negatywnego oddziaływania miasta na środowisko per capita, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami,
- 12.4 - Do 2020 roku zapewnić stabilne i ekologiczne zarządzanie chemikaliami i wszystkimi odpadami podczas ich całego cyklu życia, w zgodzie z ustaleniami międzynarodowymi. Znacząco zmniejszyć poziom tych substancji w powietrzu, wodzie i glebie, tym samym minimalizując ich negatywny wpływ na zdrowie człowieka i środowisko,
- 14.1. Do 2025 roku zapobiegać i znacznie zmniejszyć poziom wszelkich rodzajów zanieczyszczeń morza, w szczególności powstałych w wyniku działalności na lądzie, w tym śmieci i odpadków żywnościowych rzucanych do morza.

13.9.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Polityka morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)	<ul style="list-style-type: none">• Współdziałanie instytucji właściwych ds. zapobiegania i zwalczania poważnych awarii i katastrof statków przewożących niebezpieczne substancje;• Doposażenie jednostek odpowiedzialnych za zapobieganie i zwalczanie zanieczyszczeń morza przez statki w sprzęt służący do zwalczania zanieczyszczeń w portach, na morzu i na brzegu;• Modernizacja i budowa urządzeń do odbioru zanieczyszczeń ze statków;• Redukcja zrzutów zanieczyszczeń do morza;• Realizacja Krajowego Programu Wdrażania Bałtyckiego Planu Działania HELCOM;• Zwiększenie świadomości ekologicznej przez promowanie zachowań ekologicznych dotyczących morza i brzegu;• Opracowanie, wdrożenie i realizacja krajowego programu ochrony wód morskich, realizacja monitoringu wód morskich wraz z programami zadań ochronnych obszarów morskich, w tym obszarów NATURA 2000;
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	<ul style="list-style-type: none">• Realizacja działań mających na celu ochronę wód gruntowych przez zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego.
Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020 / Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025	<ul style="list-style-type: none">• Wykonanie w ramach programu monitoringu wód morskich badań warunków fizykochemicznych (m.in. m.in. temperatura i zasolenie wody, natlenieni, zakwaszenie wód, substancje biogenne), obserwacje parametrów biologicznych środowiska morskiego (m.in. fitoplanktonu), badania poziomu substancji szkodliwych (w wodzie, osadach i organizmach morskich), zawartości radionuklidów (w wodzie i osadach) oraz badania ichtiofauny i fakultatywnie mikrobiologii.

Krajowy plan gospodarki odpadami 2022

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku

Plany Gospodarowania Wodami dla dorzeczy [do 2021 r.]

Dokument nie określa konkretnych działań, niemniej jednak wskazano w nim cele i kierunki działań w gospodarce odpadami ze środowiska morskiego w odniesieniu do poprawy stanu jakości wód Morza Bałtyckiego czy zmniejszanie ilości odpadów znajdujących się w Bałtyku (również jego linii brzegowej). W szczególności, w ramach kierunków działań, określono konieczność:

- podejmowania działań prowadzących do minimalizowania ilości odpadów trafiających do Morza Bałtyckiego przez przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych;
- opracowania oraz wdrażania i propagowania dobrych praktyk w zakresie zagadnień dotyczących odpadów w środowisku morskim;
- identyfikacji zatopionych wraków i dokładne zbadanie skali zagrożenia jakie stanowią;
- kontynuowania działań mających na celu ograniczenie ilości odpadów trafiających do środowiska morskiego ze względu na recykling dużych jednostek dokonywany bez przestrzegania zasad mających na celu ochronę środowiska;
- wdrożenia „Planu zagospodarowania odpadów z rozlewów olejowych powstałych na skutek wypadków morskich” (GOO PAM).
- Zdiagnozowanie możliwości występowania w sektorze energetycznym niezamierzonej produkcji trwałych zanieczyszczeń organicznych (dioksyn i furanów).
- Zwiększenie bezpieczeństwa przewozów paliw drogą morską.
- Monitoring wód // Instytucja odpowiedzialna: GIOŚ
- Budowa sieci kanalizacyjnej, a także modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnych w aglomeracjach, zwiększenie przepustowości oczyszczalni (tym samym jej wydajności), modernizacja części osadowej oczyszczalni; usuwanie substancji niebezpiecznych i biogenów ze ścieków deszczowych poprzez skierowanie ich do oczyszczalni ścieków // Instytucja odpowiedzialna: gmina

Aktualizacja Programu wodno- środowiskowego kraju 2015 [do 2021 r.]
Krajowy plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego
Plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej

- Kontrola dopuszczalnych mas substancji w odprowadzanych ściekach przemysłowych / Instytucja odpowiedzialna: Inspekcja Ochrony Środowiska.
- Obowiązek uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków w ramach szczególnego korzystania z wód. Obowiązek zapewnienia, iż nie są przekroczone wartości dopuszczalne zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do wód i do ziemi. // Instytucja odpowiedzialna: jednostka odpowiedzialna: podmiot wprowadzający ścieki
- W przypadku zanieczyszczenia morza i podejrzenia, że skażone mogą być żywe zasoby morza, Główny Inspektor Rybołówstwa może ograniczyć połowy, do zamknięcia akwenu rybołówstwa włącznie. Dyrektor właściwego terytorialnie urzędu morskiego ma prawo ograniczyć lub zamknąć żeglugę na wyznaczonym akwenu.
- Do kart akwenów w części dotyczącej warunków korzystania z akwenów, wprowadzono zapisy związane z m.in. z ograniczeniem realizacji funkcji do sposobów niezagrażających funkcji korytarza migracyjnego ryb i uwzględniających konieczność zabezpieczenia dwukierunkowej migracji ryb, ekologicznej funkcji tarlisk i przeżywalności wczesnych stadiów rozwojowych ryb (ikry i larw) gatunków komercyjnych
- Sformułowano zasady korzystania z przestrzeni morskiej w sposób zintegrowany i uwzględniający jej obecne i przyszłe użytkowania, m. in.: ograniczono wznoszenie i układanie elementów liniowych infrastruktury technicznej, nakazano przywrócenie siedliska do stanu pierwotnego i zakazano naruszania dna w obszarach występowania makrofitów oraz zakłócania cykli życiowych gatunków chronionych organizmów morskich. Służyć to powinno rozwojowi lokalnemu respektującemu walory środowiska naturalnego

13.9.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Strategia na rzecz
Odpowiedzialnego Rozwoju
do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Obszar: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem
Kierunek interwencji 3. Zwiększenie efektywności programowania rozwoju poprzez zintegrowanie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego oraz zapewnienie realnej partycypacji społecznej

Projekty strategiczne

- Plan zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich – baza dla efektywnego wykorzystania przestrzeni morskiej przy zastosowaniu podejścia ekosystemowego, usprawnienia procedur dotyczących procesów inwestycyjnych w polskich obszarach morskich, wzmocnienia pozycji polskich portów morskich, zwiększenia konkurencyjności transportu morskiego, zapewnienia bezpieczeństwa morskiego oraz zwiększenia udziału sektora morskiego w PKB. Podstawą do jego przyjęcia przez ministra właściwego ds. gospodarki morskiej będzie opracowanie projektu tego planu przez właściwych terytorialnie dyrektorów urzędów morskich. Produktem finalnym będzie objęcie polskich obszarów morskich planami zagospodarowania przestrzennego, które przyczynią się do wprowadzenia ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju na tych obszarach. - realizacja wg Strategii - 2021

Wspólna Polityka Rolna Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybnictwa 2030 (SZRWRIR 2030) Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazanie na konieczność podjęcia działań służących zmniejszeniu zużycia nawozów i środków ochrony roślin i potrzebę rozwoju systemu monitoringu jakości wód i gleb.
Zintegrowana polityka morską Unii Europejskiej „Niebieska Księga”	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie emisji CO₂ oraz zanieczyszczeń powodowanych przez przewozy morskie.
Program Operacyjny „Rybnictwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazanie na potrzebę modernizacji jednostek floty rybackiej pod kątem zmniejszenia emitowanych zanieczyszczeń.

13.10 D10 Odpady w środowisku morskim

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „odpady w środowisku morskim” jest redukcja ilości nowo pojawiających się lub zdeponowanych odpadów stałych w środowisku morskim, pochodzących z różnych źródeł, do poziomów gwarantujących

właściwe funkcjonowanie ekosystemu, biorąc pod uwagę jego naturalną odporność, lub do całkowitego wyeliminowania nowo pojawiających się odpadów.

13.10.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

- Zachęcanie władz lokalnych i lokalnych społeczności do usuwania śmieci z wybrzeża i morza np. poprzez czyszczenie plaż, inicjatywy „Fishing for Litter”, lokalne kampanie przeciw śmieceniu, ze szczególnym naciskiem na wolontariat w tych działaniach.
- Wprowadzenie systemu „no-special-fee” dla śmieci generowanych przez statki, tak by rybacy nie unikali zostawiania śmieci na lądzie w portach, też tych które zostały wyłowione razem z rybami - wcielanie w życie zalecenia HELCOM 28E/10.
- Zwiększenie dostępności do urzędzeń i miejsc odbioru odpadów ze statków, wprowadzenie obowiązku dostarczania odpadów i wprowadzenie systemu „no-special-fee” we wszystkich portach Morza Bałtyckiego.
- Egzekwowanie istniejącego prawodawstwa i współpraca w ściganiu nielegalnych zrzutów odpadów do morza.
- Wspieranie rozwoju i użycia innowacyjnych i wydajnych, zintegrowanych sensorów pozwalających na wykrycie zanieczyszczenie na morzu (na powierzchni i w głębi), jak również tych emitowanych przez statki do powietrza.
- Wyeliminowanie zrzutów ścieków, zwłaszcza ze statków pasażerskich i promów. Jednocześnie usprawnienie odbioru ścieków w portach.
- Od 1 stycznia 2010 wprowadzenie zasady zero odpadów („zero-discharge”) dla platform morskich.
- Wdrażanie programów dot. świadomości społecznej celem angażowania społeczeństwa do wykrywania nielegalnych zrzutów odpadów ze statków, uświadamiania ludzi o konieczności przestrzegania międzynarodowych umów i porozumień dotyczących odpadów i ścieków generowanych na statkach.
- Zalecenie HELCOM 28E/14 dot. rozwoju ujednoczonych zasad szacowania ilości odpadów z rozproszonych źródeł, które dostają się ze zlewni Morza Bałtyckiego – m.in. wypracowanie zasad monitoringu tych zrzutów, by w przyszłości móc lepiej tym zarządzać i ograniczać.

- Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego ma stanowić platformę współpracy przy wdrażaniu wszelkich polityk służących ograniczeniu dostawania się szkodliwych substancji do Morza Bałtyckiego m.in. rozwinięcie i wdrożenie polityk w regionie służących obniżeniu emisji szkodliwych substancji i jej zapobieżeniu.
- Rozwój wiedzy nt. efektów i źródeł substancji szkodliwych oraz wspieranie rozwoju innowacyjnych rozwiązań w zarządzaniu tym zagrożeniem.
- Działania w zakresie farmaceutyków i substancji antyporostowych: zmiana praktyk konsumenckich, promocja alternatywnych technik ochrony statków itp. przed zarastaniem porostami, analiza barier prawnych i rynkowych w stosowaniu alternatywnych rozwiązań.
- Ograniczenie negatywnego wpływu substancji szkodliwych wcześniej zakumulowanych w Bałtyku (w glebie, osadach, starych wrakach statków itp.). Podjęcie nowych działań, które miałyby to zagrożenie wyeliminować.
- Wsparcie dla państw regionu we wdrażaniu umów, porozumień i regulacji służących ograniczeniu wpływu szkodliwych substancji + wymiana wiedzy i współpraca.
- Wspieranie nauki i rozwiązań innowacyjnych na rzecz ograniczenia wpływu substancji szkodliwych.
- Eliminacja nielegalnych zrzutów substancji zanieczyszczających.
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, takich jak PM i NO₂ w portach i miast portowych poprzez poprawę infrastruktury i poprawę logistyki z lądem.
- Zwiększenie bezpieczeństwa transportu ropy naftowej, szkodliwych i niebezpiecznych substancji.
- Wspieranie rozwiązań, które ograniczają emisję ze statków, wspieranie monitoringu tej emisji.
- Tworzenie zaplecza na lądzie, które miałyby służyć idei „clean shipping”.
- Konieczność podjęcia środków służących obniżeniu obecnych wysokich poziomów przypadkowych połowów i stopniowemu eliminowaniu odrzutów - nie można wyrzucać przypadkowych połowów do morza.

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z odpadami w środowisku morskim, np. zadania:

- 6.3 - Do 2030 roku poprawić jakość wody poprzez redukcję zanieczyszczeń, likwidowanie wysypisk śmieci, ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych i innych szkodliwych materiałów. Zmniejszyć o połowę ilość nieoczyszczonych ścieków oraz znacząco podnieść poziom recyklingu i bezpiecznego ponownego użytkowania materiałów w skali globalnej,
- 11.6 - Do 2030 roku obniżyć niekorzystny wskaźnik negatywnego oddziaływania miasta na środowisko per capita, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami,
- 12.4 - Do 2020 roku zapewnić stabilne i ekologiczne zarządzanie chemikaliami i wszystkimi odpadami podczas ich całego cyklu życia, w zgodzie z ustaleniami międzynarodowymi. Znacząco zmniejszyć poziom tych substancji w powietrzu, wodzie i glebie, tym samym minimalizując ich negatywny wpływ na zdrowie człowieka i środowisko,
- 12.5 - Do 2030 roku istotnie obniżyć poziom generowania odpadów poprzez prewencję, redukcję, recykling i ponowne użycie,
- 14.1 Do 2025 roku zapobiegać i znacznie zmniejszyć poziom wszelkich rodzajów zanieczyszczeń morza, w szczególności powstałych w wyniku działalności na lądzie, w tym śmieci i odpadków żywnościowych zrzucanych do morza.

13.10.2

Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

- Wdrożenie mechanizmów Zintegrowanego Zarządzania Obszarami Przybrzeżnymi.
- Opracowanie i wdrożenie programów ochrony wód morskich, monitoringu obszarów morskich wraz z działaniami naprawczymi odnośnie wód morskich.
- Zrównoważone korzystanie ze środowiska morskiego - w sposób gwarantujący możliwość użytkowania tego środowiska i prowadzenia w nim działalności przez obecne i przyszłe pokolenia. Oznacza to, że struktura, funkcje i procesy ekosystemów morskich muszą być w pełni uwzględnione, gatunki i siedliska morskie chronione, a spowodowana przez człowieka utrata różnorodności biologicznej – zahamowana.

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (SZRWIR 2030)	<ul style="list-style-type: none">• Ochrona i zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych, w tym min. wód, gleb, bioróżnorodności, krajobrazu rolniczego, zasobów genetycznych w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie.• Przeciwdziałanie i działania dostosowawcze w rolnictwie, rybactwie i leśnictwie do zmian klimatu• Rozwój badań i opracowanie nowych technologii i metod produkcji przyjaznych dla środowiska w zakresie rolnictwa i rybactwa.
Program Operacyjny „Rybactwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)	<ul style="list-style-type: none">• Ochrona i odbudowa morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich oraz systemy rekompensat w ramach zrównoważonej działalności połowowej – zbieranie utraconych narzędzi połowowych i odpadów morskich.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku	<ul style="list-style-type: none">• Ograniczenia negatywnego wpływu funkcjonowania portów na środowisko (poprawa dostępności portowych urządzeń do odbioru odpadów ze statków)• W zakresie zapobiegania zanieczyszczaniu morza przez statki, należy prowadzić działania polegające na zapobieganiu wypadkom morskim, tj. poprawie szeroko pojętego bezpieczeństwa żeglugi, a także ograniczeniu zanieczyszczania środowiska związanego z normalną eksploatacją jednostek pływających. W tym celu należy:<ul style="list-style-type: none">– na bieżąco uczestniczyć w opracowaniu międzynarodowych norm prawnych dotyczących ochrony środowiska morskiego oraz niezwłocznie je implementować do polskiego systemu prawnego;– prowadzić niezbędne inwestycje mające na celu budowę infrastruktury portowej– doposażyć administrację morską i jednostki wyznaczone do zapobiegania i zwalczania zanieczyszczeń morza.
Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025	<ul style="list-style-type: none">• Prowadzenie monitoringu odpadów w środowisku morskim

Polityka Ekologiczna Państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów

Krajowy Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego

- Uszczelnienie systemu zbierania, transportu, przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów, w szczególności z tworzyw sztucznych tak, aby zapobiegać przedostawaniu się ich z lądu do wód, w tym morskich.
- Zapobieganie zanieczyszczeniu wód, w tym morskich, odpadami tworzyw sztucznych będzie wspierane również dzięki modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych pod kątem pełnego wdrożenia w nich podejścia gospodarki o obiegu zamkniętym.
- Wspierane będą także działania edukacyjne, mające na celu zmniejszenie ilości tworzyw sztucznych docierających do wód morskich oraz działania ukierunkowane na unowocześnienie portowych urządzeń do odbioru odpadów w celu zapewnienia, aby odpady wytwarzane na statkach lub zebrane na morzu (np. stare sieci rybackie) dostarczano na ląd i właściwie nimi gospodarowano (segregacja, recykling, unieszkodliwienie).

Co prawda dokument nie odnosi się bezpośrednio do kwestii związanych ze środowiskiem morskim, ale można założyć, że w pośredni sposób, poprzez określenie sposobów zapobiegania powstawaniu odpadów, przyczynia się do kwestii limitacji tego negatywnego czynnika również w tym aspekcie.

- Określa działania umożliwiające szybkiej i skutecznej podjęcie akcji ratowniczej w przypadku incydentu, który zagraża lub może zagrazić środowisku morskiemu [głównie na skutek zanieczyszczeń morza olejami] w polskim obszarze odpowiedzialności lub też w inny sposób zagraża interesom Rzeczypospolitej Polskiej. Zadaniem dokumentu jest określenie odpowiedzialności oraz podział zadań w przypadku wystąpienia opisanego powyżej zagrożenia.
- Dokument zawiera bardzo szczegółowy, techniczny, organizacyjny schemat prowadzenia akcji zapobiegających skażeniu środowiska morskiego.

- Wprowadzenie obowiązku redukcji zrzutów zanieczyszczeń do morza wiąże się z koniecznością modernizacji statków oraz rozwoju nowych technologii, a także zapewnienia odpowiedniej infrastruktury portowej do odbioru odpadów i pozostałości ładunkowych
- Modernizacja i budowa urządzeń do odbioru zanieczyszczeń i odpadów ze statków w portach morskich oraz zapewnienie przyłączy elektryczności przy nabrzeżach portowych
- Zapewnienie odpowiednich urządzeń do odbioru odpadów ze statków, z uwzględnieniem zasady no-special-fee oraz umożliwienie korzystania z podłączenia do elektryczności przy nabrzeżach nie tylko podniesie atrakcyjność polskich portów, ale również przez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza, poziomu hałasu i ilości odpadów wyrzucanych bezpośrednio do morza, wpłynie na poprawę stanu środowiska morskiego.
- Dokument nie określa konkretnych działań, niemniej jednak wskazano w nim cele i kierunki działań w gospodarce odpadami ze środowiska morskiego w odniesieniu do poprawy stanu jakości wód Morza Bałtyckiego czy zmniejszanie ilości odpadów znajdujących się w Bałtyku (również jego linii brzegowej). W szczególności, w ramach kierunków działań, określono konieczność:
 - podejmowania działań prowadzących do minimalizowania ilości odpadów trafiających do Morza Bałtyckiego przez przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych;
 - opracowania oraz wdrażania i propagowania dobrych praktyk w zakresie zagadnień dotyczących odpadów w środowisku morskim;
 - identyfikacji zatopionych wraków i dokładne zbadanie skali zagrożenia jakie stanowią;
 - kontynuowania działań mających na celu ograniczenie ilości odpadów trafiających do środowiska morskiego ze względu na recykling dużych jednostek dokonywany bez przestrzegania zasad mających na celu ochronę środowiska;
 - wdrożenia „Planu zagospodarowania odpadów z rozlewów olejowych powstałych na skutek wypadków morskich” (GOO PAM).

13.10.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Projekt Plan u zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej	<ul style="list-style-type: none"> Skutkiem wprowadzonych w kartach akwenów zapisów może być pozytywna zmiana różnorodności biologicznej w skali lokalnej i prowadzenie działalności w strefie przybrzeżnej respektującej zasady ochrony środowiska w wybranych akwenach dopuszczono akwakulturę (opartą na hodowli makroglonów i małży), ma ona służyć w szczególności poprawie stanu środowiska wód morskich. (zgodnie z zapisami prognozy oś dla projektu planu)
Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025	<ul style="list-style-type: none"> Celem funkcjonowania monitoringu wód morskich jest dostarczenie wiedzy o stanie wód, koniecznej do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu środowiska Morza Bałtyckiego oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem, w związku z realizacją obowiązków wynikających z ustawy Pr. wod. transponującej wymagania dyrektywy Komisji (UE) 2017/84519, ramowej dyrektywy w sprawie strategii morskiej (RDSM); dyrektywy siedliskowej oraz dyrektywy ptasiej.
Polityka Ekologiczna Państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej	<ul style="list-style-type: none"> Kontynuowane i wspierane będą działania w ramach Programu Monitoringu Wód Morskich, ponieważ potencjalnie poziom podwodnego hałasu w Bałtyku może mieć negatywne skutki na zamieszkujące go ssaki i ryby.
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030	<ul style="list-style-type: none"> Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami. Cel kierunkowy: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego. Działania: <ul style="list-style-type: none"> osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód poprzez eliminowanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych substancjami niebezpiecznymi ze źródeł przemysłowych, komunalnych i rolniczych, ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów Morza Bałtyckiego i Zalewu Szczecińskiego, współpraca z przygranicznymi landami Niemiec w zakresie zapobiegania transgranicznemu przenoszeniu zanieczyszczeń

Dokument wskazuje na konieczność uwzględnienia w działalności portowej przepisów i standardów środowiskowych. Działania inwestycyjne w ramach priorytetu 5 „Uwzględnianie w działalności portowej przepisów i standardów środowiskowych”, będące elementem zarządzania środowiskowego poszczególnych portów morskich, obejmą m.in.:

- -budowę/modernizację sieciowej infrastruktury technicznej, w którą uzbrojone są tereny portowe;
- zapewnienie odbioru odpadów ze statków morskich, zgodnie z wymogami Załącznika V do konwencji MARPOL;
- inwestycje poprawiające ochronę środowiska związane z funkcjonowaniem terminali obsługujących ładunki niebezpieczne, w oparciu o plany bezpieczeństwa obejmujące również przemieszczanie tych substancji i zagrożenia nadzwyczajne;
- inwestycje poprawiające stan środowiska związane z funkcjonowaniem placów składowych w zakresie emisji do środowiska substancji zanieczyszczających wody opadowe lub emitowanych w postaci pyłów PM 10 i PM 2,5;
- inwestycje nakierowane na pozyskiwanie energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych;
- budowę infrastruktury portowej do odbioru ścieków sanitarnych ze statków pasażerskich.

13.10.4 Działania istniejące – niewdrożone

IIaPGW zawiera Program działań ukierunkowany na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych.

Dla obszarów jcwp przejściowych i przybrzeżnych w dorzeczu Wisły i Odry określono m.in. działania:

- Kategoria działań: Gospodarka odpadami
Grupa działań: Ochrona przed przedostawaniem się zanieczyszczeń ze statków do wód (nazwa działania: Analiza potrzeb w zakresie budowy i modernizacji infrastruktury portowej służącej do odbioru odpadów oraz pozostałości ładunkowych ze statków).

13.11 D11 Hałas podwodny i inne źródła energii

Zgodnie z *Aktualizacją zestawu celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „hałas podwodny” jest osiągnięcie poziomu hałasu podwodnego gwarantującego prawidłowe funkcjonowanie organizmów

morskich poprzez podjęcie działań mających na celu ograniczenie źródeł i natężenia hałasu oraz przez określenie stref ochronnych, buforowych z zakazem działalności będącej źródłem hałasu.

13.11.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych

Agenda na Rzecz Zrównoważonego
Rozwoju 2030 / Zrównoważona
Europa 2030

Do zadań przypisanych do Celów Zrównoważonego Rozwoju należą także zadania związane z hałasem podwodnym i innymi źródłami energii, np. zadania:

- 14.1 - Do 2025 roku zapobiegać i znacznie zmniejszyć poziom wszelkich rodzajów zanieczyszczeń morza, w szczególności powstałych w wyniku działalności na lądzie, w tym śmieci i odpadków żywnościowych zrzucanych do morza
- 14.5 - Do 2020 roku objąć ochroną co najmniej 10% wybrzeży i obszarów morskich, zgodnie z krajowym i międzynarodowym prawem i korzystając z najlepszych źródeł informacji naukowych.

13.11.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Założenia Programowania
Rozwoju Obszarów Wiejskich
ze Środków Europejskich na
lata 2021-2027

- Realizowanie WPR poprzez cele szczegółowe, w tym przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii

- Priorytet inwestycyjny 7.3: Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej. Wdrożenie działań z tego priorytetu inwestycyjnego pozwoli na stworzenie rozwiniętej, spójnej sieci śródlądowych dróg wodnych posiadających odpowiednie parametry, co przełoży się na rozwój transportu intermodalnego i poprawę konkurencyjności portów morskich. Wzrośnie wykorzystanie przyjaznego transportu w przewozie towarów.
Spełnienie założeń przewiduje się poprzez wsparcie dotacjami finansowymi przedsięwzięć z obszarów:
 - poprawy infrastruktury dostępu do portów (modernizacja wejść do portów, torów wodnych, umocnienie linii brzegowej, torów podejściowych, falochronów osłonowych);
 - modernizacji infrastruktury portowej (modernizacja terminali promowych, pogłębienie basenów portowych, torów wodnych, przebudowę obrotnic portowych, rozbudowa wewnętrznych sieci drogowych i kolejowych na terenie portów);
 - ochrony środowiska w zakresie ograniczania zanieczyszczenia środowiska przez statki (zakup i modernizacja floty specjalistycznej).
- Zapewnienie odpowiednich urządzeń do odbioru odpadów ze statków, z uwzględnieniem zasady no-special-fee oraz umożliwienie korzystania z podłączenia do elektryczności przy nabrzeżach nie tylko podniesie atrakcyjność polskich portów, ale również przez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza, poziomu hałasu i ilości odpadów wyrzucanych bezpośrednio do morza, wpłynie na poprawę stanu środowiska morskiego

13.11.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Strategia Rozwoju

Województwa

Zachodniopomorskiego do
roku 2030

- Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami.
Cel kierunkowy: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego. Działania:
 - ograniczanie emisji zanieczyszczeń, hałasu i gazów cieplarnianych ze źródeł komunalnych, komunikacyjnych i przemysłowych,
 - współpraca z przygranicznymi landami Niemiec w zakresie zapobiegania transgranicznemu przenoszeniu zanieczyszczeń

Dokument wskazuje na konieczność uwzględnienia w działalności portowej przepisów i standardów środowiskowych. Działania inwestycyjne w ramach priorytetu 5 „Uwzględnianie w działalności portowej przepisów i standardów środowiskowych”, będące elementem zarządzania środowiskowego poszczególnych portów morskich, obejmą m.in.:

- inwestycje polegające na rozbudowie infrastruktury paliw alternatywnych, w tym przede wszystkim LNG, a także budowę systemów zasilania jednostek pływających w energię elektryczną tzw. cold-ironing; (nabrzeżne systemy zasilania jednostek pływających w energię elektryczną tzw. cold-ironing: rozwiązania tego typu umożliwiają redukcję hałasu oraz ograniczenie emisji spalin w trakcie postoju statku w porcie, poprzez dostarczanie energii z lądu).

Program rozwoju polskich portów

morskich do 2030 roku

14 Presje i wpływ dokumentów programowych na Morze Bałtyckie

W blisko połowie przeanalizowanych sektorowych programów wskazano możliwy negatywny wpływ i powodowane presje przez: (1) niektóre proponowane działania, (2) działalność człowieka na danym obszarze i (3) specyficzne uwarunkowania środowiskowe i ich zmienność na stan wód Morza Bałtyckiego. Szczegółowość wskazywanych informacji jest bardzo zróżnicowana, ale w większości dokumentów miała charakter ogólnikowych stwierdzeń. Poniżej przedstawiono zestawienie wszystkich zidentyfikowanych w ramach niniejszego opracowania presji i zagrożeń (z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań wskazanych w dokumentach, które podlegały aktualizacji np. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020):

1. uwarunkowania naturalne Morza Bałtyckiego:

- niskie zasolenie, średnia głębokość ok. 53 m, ograniczona wymiana wody w ramach Oceanu Światowego;

- erozja brzegów i stopniowe cofanie się linii brzegowej;
2. prognozowane ocieplenie klimatu i zanieczyszczenie powietrza;
3. hałas podwodny wywołany działalnością człowieka;
4. presje i zagrożenia związane z zasobami naturalnymi (ichtiofauna):
 - zakłócenia równowagi ekologicznej wynikające z przełowienia (w tym zagrożenia spowodowane niskim stanem populacji niektórych gatunków ryb);
 - zmienny stan zasobów na Morzu Bałtyckim lub obniżenie zasobów poza nim;
 - działalność połowowa:
 - przetrzebienie stad niektórych gatunków;
 - niejednokrotne przypadkowe połowy gatunków niedocelowych lub niszczenie ich siedlisk;
 - niedołowienie ryb tzw. małowcennych z uwagi na niski popyt na nie;
 - nieefektywna kontrola rybołówstwa i szara strefa w połowach, w tym mała skuteczność działań mających na celu redukcję kłusownictwa;
 - martwe strefy w dnie;
 - odpady;
 - sieci widmo
 - akwakultura;
 - gatunki obce - potencjalne zagrożenie ze strony inwazyjnych gatunków obcych, w tym obce organizmy morskie i patogeny przewożone w statkowych wodach balastowych oraz gatunki wprowadzane przy zarybianiu, mające negatywny wpływ na różnorodność biologiczną - powodując czasem zmiany w ekosystemie;
 - zanieczyszczenia środowiska naturalnego o i jego wpływ na zdrowotność surowca rybnego oraz liczebność populacji gatunków eksploatowanych rybacko;
5. poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatacja zasobów naturalnych w dnie Morza – dotyczy to szczególnie złóż gazu ziemnego i ropy naftowej w basenie bałtyckim, a także kruszyw;
6. integracja systemów gazowych przesyłowych w basenie bałtyckim oraz rozbudowa terminala skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu, a także wewnętrznej sieci przesyłowej;

7. rozwój i modernizacja infrastruktury portowej oraz dostępu do portów i przystani morskich od strony morza i lądu – w tym budowa głębokowodnych nabrzeży i torów podejściowych do portów oraz dróg wodnych;
8. rozwój turystyki w regionie Morza Bałtyckiego,
9. wzrost aktywności strefy brzegowej, w tym miast, obiektów turystycznych, obronnych struktur przybrzeżnych, energetycznych systemów zasilania czy hodowli ryb;
10. niekontrolowany wzrost zabudowy strefy brzegowej oraz degradacja strefy litoralnej (pomosty, niszczenie strefy brzegowej, grodzenie brzegów itd.);
11. w strefie wybrzeża Bałtyku w rejonie wyspy Wolin oraz Uznam stwierdzono w horyzoncie 2030 r. zagrożenie zmiany warunków hydrodynamicznych potencjalnie skutkujących zasoleniem wód;
12. zaawansowana wiekowo flota rybacka na Bałtyku, wymagająca modernizacji i odnowy, podobnie jak infrastruktura w portach i przystaniach rybackich;
13. ruch jednostek pływających po Bałtyku:
 - zanieczyszczenia powodowane przez jednostki pływające używane w transporcie i turystyce morskiej;
 - prawdopodobny wzrost ruchu morskiego i duże jego natężenie, przez co zwiększone ryzyko wypadków i narażenie środowiska na zanieczyszczenia
14. eutrofizacja i zakwit alg:
 - nadmiar związków odżywczych w Morzu Bałtyckim;
 - zanieczyszczenia transportowane z lądu rzekami ze źródeł rolniczych (azotany, fosforany), obszarów miejskich, przemysłu chemicznego, spożywczego, metalurgicznego i papierniczego;
15. depozycja substancji niebezpiecznych (substancje przemysłowe i domowe chemikalia, metale, biocydy, broń chemiczna, konwencjonalna, wraki, farmaceutyki i substancje powstałe w sposób niezamierzony), które wpływają na wzrost, reprodukcję i odporność ryb, ssaków morskich i ptaków morskich; substancje te zawierają zanieczyszczenia organiczne i nieorganiczne, w tym metale ciężkie, pozostałości farmaceutyków;
16. odpady morskie pochodzenia antropogenicznego;
17. wznoszenie budowli hydrotechnicznych mających na celu poprawę bezpieczeństwa i ochronę obszarów morskich;
18. brak porozumienia z Federacją Rosyjską odnośnie gospodarowania wodami na granicy Państwa;
19. wzrost wykorzystania przybrzeżnych farm wiatrowych - wsparcie finansowe na poziomie unijnym dużych projektów związanych z energetyką odnawialną (z uwagi

na brak dostatecznych badań dot. wpływu morskich farm wiatrowych na populację organizmów żywych traktuje się je jako potencjalne zagrożenie);

20. potencjalna możliwość lokalizacji elektrowni atomowej na wybrzeżu.

15 Presje i wpływ planowanych działań na przybrzeżne i przejściowe jednolite części wód

Część istniejących i istniejących-niewdrożonych działań w ramach programów sektorowych, innych niż zdefiniowane jako pozytywnie wpływające na cechy charakterystyczne stanu wód Bałtyku, może mieć istotny wpływ na przybrzeżne i przejściowe jednolite części wód w rozumieniu RDW. Wśród zidentyfikowanych w ramach analizowanych dokumentów presji i ich wpływu na wymienione JCWP można wyliczyć:

1. ingerencję w strefę brzegową – budowa falochronów, kierownic, pirsów, ostróg i opasek brzegowych, a także zasilanie brzegów ma wpływ na zmianę siły falowania i warunków fizykochemicznych, następuje zmiana ekspozycji na fale oraz kierunku dominujących prądów, a w konsekwencji na zmianę warunków siedliskowych organizmów wodnych i od wód zależnych oraz likwidację roślinności nadbrzeżnej i wodnej, co ostatecznie skutkuje zmianami w składzie gatunkowym;
2. ingerencję w strefę denną akwenu – naruszenia spowodowane budową, pogłębieniami i utrzymaniem torów wodnych, kotwiczeniem i bagrowaniem;
3. funkcjonowanie dużych portów morskich, powodujących zwiększenie presji hydromorfologicznej;
4. napływ zanieczyszczeń ze źródeł punktowych
 - oczyszczalnie ścieków o zbyt małej wydajności – mowa tu głównie o związkach azotu i fosforu, które w tą strefę wód przedostają się wraz z wodami rzecznyymi (zgodnie z PMŚ, obecnie w stosunku do roku 2000 obserwuje się znaczne zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się tą drogą do przybrzeżnych i przejściowych JCW);
 - niezabezpieczone składowiska odpadów komunalnych – odcieki mogą powodować przedostawanie się substancji toksycznych, biogennych i związków organicznych z wodami do rzek i dalej do omawianych jednolitych części wód;
 - zrzuty ze stawów hodowlanych - będące źródłami punktowych zanieczyszczeń, substancji biogennych, jednocześnie mogące zawierać substancje toksyczne pochodzące z produktów weterynaryjnych; stanowią

- dodatkowo częsty powód wprowadzenia do ekosystemów gatunków obcych ryb i modyfikacji łańcucha pokarmowego;
5. napływ zanieczyszczeń ze źródeł obszarowych – głównie pochodzenia rolniczego (spływy zanieczyszczeń pochodzących ze stosowania nawozów i hodowli zwierząt, zanieczyszczenia pochodzące z gospodarstw domowych niepodłączonych do systemu kanalizacji zbiorczej, depozycja azotu ogólnego i fosforu z atmosfery;
 6. materiały niebezpieczne zatopione w Bałtyku, broń chemiczna i konwencjonalna oraz wraki;
 7. akumulacja w JCWP przejściowych i przybrzeżnych związków biogenych i substancji zanieczyszczających, których dostawy z lądu są kontynuowane – w tym zakresie w aktualizacji PGW ustanowiono odstępstwa czasowe do zweryfikowania w następnym cyklu planistycznym;
 8. pobór wód na cele przemysłowe, rolnicze, do zasilania stawów rybackich oraz na cele komunalne;
 9. funkcjonowanie kąpielisk;
 10. zarybianie i hodowlę ryb;
 11. prognozowane ocieplenie klimatu;
 12. brak porozumienia z Federacją Rosyjską dotyczący współpracy w obrębie wód granicznych,
 13. niewystarczająca infrastruktura związana z gospodarką wodno-ściekową i gospodarką odpadami – powodująca przedostawanie się substancji niebezpiecznych do wód powierzchniowych, a w konsekwencji także do morza.

16 Spis dokumentów programowych

1. Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030
2. Baltic Scope project
3. BaltSeaPlanVision 2030
4. Bałtycki Plan Działań HELCOM
5. Komunikat i plan działania dotyczący utworzenia europejskiego obszaru transportu morskiego bez barier
6. Krajowa Polityka Miejska 2023
7. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
8. Krajowy plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego
9. Krajowy plan gospodarki odpadami 2022
10. Program rozwoju polskich portów morskich do 2030 roku

11. Plan Baltic Scope project
12. Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
13. Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Jarft
14. Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna
15. Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Odry
16. Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoly
17. Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej
18. Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Ücker
19. Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły
20. Projekt II aktualizacji planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły
21. Projekt II aktualizacji planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry
22. Projekt II aktualizacji planu gospodarowania wodami dla dorzecza Banówki
23. Projekt II aktualizacji planu gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna
24. Projekt II aktualizacji planu gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoly
25. Projekt II aktualizacji planu gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej
26. Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Elbląg
27. Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Łeba
28. Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Ustka
29. Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry
30. Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoly
31. Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły
32. Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły
33. Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry
34. Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Niemna
35. Projekt aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoly
36. Projekt drugiej aktualizacji planu gospodarowania wodami dla Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry
37. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Świnoujście
38. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Szczecin
39. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Gdańsk S.A.

40. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Darłowo
41. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Kołobrzeg
42. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń wód portowych dla zarządu morskiego portu Gdynia S.A
43. Polityka Ekologiczna Państwa 2030 - strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej
44. Polityka energetyczna Polski do 2030
45. Polityka morska Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)
46. Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu
47. Program ochrony brzegów morskich 2015
48. Program Operacyjny „Rybnactwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)
49. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
50. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
51. Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020 / Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025
52. Program polskiej energetyki jądrowej
53. Program przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021–2027 z perspektywą do roku 2030 [założenia do programu]
54. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 / Założenia Programowania Rozwoju Obszarów Wiejskich ze Środków Europejskich na lata 2021-2027
55. Program Wieloletni „Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską”
56. Program wodno-środowiskowego kraju 2015 [do 2021 r.]
57. Krajowy Programu renaturyzacji wód powierzchniowych
58. Polityka energetyczna Polski do 2040 roku
59. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (SZRWRIR 2030)
60. Strategia Europa 2020
61. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
62. Warmińsko Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego.
63. Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030
64. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

65. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+
66. Strategia rozwoju województwa łódzkiego 2030
67. Strategia rozwoju województwa lubelskiego do roku 2030
68. Strategia rozwoju województwa lubuskiego do roku 2030
69. Strategia Rozwoju Województwa "Małopolska 2030"
70. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030
71. Strategia rozwoju województwa opolskiego do roku 2020 / projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030
72. Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030
73. Strategia rozwoju województwa Pomorskiego 2030
74. Strategia rozwoju województwa śląskiego "Śląskie 2030"
75. Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2030+
76. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030
77. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030
78. Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
79. Strategia Warmińsko Mazurskie 2030
80. Strategiczne cele i zalecenia w zakresie polityki transportu morskiego UE do 2018 r.
81. Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
82. Plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej
83. V aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2017)
84. Projekt VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2020)
85. Wspólna Polityka Rolna
86. Wspólna Polityka Rybołówstwa
87. Zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej mający na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych
88. Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego
89. Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej "Niebieska Księga"
90. Zrównoważona Europa 2030
91. Projekt Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy

92. Komunikat – Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 w sprawie przywracania przyrody do naszego życia
93. Plan działania UE na rzecz eliminacji zanieczyszczeń wody, powietrza i gleby
94. Komunikat w sprawie nowego podejścia do zrównoważonej niebieskiej gospodarki w UE „Przekształcenie niebieskiej gospodarki UE na rzecz zrównoważonej przyszłości”

Spis rycin

Ryc. 12-1 Przykłady obszarów objętych analizowanymi dokumentami programowymi	105
Ryc. 12-2 Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań – teren UE i Rosji, ze szczególnym uwzględnieniem państw nadbałtyckich.....	109
Ryc. 12-3 Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań – kraje członkowskie Unii Europejskiej.	110
Ryc. 12-4 Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań - państwa członkowskie zlokalizowane nad Morzem Bałtyckim.	111
Ryc. 12-5 Programy działań obejmujące swym zasięgiem teren całej Polski.....	112
Ryc. 12-6 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Wisły oraz dorzecza rzek uchodzących bezpośrednio do Morza Bałtyckiego: Słupi, Łupawy i Łeby oraz rzek zasilających Zalew Wiślany.....	114
Ryc. 12-7 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Odry oraz dorzecza Regi, Parsęty, Wieprzy oraz pozostałych rzek uchodzących do Zalewu Szczecińskiego oraz do Morza Bałtyckiego na zachód od ujścia Słupi.....	115
Ryc. 12-8 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Niemna	116
Ryc. 12-9 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Pregoly	117
Ryc. 12-10 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Świeżej	118
Ryc. 12-11 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Jarft / Banówki....	119
Ryc. 12-12 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Ücker.....	120
Ryc. 12-13 Programy działań obejmujące swym zasięgiem wybrzeże Bałtyku, zalew Szczeciński, Kamieński i zalew Wiślany	121
Ryc. 12-14 Programy działań obejmujące swym zasięgiem polskie obszary morskie	122
Ryc. 12-15 Programy działań obejmujące swym zasięgiem poszczególne województwa	123

Spis tabel

Tab. 1.1-1 Akty prawa międzynarodowego dotyczące ochrony środowiska morskiego	1
Tab. 1.2-1 Akty prawa unijnego związane z ochroną środowiska morskiego, opracowanie własne.....	9
Tab. 2.2-1 Chronione morskie gatunki roślin wyszczególnione w rozporządzeniach z zakresu ochrony gatunkowej	25

Tab. 2.2-2 Chronione morskie gatunki ptaków wymienione w rozporządzeniach z zakresu ochrony gatunkowej	26
Tab. 3.1-1 Lista roślin i zwierząt morskich gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym.....	33
Tab. 5.1-1 Terminy stosowania nawozów wg. Programu azotanowego	48
Tab. 5.2-1 Wymagania w zakresie usuwania związków azotu i fosforu w oczyszczalniach ścieków bytowych i komunalnych	50
Tab. 12-1 Wyniki analizy wpływu działań zidentyfikowanych w ramach dokumentów programowych służących poprawie danej cechy.....	124